

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Τμήμα Κοινωνικής & Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική

**«Η εφαρμογή του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος στην Ελλάδα.
Οι απόψεις δικαιούχων στον Δήμο Κορινθίων.»**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ-ΓΕΩΡΓΙΑ ΛΙΤΣΑ

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή:

κ. Φερόνας Ανδρέας (επιβλέπων καθηγητής)

κ. Βενιέρης Δημήτριος

κ. Λαλιώτη Βαρβάρα

Κόρινθος, 2022

© 2022

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ-ΓΕΩΡΓΙΑ ΛΙΤΣΑ

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος, All Rights Reserved

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσης μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας είναι να προσεγγίσει θεωρητικά και ερευνητικά το πρόγραμμα του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος.

Το θεωρητικό μέρος πραγματεύεται την πολιτική του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (Ε.Ε.Ε.), εξετάζοντας τα χαρακτηριστικά και τους στόχους του αρχικά σε γενικό πλαίσιο και στη συνέχεια, το θέμα εξετάζεται ειδικότερα από ευρωπαϊκή και ελληνική σκοπιά.

Στο ερευνητικό μέρος, διεξήχθη ποσοτική έρευνα με ερευνητικό εργαλείο το ερωτηματολόγιο. Αντλήθηκαν πληροφορίες, οι οποίες απαντούν στα ερευνητικά ερωτήματα της έρευνας που αφορούν στους τρεις πυλώνες εφαρμογής του προγράμματος, της μεταξύ τους σύνδεσης και αποτελεσματικότητας, καθώς επίσης, συγκεντρώνονται πληροφορίες για το προφίλ του δείγματος, τα κριτήρια επιλεξιμότητας και της διαδικασίας ένταξης στο πρόγραμμα. Παρουσιάζονται και ερμηνεύονται τα αποτελέσματα, τα οποία διαμορφώθηκαν βάσει των απόψεων των δικαιούχων του Ε.Ε.Ε. στον Δήμο Κορινθίων.

Η εργασία ολοκληρώνεται παραθέτοντας συμπεράσματα και προτάσεις που προέκυψαν μέσα από τη σύνδεση της βιβλιογραφίας που αξιοποιήθηκε και των εμπειρικών αποτελεσμάτων που αναδύθηκαν μέσα από την ερευνητική διαδικασία.

Λέξεις-κλειδιά: *Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα, Ευρωπαϊκή Ένωση, Ελλάδα, βιβλιογραφία, ερευνητική διαδικασία.*

ABSTRACT

The purpose of this master's thesis is to approach the program of the Minimum Guaranteed Income (M.G.I.) theoretically and research.

The theoretical part deals with the policy of the Minimum Guaranteed Income (M.G.I.), examining its characteristics and objectives first in a general context and then, the issue is examined in particular from a European and Greek perspective.

In the research part, a quantitative research was conducted using as a research tool the questionnaire. Information was obtained, which answers the research questions related to the three pillars of the program implementation, their interconnection and effectiveness, as well as information on the sample profile, eligibility criteria and the inclusion process in the program. The results are presented and interpreted, which were formed based on the views of the beneficiaries of the M.G.I. in the Municipality of Corinth.

The work concludes by presenting conclusions and suggestions that emerged through the connection of the literature used and the empirical results that emerged through the research process.

Key-Words: *Minimum Guaranteed Income (M.G.I.), Europe, Greece, theory, research*

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	3
ABSTRACT	4
ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΜΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	8
ΜΕΡΟΣ Α΄	10
ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ.....	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	11
Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα (Ε.Ε.Ε.)	11
1.1 Θεωρητική επισκόπηση για το Ε.Ε.Ε.	11
1.2 Χαρακτηριστικά και στόχοι του ΕΕΕ.....	14
1.3 Διαφορά με την πολιτική του Βασικού Εγγυημένου Εισοδήματος(Basic Income Guarantee).....	16
1.4 Κριτική για το Ε.Ε.Ε.....	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	23
Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	23
2.1 Η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα	23
2.2. Καθεστώτα ευημερίας και πολιτικές ελαχίστου εγγυημένου εισοδήματος.....	27
στην Ευρώπη	27
2.3. Η αποτελεσματικότητα του ΕΕΕ στη μείωση της φτώχειας στην Ευρώπη.....	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	37
Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα (πρώην Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης Κ.Ε.Α.) στην Ελλάδα 37	
3.1 Το ιστορικό εφαρμογής	37
3.2 Θεσμικό πλαίσιο.....	38
3.3 Βασικοί στόχοι του προγράμματος και οι πυλώνες εφαρμογής του.....	39
3.4 Προϋποθέσεις Ένταξης στο πρόγραμμα του Ε.Ε.Ε. – Κριτήρια Επιλεξιμότητας δικαιούχων.....	41
3.5 Αποτίμηση - Στατιστικά στοιχεία σχετικά με την εφαρμογή του Ε.Ε.Ε.	45
Πίνακας 1. Στατιστικά στοιχεία Ε.Ε.Ε. στην επικράτεια (Υ.Ε.Κ.Α., 2021).....	46
Πίνακας 2. Στατιστικά στοιχεία Ε.Ε.Ε. στον Δήμο Κορινθίων (Υ.Ε.Κ.Α., 2021).	47
ΜΕΡΟΣ Β΄.....	51
4. ΕΜΠΕΙΡΙΚΟ ΜΕΡΟΣ.....	52
4.1 Μεθοδολογία έρευνας	52
4.2 Ερευνητικά ερωτήματα	52
4.3 Παρουσίαση και Ερμηνεία Αποτελεσμάτων έρευνας	53
4.3.1. Προφίλ δικαιούχων	53
4.3.2. Διασύνδεση και πρόσβαση σε συμπληρωματικές υπηρεσίες και προγράμματα	61

4.3.3 Η επάρκεια της εισοδηματικής ενίσχυσης ως προς την κάλυψη βασικών και η συμβολή της στην καταπολέμηση της ακραίας φτώχειας.....	63
4.3.4 Κριτήρια επιλεξιμότητας και χρήση ηλεκτρονικής πλατφόρμας υποβολής αίτησης του Ε.Ε.Ε.	65
4.3.5. Εργασιακή ένταξη/επανένταξη των δικαιούχων	69
5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	72
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	78
Ελληνική.....	78
Ξενόγλωσση	83
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	86
Ερωτηματολόγιο.....	86

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΜΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

Ευρωπαϊκή Ένωση	Ε.Ε.
Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα	Ε.Ε.Ε.
Βασικό Εγγυημένο Εισόδημα	Β.Ε.Ε.
Ατομικό Σχέδιο Δράσης	Α.Σ.Δ.
Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση Κοινωνικής Ασφάλισης	Η.ΔΙ.Κ.Α.
Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα	Ε.Ε.Ε.
Κέντρα Κοινότητας	Κ.Κ.
Κέντρα Προώθησης Απασχόλησης	Κ.Π.Α.
Κοινωνική Υπηρεσία Δήμου	Κ.Υ.
Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης	Κ.Ε.Α.
Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού	Ο.Α.Ε.Δ.
Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης	Ο.Ο.Σ.Α.
Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού	Α.Μ.Σ.
Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα	Ε.Ο.Κ.
ΤΕΒΑ	Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς Απόρους
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύμφωνα με το άρθρο 21 του Ελληνικού Συντάγματος «*Το Κράτος μεριμνά για τη διασφάλιση συνθηκών αξιοπρεπούς διαβίωσης όλων των πολιτών μέσω ενός συστήματος ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, όπως νόμος ορίζει*». Η παρούσα μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία έχει ως θέμα: «*Η εφαρμογή του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος στην Ελλάδα. Οι απόψεις δικαιούχων στον Δήμο Κορινθίων*». Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα (Ε.Ε.Ε.) μελετάται θεωρητικά και βιβλιογραφικά, καθώς επίσης, εμπλουτίζεται με τα αποτελέσματα της ερευνητικής διαδικασίας. Όταν πια βιβλιογραφικά και ερευνητικά ευρήματα ενωθούν, τελικός σκοπός της εργασίας είναι να διαπιστωθεί το αν και κατά πόσο υλοποιούνται και επιτυγχάνονται πράγματι στην πράξη, όσα προβλέπει και σε όσα στοχεύει θεωρητικά το Ε.Ε.Ε..

Πιο συγκεκριμένα, στο πρώτο (1^ο) κεφάλαιο πραγματοποιείται εισαγωγική περιγραφή του προγράμματος. Γίνεται μια σύντομη θεωρητική επισκόπηση του προγράμματος, καθώς στα επόμενα κεφάλαια θα μελετηθεί το πρόγραμμα εκτενέστερα από ευρωπαϊκή και εγχώρια σκοπιά. Περιγράφονται, επίσης, τα χαρακτηριστικά και οι επιδιωκόμενοι στόχοι της εφαρμογής του Ε.Ε.Ε.. Εν συνεχεία, γίνεται ανάλυση της διαφοράς ανάμεσα στις πολιτικές Βασικού Εγγυημένου Εισοδήματος και του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος. Το πρώτο κεφάλαιο ολοκληρώνεται με μια κριτική ανάλυση του προγράμματος Ε.Ε.Ε. και παρουσιάζονται επιχειρήματα μέσα από την υπάρχουσα βιβλιογραφία που τάσσονται υπέρ ή κατά του εν λόγω προγράμματος.

Στο δεύτερο (2^ο) κεφάλαιο, η μελέτη για το Ε.Ε.Ε. γίνεται πιο στοχευμένη και τίθεται σε ευρωπαϊκή βάση. Εξετάζεται, δηλαδή, η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το πρόγραμμα αυτό. Ακολούθως, γίνεται σύντομη ανάλυση των καθεστώτων ευημερίας της κατηγοριοποίησης του Esping – Andersen, μια απόπειρα σύνδεσής τους με τις πολιτικές Ε.Ε.Ε. στην Ευρώπη και τέλος, γίνεται αποτίμηση των αποτελεσμάτων εφαρμογής του αναφορικά με το φαινόμενο της φτώχειας σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Η ειδικότερη προσέγγιση συνεχίζεται στο τρίτο (3^ο) κεφάλαιο και αφορά στην εφαρμογή του Ε.Ε.Ε. στον ελλαδικό χώρο, μελετώντας την εφαρμογή του προγράμματος εισοδηματικής ενίσχυσης στην Ελλάδα, το θεσμικό πλαίσιο που την περικλείει, τους στόχους και τους πυλώνες εφαρμογής της. Η ανάλυση, επίσης, περιλαμβάνει την μελέτη των προϋποθέσεων ένταξης και κριτηρίων επιλεξιμότητας στο πρόγραμμα. Υπό το ελληνικό πρίσμα θα εξετασθεί, επίσης, η αποτίμηση της εφαρμογής του Ε.Ε.Ε στην Ελλάδα αναφορικά με την απήχηση του προγράμματος σε επίπεδο Περιφέρειας γενικά αλλά και ειδικά στον Δήμο Κορινθίων, αφού παρατίθενται

στατιστικά στοιχεία των αιτήσεων που υποβλήθηκαν ανά μήνα, από τον Μάρτιο 2017 έως τον Μάρτιο 2021, καθώς επίσης η επίδραση της εφαρμογής του στα ελληνικά ποσοστά του πληθυσμού που ζουν σε κίνδυνο φτώχειας.

Φτάνοντας στο τέταρτο (4^ο) κεφάλαιο, συναντάται η ποσοτική έρευνα που διεξήχθη με ερευνητικό εργαλείο το ερωτηματολόγιο. Τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν είναι περιγραφικά και αφορούν στις απόψεις των δικαιούχων που προσήλθαν στο Τμήμα Κοινωνικής Προστασίας του Δήμου Κορινθίων για την εξυπηρέτησή τους. Αναλύονται διεξοδικά στο αντίστοιχο κεφάλαιο. Παρουσιάζονται, επίσης, και ερμηνεύονται, βάσει της βιβλιογραφίας, τα αποτελέσματα της ερευνητικής διαδικασίας.

Στο πέμπτο (5^ο) κεφάλαιο της εργασίας, παρατίθενται συμπεράσματα που προέκυψαν από την σύνδεση θεωρίας και εμπειρικών αποτελεσμάτων και από την μέχρι τώρα εμπειρία μου ως εργαζόμενη στο Κέντρο Κοινότητας του Δήμου Κορινθίων.

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα (Ε.Ε.Ε.)

1.1 Θεωρητική επισκόπηση για το Ε.Ε.Ε.

Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα αναπτύσσεται ως ιδέα από το 1980. Παράγοντες - γνωστοί με τον όρο «νέοι κοινωνικοί κίνδυνοι» - όπως, οι αργοί ρυθμοί οικονομικής ανάπτυξης, η γήρανση του πληθυσμού, οι απαιτήσεις της παγκοσμιοποίησης, οι αλλαγές στην οικογενειακή δομή και οι ευέλικτες μορφές απασχόλησης, ανέδειξαν την αναγκαιότητα θεσμοθέτησης ενός «διχτού ασφαλείας» για τις ευπαθείς πληθυσμιακές ομάδες. «Δίχτυ ασφαλείας», το οποίο θα εξασφαλίζει στους πολίτες, ένα ελάχιστο επίπεδο αξιοπρεπούς διαβίωσης, όπως αυτό ορίζεται από τα κοινωνικά πρότυπα (Taylor-Gooby, 2004 στο Λαλιώτη, 2017).

Οι «πατέρες» του προγράμματος Ε.Ε.Ε. ήταν Βρετανοί φιλελεύθεροι, Γάλλοι σοσιαλιστές Γερμανοί χριστιανοδημοκράτες, Σκανδιναβοί σοσιαλδημοκράτες, καθώς επίσης Αμερικανοί υποστηρικτές της ύπαρξης ενός «ελάχιστου κράτους». Η αφετηρία, βέβαια, για όλους τους υποστηρικτές ήταν σε διαφορετική πολιτική και ιδεολογική βάση αλλά όλοι συνέκλιναν στην ιδέα της εγγύησης ενός ελάχιστου επιπέδου αξιοπρεπούς διαβίωσης από το κράτος (Λεβέντη & Ματσαγγάνης, 2012).

Σύμφωνα με τον κ. Δραγασάκη (2012) η ύπαρξη του Ε.Ε.Ε. και η εφαρμογή του ως τρόπος διαχείρισης και καταπολέμησης των αποκλεισμών αποτελούν απαραίτητο στοιχείο μιας στρατηγικής και πολιτικής για τη διαχείριση του φαινομένου της φτώχειας. Υποστηρίζει επίσης, ότι το Ε.Ε.Ε. αποτελεί έναν τρόπο «ανακούφισης» από τις συνέπειες της ακραίας φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και παράλληλα ένα μέσο ενδυνάμωσης της ιδιότητας του πολίτη και κατ' επέκταση, αυτής κάθε αυτής της Δημοκρατίας. Το Ε.Ε.Ε. στοχεύει στην πρόληψη/διαχείριση της φτώχειας των ατόμων, παρέχοντας πρόσβαση σε παροχές, οι οποίες διασφαλίζουν αξιοπρεπή διαβίωση σε όλα τα στάδια της ζωής, σε συνδυασμό με αποτελεσματική πρόσβαση σε υπηρεσίες. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2017).

Η εφαρμογή των προγραμμάτων Ε.Ε.Ε. φαίνεται να κατέχει διαφορετική λειτουργία και ρόλο στην εκάστοτε χώρα. Το ύψος της εγγυημένης εισοδηματικής ενίσχυσης ποικίλει, επίσης (European Parliament, 2017, σ. 15). Η ποικιλομορφία των προγραμμάτων, αλλά και η ποικιλομορφία που επικρατεί στις απόψεις αναφορικά με τον σκοπό υλοποίησης αυτών των προγραμμάτων, προκαλεί δυσκολίες στην ταξινόμησή τους, και στην υιοθέτηση μιας κοινής κατευθυντήριας γραμμής. Κάποιες κατευθυντήριες εστιάζουν περισσότερο στην κατάκτηση ενός

αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης, το οποίο είναι αλληλένδετο με την επάρκεια των παροχών, στον πληθυσμό στον οποίο αναφέρεται, στην λειτουργία του προγράμματος ως «λύση» ύστατης καταφυγής (European Parliament, 2017, σ. 32). Άλλες κατευθυντήριες, δίνουν έμφαση στη σύνδεση εισοδηματικής ενίσχυσης με συνοδευτικές δράσεις ενεργοποίησης και κινητοποίησης (Λαλιώτη, 2017, σ. 19). Καθίσταται αποδεκτό ότι οι διαφορές στα εν λόγω προγράμματα αποτελούν επακόλουθο των ευρύτερων διαφορών από τις οποίες χαρακτηρίζονται τα συστήματα κοινωνικής πρόνοιας των κρατών - μελών, αν και τελικά, εμφανίζουν εντονότερη ποικιλομορφία (Λαλιώτη, 2018).

Πρόσφατος ορισμός, για τις πολιτικές Ε.Ε.Ε. περιλαμβάνεται στον Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων, όπου αναφέρεται: *«Κάθε άτομο που δεν διαθέτει επαρκείς πόρους έχει δικαίωμα σε επαρκείς παροχές ελάχιστου εισοδήματος που διασφαλίζουν αξιοπρεπή διαβίωση σε όλα τα στάδια της ζωής και ικανοποιητική πρόσβαση στα αναγκαία αγαθά και υπηρεσίες. Για όσους μπορούν να εργαστούν, οι παροχές ελάχιστου εισοδήματος θα πρέπει να συνδυάζονται με κίνητρα για (επαν)ένταξη στην αγορά εργασίας»* (European Commission, 2017).

Συμπληρωματικά στη γενική κοινωνική προστασία της ανασφάλειας, που παρέχεται από τα παγκόσμια προγράμματα ευημερίας, όλες οι ευρωπαϊκές χώρες έχουν αναπτύξει, αν και υπό διαφορετικές μορφές και με διαφορετικούς χρονισμούς, καθολικά και υπολειπόμενα μη ανταποδοτικά συμπληρωματικά συστήματα προκειμένου να εγγυηθούν επαρκείς πόρους, προκειμένου να διαβιούν υπό αξιοπρεπείς συνθήκες οι πολίτες. Έχουν σχεδιαστεί για άτομα ή/και νοικοκυριά που αδυνατούν να εξασφαλίσουν οι ίδιοι ένα «αξιοπρεπές» βιοτικό επίπεδο και στοχεύουν ξεκάθαρα πρόληψη της ακραίας φτώχειας. Σε χώρες με μακρά πρακτική κοινωνικής πρόνοιας αυτά τα συστήματα θεωρήθηκαν αρχικά ως υπολειμματικό συμπλήρωμα της κοινωνικής προστασίας που θα εξαφανιστεί από μόνο του όταν θα αυξηθούν τα αποτελέσματα της πλήρους απασχόλησης και του πλούτου αυτομάτως ανεβάζει όλα τα άτομα σε καλύτερες συνθήκες διαβίωσης. Αλλά η επιμονή του υψηλού η διαρθρωτική ανεργία και οι σχετικές αποτυχίες των κοινωνικών πολιτικών να εξαλειφθούν ή τουλάχιστον να περιοριστούν η φτώχεια κατά τις τελευταίες δεκαετίες έχουν δείξει ότι αντίθετα αυτά τα συστήματα είναι όλο και πιο σημαντικά και περισσότερο από ποτέ απαραίτητα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2004).

Εξαιτίας της απουσίας ενός βασικού εισοδήματος για όλους ανεξαιρέτως τους πολίτες, οι ευρωπαϊκές χώρες, προκειμένου να διαχειριστούν τη φτώχεια ξεκίνησαν προγράμματα Ε.Ε.Ε.. Τις τελευταίες δεκαετίες, τέτοιες πολιτικές έχουν μετατραπεί από παθητικές σε ενεργητικές. Οι ενεργητικές πολιτικές δίνουν τη δυνατότητα σε όσους περιθωριοποιούνται ή αποκλείονται, να

συμμετέχουν ενεργά τόσο στην κοινωνία όσο και στην αγορά εργασίας. Ωστόσο, υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των ευρωπαϊκών κοινωνικών συστημάτων όσον αφορά τις εφαρμοζόμενες πολιτικές του Ε.Ε.Ε. που έχουν να κάνουν με το ποσό και την ποικιλία των παροχών ή με τους όρους προσβασιμότητας σε αυτά. Η ποικιλομορφία του όρου Ε.Ε.Ε. σχετίζεται τόσο με τη συγκεκριμένη ορολογία όσο και με την αντίστοιχη εννοιολογική προσέγγιση του ελάχιστου επιπέδου αξιοπρεπούς διαβίωσης (Hellenic Parliament,2014).

Το 1992 η ευρωπαϊκή κοινότητα έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στην υποχρέωση του κράτους για ένα ισχυρό κοινωνικό μοντέλο. Δεν είναι τυχαίο ότι η πλειοψηφία των χωρών εφαρμόζουν πολιτικές Ε.Ε.Ε.. Εξαιρέση αποτελούν η Ιταλία, η οποία επιχείρησε ανεπιτυχώς να εφαρμόσει αυτό το μέτρο, και η Ελλάδα, η οποία καθυστέρησε «ανησυχητικά» να εφαρμόσει την πολιτική του Ε.Ε.Ε. Οι βασικές ανομοιότητες ανάμεσα στα ευρωπαϊκά κράτη-μέλη σχετικά με το Ε.Ε.Ε., πηγάζουν από δύο κύριες παραμέτρους. Πρωτίστως, τις διαφορές μεταξύ των κοινωνικών συστημάτων σε πολιτικό και θεσμικό όρο και επίσης, την ιστορική, πολιτική και οικονομική κατάσταση στην οποία τίθεται σε εφαρμογή. Εντοπίζονται χώρες με ισχυρά κράτη κοινωνικής μέριμνας, όπως για παράδειγμα οι Σκανδιναβικές χώρες, και χώρες με πιο φιλελεύθερα κοινωνικά συστήματα, στις οποίες η ατομική πρωτοβουλία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο. Χρήσιμο είναι να μην ξεχνά κανείς, ότι κάθε κράτος έχει διαφορετικό επίπεδο διαβίωσης, επομένως εφαρμόζει διαφορετικές πολιτικές Ε.Ε.Ε. (Hellenic Parliament,2014).

Σε όλες σχεδόν τις ευρωπαϊκές χώρες, το δικαίωμα στο Ε.Ε.Ε. έχει τη μορφή υποκειμενικής και αμερόληπτης παροχής. Ειδικότερα, παρέχεται ύστερα από αίτημα του εν δυνάμει δικαιούχου ή της οικογένειάς. Κοινή προϋπόθεση των προγραμμάτων Ε.Ε.Ε. για τη χορήγηση εισοδηματικής ενίσχυσης είναι ο έλεγχος των οικονομικών πόρων των δυνητικών δικαιούχων και η παροχή υποστήριξης για την επανένταξή τους στην αγορά εργασίας (Hellenic Parliament,2014). Παραδείγματα προγραμμάτων, τα οποία έχουν αναπτυχθεί σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες είναι το Βέλγιο, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ολλανδία και η Δανία. Κατά κύριο λόγο, οι πολιτικές αυτές αποτελούν τη βασική ενίσχυση των πιο αδύναμων πληθυσμιακών ομάδων με αποτελέσματα στην καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, τα οποία έχουν θετικό πρόσημο. Το ελληνικό ιστορικό εφαρμογής μια τέτοιας πολιτικής ξεκινάει μόλις το 2017 με τον όρο «Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης». Αρχικά, εφαρμόζεται πιλοτικά σε τριάντα (30) δήμους της Ελλάδας, έχοντας απώτερο σκοπό την γεωγραφική εξάπλωσή του στην ελληνική περιφέρεια. Το ιστορικό της υιοθέτησης μιας ελάχιστης εγγυημένης στήριξης στην Ελλάδα, βέβαια, χρονολογείται το 1999, όταν προτάθηκε η εφαρμογή Ε.Ε.Ε., η οποία όμως δεν υλοποιήθηκε (Ματσαγγάνης, 2004).

Αρχικά, δίνεται η δυνατότητα για την τήρηση μιας ενιαίας κοινωνικής προστασίας, απευθυνόμενης σε όλους τους πολίτες της Ε.Ε.. Μεριμνάται, δηλαδή, η παροχή ενός εξασφαλισμένου επιπέδου διαβίωσης σε όλους του πολίτες της Ευρωζώνης. Θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι με αυτό τον τρόπο επιδιώκεται και επιτυγχάνεται η κοινωνική συνοχή και αντιμετωπίζεται μεθοδικότερα και αποτελεσματικότερα το κοινωνικό φαινόμενο της φτώχειας και της αδυναμίας κάλυψης βασικών αναγκών. Ωστόσο, εκτός από τα προαναφερθέντα, μέσω αυτής της πολιτικής πραγματώνεται η εμβάθυνση στα κοινωνικά ζητήματα, καθώς επίσης το πεδίο της κοινωνικής πολιτικής αποκτά ένα πολύ σημαντικό «εργαλείο» άσκησης κοινωνικής πολιτικής, το οποίο θα έχει διαστάσεις σε κεντρικό επίπεδο, καθώς δύναται να λειτουργήσει ως πρόδρομος μιας πιθανής ενιαίας κοινωνικής πολιτικής για τα κράτη-μέλη της Ε.Ε.. Το Ε.Ε.Ε. μπορεί να αποτελέσει βασικό μέσο αναδιανομής μεταξύ των κρατών-μελών και παράλληλα να αποτελέσει εισοδηματική στήριξη για όλους τους πολίτες, όπου κι αν διαβιούν. Επιπρόσθετα, το Ε.Ε.Ε. ως κοινή πολιτική στην Ε.Ε., μπορεί να δώσει μια γενική ώθηση στην ιδέα της ενωμένης, της κοινωνικής, της πιο «ανθρώπινης» Ευρώπης. Με επακόλουθο την αλλαγή του αρνητικού κλίματος που προκλήθηκε έντονα σε πολλές χώρες στα χρόνια της οικονομικής κρίσης. Παράλληλα, η εφαρμογή του Ε.Ε.Ε. συνεπάγεται την ενδυνάμωση και την ενίσχυση της έννοιας της ιδιότητας του Ευρωπαίου πολίτη. Η εν λόγω έννοια θεωρείται αναγκαία για την νομιμοποίηση και την αποδοχή της διαδικασίας μεταρρύθμισης της ΟΝΕ και της μετάβασης όλο και περισσότερων αρμοδιοτήτων σε διεθνές επίπεδο (Van Parijs, 2017).

Αναφορικά με την πολιτική του Ε.Ε.Ε. στον ελλαδικό χώρο, ύστερα από τρεις υπαλλακτικές προτάσεις και καμία εφαρμογή, ακολούθησε η πιλοτική εφαρμογή του προγράμματος, η οποία νομοθετήθηκε το 2014 (Δημουλάς, 2015,σ.12). Κατά την πιλοτική εφαρμογή του –τότε- «*Εγγυημένου Κοινωνικού Εισοδήματος*» εντοπίστηκαν κωλύματα, τα οποία ανέδειξαν την αναγκαιότητα για τροποποίηση των παραμέτρων εφαρμογής του προγράμματος στην επικράτεια. Συμπληρωματικά, η αξιολόγηση της Παγκόσμιας Τράπεζας εστίασε στην αντιμετώπιση της μη διασταύρωσης των δηλωθέντων στοιχείων εκ μέρους των δικαιούχων, το βαθμό κάλυψης των ευάλωτων πληθυσμιακών ομάδων από το πρόγραμμα και την εύρεση των πόρων χρηματοδότησής του. Έχοντας, επίσης, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα την πεποίθηση ότι το Ε.Ε.Ε. , οφείλει να αντικαθιστά τα άλλα κατηγορικού χαρακτήρα επιδόματα και η κοινωνική πολιτική να προορίζεται για εκείνους που ζουν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας (World Bank,2016).

1.2 Χαρακτηριστικά και στόχοι του ΕΕΕ

Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα αποτελεί μέτρο προνοιακού χαρακτήρα. Διαμορφώνεται ανάλογα με τις εκάστοτε ιστορικές, οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες που επικρατούν σε κάθε

χώρα. Ο στόχος της εν λόγω πολιτικής είναι να παρέμβει στο κοινωνικό φαινόμενο της φτώχειας και των κοινωνικών ανισοτήτων. Επιπροσθέτως, το Ε.Ε.Ε., που συγκαταλέγεται στα μέτρα «τρίτης γενιάς» μέτρων – τα οποία αναδείχθηκαν από τη δεκαετία του 1980 και πέρα-, συνδυάζει την υποχρεωτική συμμετοχή σε δράσεις και προγράμματα εύρεσης και ένταξης στην αγορά εργασίας. Αυτή είναι η ειδοποιός διαφορά του σε σύγκριση με τα μέτρα πρώτης και δεύτερης γενιάς. Τα μεν επέφεραν στιγματισμό στον άπορο πληθυσμό και στόχευαν κυρίως στη δημόσια τάξη με την μείωση της επαιτείας παρά στην κοινωνική ευημερία των αδύναμων και τα δε αναδείκνυαν τη σημασία της δημόσια ευθύνης για τις συνθήκες διαβίωσης των πολιτών με τις θρησκευτικές οργανώσεις να διαδραματίζουν κύριο ρόλο για τη μέριμνα τους (Λαλιώτη,2017).

Η φιλοσοφία των προγραμμάτων εγγυημένου εισοδήματος παραμένει ίδια, ανεξάρτητα από τον τρόπο ένταξής τους στην πολιτική ενός κράτους. Μέσω της θέσπισης του Ε.Ε.Ε. επιδιώκεται η δημιουργία μιας ολιστικής παρέμβασης που θα συμβάλλει στο να ενισχυθούν τα άτομα που έχουν βιώσει άμεσα τον αντίκτυπο του κοινωνικού αποκλεισμού, όπως οι άνεργοι, οι μετανάστες. Επίσης, αφορά στην καθολική κάλυψη εκείνων που πληρούν τα κριτήρια επιλεξιμότητας, στο να λειτουργήσει επικουρικά προς τα ήδη ισχύοντα επιδόματα, «ανακουφίζοντας» τους πολίτες από τα επακόλουθα της φτώχειας, δρώντας επιδερμικά και χωρίς να επιλύσει ριζικά το φαινόμενο της ακραίας ένδειας¹ (Ματσαγγάνης στο Καμινιώτη,2013:19).

Με την υιοθέτηση του Ε.Ε.Ε., το οποίο συνδυάζεται με πολιτικές κατάρτισης, ενεργοποίησης και επανένταξης, δεν θα παρουσιάζονται με την ίδια συχνότητα και ένταση τα φαινόμενα της παρατεταμένης εξάρτησης των πολιτών από την κοινωνική προστασία. Παράλληλα, δεν θα ενισχύεται το φαινόμενο του στιγματισμού. Σημαντικό, επίσης, είναι το γεγονός ότι θα μειωθούν τα περιστατικά όπου το δίκτυ ασφαλείας του κοινωνικού κράτους αποδεικνύεται διάτρητο, μη μπορώντας να μεριμνήσει για τους πολίτες που βρίσκονται σε ανάγκη. Το Ε.Ε.Ε. δημιουργεί μια βάση ως ένα ελάχιστο επίπεδο διαβίωσης, κάτω από το οποίο δεν θα μπορεί να βρεθεί κανένας πολίτης. Αντιμετωπίζοντας, με αυτό τον τρόπο, αποτελεσματικότερα το φαινόμενο της ανέχειας (Ματσαγγάνης, 2011).

Το Ε.Ε.Ε. εμφανίζει ποικιλομορφία σε κάθε από τις χώρα– μέλος της Ε.Ε.. Σε γενικές γραμμές, ο στόχος των πολιτικών του Ε.Ε.Ε. είναι η κοινωνική μέριμνα απέναντι στη φτώχεια, η μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων και του κοινωνικού αποκλεισμού. Το Ε.Ε.Ε. είναι ένα εισόδημα που παρέχεται από το κράτος κοινωνικής πρόνοιας στα άτομα εκείνα που αδυνατούν να εξασφαλίσουν

¹ Συνδέεται με την υλική αποστέρηση ειδών βασικής και πρώτης ανάγκης για διαβίωση, όπως είναι η τροφή, η στέγη, η ένδυση, η πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη (INE-ΓΣΕΕ,2008)

ένα επαρκές εισόδημα, τόσο ικανό, ώστε να τους παρέχει αξιοπρεπή ζωή βάσει των κοινωνικών προτύπων (Αστρουλάκης και Μαραγκός, 2010).

Η αποτελεσματικότητα ως προς τον επιδιωκόμενο στόχο της εφαρμογής βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με τα κριτήρια επιλεξιμότητας και τον περιοδικό έλεγχο αυτών, την αιρεσιμότητα που αφορά στην αποδεδειγμένη αναζήτηση εργασίας και το χρόνο ανεύρεσης, καθώς επίσης και τη συμπληρωματικότητα με άλλες κοινωνικές παροχές (Δημουλάς,2015). Μελετώντας, επίσης, κανείς το σχεδιασμό του προγράμματος του Ε.Ε.Ε., θα αντιληφθεί ότι οι τρεις πυλώνες εφαρμογής είναι αλληλένδετοι, προκειμένου η διαδικασία υπαγωγής στο πρόγραμμα να έχει ως βασικό στόχο την υποστήριξη της σταδιακής διεξόδου/εξόδου από αυτό (Οδηγός Εφαρμογής Ε.Ε.Ε., 2021).

Μία καθοριστική παράμετρος για να επιδιωχθεί η διεξοδος/έξοδος από το πρόγραμμα είναι η σταθερή διατήρηση των κινήτρων για συμμετοχή στην εργασία και του μη εγκλωβισμού των δικαιούχων στο Ε.Ε.Ε.. Ο σχεδιασμός του προγράμματος είναι σημαντικό να έχει συνεπή χαρακτήρα και σύνδεση με τις υπόλοιπες παροχές, διατηρώντας τα εισοδηματικά κίνητρα για εργασία ενεργά. Αυτά τα κίνητρα μπορούν να παρουσιάζονται με τη μορφή της υποχρέωσης στο άτομο που λαμβάνει την παροχή να χρησιμοποιεί υπηρεσίες απασχόλησης, οι οποίες, μαζί με άλλες υπηρεσίες υποστήριξης, μπορούν να προωθήσουν εμπράκτως την επανένταξη στην παραγωγική διαδικασία (Ευρωπαϊκή Επιτροπή,2017).

1.3 Διαφορά με την πολιτική του Βασικού Εγγυημένου Εισοδήματος(Basic Income Guarantee)

Όταν αναφερόμαστε στο ζήτημα του φαινομένου της φτώχειας, του κοινωνικού αποκλεισμού και σε τρόπους διαχείρισής τους, είναι έντονη η σύνδεση με την έννοια του Βασικού Εγγυημένου Εισοδήματος. Ο όρος αυτός έχει ιστορικό βάθος. Πιο συγκεκριμένα, η πρόταση για τη θέσπιση μιας τέτοιας κρατικής εισοδηματικής ενίσχυσης, ξεκινά από τον Marquis de Condorcet. Επίσης, ο πρώτος που εξέφρασε την ιδέα ενός Βασικού Εγγυημένου Εισοδήματος ήταν ο Αμερικανός επαναστάτης Thomas Paine (1796) (Αστρουλάκης,2010). Το 1848, η ίδια πολιτική προτάθηκε από τον John Stuart Mill και ακολούθως, το πρώτο πολιτικό κίνημα που κινήθηκε υπέρ της εφαρμογής ενός καθολικού εγγυημένου εισοδήματος δημιουργήθηκε στην Βρετανία το 1920 υπό τον Bertrand Russel (BIEN², 2019). Γενικά, η παροχή ενός βασικού εισοδήματος έχει υποστηριχθεί από διαφορετικές πολιτικές ομάδες (Ματσαγγάνης, 2004), ενώ παράλληλα συναντάται κι ένα πλήθος οικονομολόγων οι οποίοι συμφωνούν ως προς αυτό το μέτρο, όπως ο Friedrich Hayek, ο Milton Friedman ο Amartya Sen, ο James Tobin και ο Thomas Piketty.

² Επίσημη ιστοσελίδα για το Βασικό Εγγυημένο Εισόδημα <https://basicincome.org/>

Το Β.Ε.Ε. αποτελεί αμφιλεγόμενη πολιτική. Ως εκ τούτου, υπάρχουν πολλοί υποστηρικτές της ιδέας αυτής αλλά και πολλοί πολέμιοι (Μαραγκός & Αστρουλάκης, 2010). Πιο συγκεκριμένα, το Β.Ε.Ε. στηρίζεται στον ανθρωποκεντρισμό (ουμανιστική προσέγγιση) και στην πεποίθηση ότι όλοι οι πολίτες δικαιούνται να λαμβάνουν, άνευ προϋποθέσεων, ένα εισόδημα επαρκές να εξασφαλίσει την κάλυψη βασικών αναγκών, όπως αυτές ορίζονται σε κάθε κοινωνικό συμβόλαιο. Επιπροσθέτως, η εισοδηματική ενίσχυση καταβάλλεται στο άτομο και όχι στις οικογένειες, ανεξάρτητα από το εάν υφίσταται άλλο εισόδημα και χωρίς το άτομο να διενεργήσει ειδικές διαδικασίες προκειμένου να διεκδικήσει την παροχή – εν αντιθέσει με το Ε.Ε.Ε.. Επομένως, διέπεται από την αρχή της καθολικότητας, έχει μόνιμο χαρακτήρα και προβλέπεται καθ'όλη τη διάρκεια της ζωής των ατόμων (BIEN,2019).

Το ύψος του Β.Ε.Ε. υπολογίζεται, ώστε να θεωρείται επαρκές για την κάλυψη των βασικών αναγκών διαβίωσης του ατόμου, με τον τρόπο που αυτές λογίζονται από «τα εκάστοτε πρότυπα διαβίωσης» (Μαραγκός & Αστρουλάκης,2010,σ. 9). Ωστόσο, η ιδέα μιας τέτοιας παροχής φαίνεται να παραμένει σε επίπεδο συζήτησης και στην πράξη να εφαρμόζονται πολιτικές Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος. Το Β.Ε.Ε. δεν καταργεί τον στόχο της επαγγελματικής ένταξης και της πλήρους εργασιακής απασχόλησης. Αντιθέτως, συνδυάζει την κοινωνική προστασία απέναντι στις ευέλικτες μορφές εργασίας και μπορεί να επιφέρει δικαιότερη διανομή εισοδήματος. Επομένως, παρά το γεγονός ότι το Β.Ε.Ε. θεωρείται επαρκές ως προς την εξασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης, καθώς περιλαμβάνει όλα τα βασικά έξοδα ως προς το ζην, μπορεί να συνδυαστεί και με άλλα εισοδήματα (BIEN,2019).

Είναι άξιο προς αναφορά το γεγονός ότι αυτή τη στιγμή υπάρχει σε εξέλιξη ψήφισμα στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα Πολιτών με Αριθμό μητρώου της Επιτροπής: ECI(2020)000003, σχετικά με τη θέσπιση Βασικού Εγγυημένου Εισοδήματος για όλους στην Ε.Ε. το οποίο θα επιφέρει ως αποτέλεσμα τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων, προκειμένου να ενισχυθεί η οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή στην Ένωση (Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Πολιτών,2021).

Βάσει του Κανονισμού (ΕΕ) 2019/788 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (17 Απριλίου 2019) σχετικά με την Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Πολιτών, οι πολίτες της Ένωσης έχουν τη ευκαιρία να υποβάλλουν οποιοδήποτε αίτημά τους την απευθείας στην Επιτροπή, καλώντας τη να μεριμνήσει περί αυτής υποβάλλοντας πρόταση για να εκδοθεί νομική πράξη της Ένωσης για την εφαρμογή των συνθηκών. Η Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Πολιτών συμβάλλει με αυτό τον τρόπο στην ενίσχυση της δημοκρατικής λειτουργίας της Ένωσης μέσω της

συμμετοχής των πολιτών και την προσπάθεια διαμόρφωσης της πολιτικής και κοινωνικής ζωής της (Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Πολιτών,2021).

Το ψήφισμα έχει συγκεντρώσει μέχρι τις 10.01.2022 υπογραφές πολιτών από την κάθε χώρα-μέλος. Οι μέχρι τώρα υπογραφές απεικονίζονται στον πίνακα που ακολουθεί. Στην πρώτη (1^η) στήλη κατονομάζονται αλφαβητικά οι χώρες-μέλη της Ε.Ε. που διοργάνωσαν το ψήφισμα, στη δεύτερη (2^η) καταμετρούνται οι υπογραφές υποστήριξης του ψηφίσματος, στην τρίτη αναφέρεται το «κατώφλι» ψήφων υποστήριξης που πρέπει να συγκεντρώσει κάθε χώρα, ενώ στην τέταρτη (4^η) και τελευταία στήλη αναγράφεται σε ποσοστό η υποστήριξη των πολιτών (Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Πολιτών,2021).

1. Πίνακας με τον αριθμό δηλώσεων υποστήριξης που συγκεντρώθηκαν για ψήφιση Βασικού Εγγυημένου Εισοδήματος στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Country	Statements of support	Threshold	Percentage
Αυστρία	2.703	13.395	20,18%
Βέλγιο	1.462	14.805	9,88%
Βουλγαρία	4.933	11.985	41,16%
Γαλλία	10.708	55.695	19,22%
Γερμανία	50.587	67.680	74,74%
Δανία	908	9.870	9,20%
Ελλάδα	8.602	14.805	58,10%
Εσθονία	2.563	4.935	51,94%
Ιρλανδία	909	9.165	9,92%
Ισπανία	30.707	41.595	73,82%
Ιταλία	17.381	53.580	32,44%
Κάτω Χώρες	8.325	20.445	40,72%
Κροατία	990	8.460	11,70%
Κύπρος	192	4.230	4,54%
Λετονία	3.670	5.640	65,07%
Λιθουανία	318	7.755	4,10%
Λουξεμβούργο	168	4.230	3,97%
Μάλτα	45	4.230	1,06%
Ουγγαρία	5.602	14.805	37,84%
Πολωνία	1.224	36.660	3,34%
Πορτογαλία	3.392	14.805	22,91%
Ρουμανία	1.370	23.265	5,89%
Σλοβακία	413	9.870	4,18%
Σλοβενία	6.576	5.640	116,60%
Σουηδία	2.720	14.805	18,37%
Φινλανδία	1.676	9.870	16,98%
Czechia	583	14.805	3,94%

Πηγή: Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Πολιτών Ευρωπαϊκής Ένωσης (Τελευταία ενημέρωση: 10/01/2022)

1.4 Κριτική για το Ε.Ε.Ε.

Η πρόταση για τη θέσπιση ενός ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος είχε υποστηρικτές και πολέμιους, εξού και η καθυστέρηση στην απόφαση της εφαρμογής του. Οι πρώτοι, συνηγορούν στην εν λόγω πολιτική με βασικό επιχειρήμα ότι μέσω αυτής αναδεικνύεται η ατομική ελευθερία (Van Parijs,2013 στο Μαραγκός & Αστρουλάκης,2010). Θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς, δηλαδή, ότι επειδή η εν λόγω παροχή δεν παρέχεται ως ενίσχυση του οικογενειακού συνολικού εισοδήματος, όπως ακριβώς συνέβαινε με τις παλαιότερου είδους επιδοματικές παροχές, αλλά διατίθεται απευθείας στα άτομα, με αποτέλεσμα τα οποία μπορούν να έχουν πλέον ένα εξασφαλισμένο επίπεδο διαβίωσης, στοχεύοντας στην ενίσχυση της ατομικής ελευθερίας. Η επιδοματική πολιτική αυτής της γενιάς, λοιπόν, μεταβαίνει από την οικογενειακή βάση κοινωνικών παροχών στην ατομική. Επιπρόσθετα, οι τελευταίες δεκαετίες χαρακτηρίζονται από ταχεία τεχνολογική εξέλιξη, η οποία επηρεάζει και αναμένεται να επηρεάσει σε ακόμα μεγαλύτερο βαθμό στο μέλλον τις θέσεις εργασίας και την διάρθρωση της παραγωγής. Ως εκ τούτου, αναδεικνύεται ακόμη πιο έντονα η ανάγκη μιας πολιτικής, η οποία θα εξασφαλίζει ένα επίπεδο διαβίωσης σε όλους τους εργαζόμενους, ειδικά όσο πλησιάζουμε προς την ολική αυτοματοποίηση της παραγωγής, γεγονός το οποίο συνεπάγεται λιγότερες ώρες ανθρώπινης απασχόλησης σε αυτή (Van Parijs & Vanderborght,2017).

Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα, θα μπορούσε να ισχυριστεί κάποιος, ότι πιθανώς οδηγεί σε εγκλωβισμό των δικαιούχων από μια κατάσταση συνεχούς εξάρτησης από τις επιδοματικές παροχές (Van Parijs & Vanderborght, 2017). Έχει παρατηρηθεί ότι κάποιες φορές το γνωστό ως «δίχτυ ασφαλείας» του κοινωνικού κράτους εγκλωβίζει και παγιδεύει τα άτομα σε συνεχή και μακροχρόνια εξάρτηση από την επιδοματική πολιτική (Ματσαγγάνης, 2004). Το γεγονός αυτό συνεπάγεται ότι πιθανώς δημιουργούνται ισχυρά κίνητρα για παραμονή σε μια τέτοια κατάσταση, καθώς επίσης ότι οι δικαιούχοι μπορεί να στιγματίζονται, να ενοχοποιούνται για την κατάσταση που βιώνουν. Με την εδραίωση του Ε.Ε.Ε. και παράλληλα με τη θέσπιση πολιτικών ενεργοποίησης και επανένταξης, δεν θα εμφανίζονται με την ίδια ένταση τα φαινόμενα του «εγκλωβισμού» στην κοινωνική πρόνοια και δε θα δημιουργείται, επίσης, η αίσθηση του στιγματισμού. Το Ε.Ε.Ε. επενδύει σε ένα ελάχιστο επίπεδο διαβίωσης με σκοπό να μη μπορεί να πέσει κανείς κάτω από αυτό, διαχειρίζοντας με αυτό τον τρόπο πιο αποτελεσματικά το φαινόμενο της ακραίας φτώχειας (Ματσαγγάνης,2011). Συνεχίζοντας την παρουσίαση των επιχειρημάτων υπέρ της θέσπισης του Ε.Ε.Ε., εντοπίζεται στη βιβλιογραφία ως πλεονέκτημα η μείωση του διοικητικού κόστους της εφαρμογής του από την Δημόσια Διοίκηση με την αντικατάσταση άλλων παροχών (Ματσαγγάνης,2004). Επίσης, το Ε.Ε.Ε. αναφέρεται ότι είναι ικανό να μειώσει τις εργατοώρες των πολιτών, αφού θα έχουν ήδη εξασφαλίσει την κάλυψη κάποιων βασικών

αναγκών, γεγονός που υποστηρίζεται ότι θα έχει ως επακόλουθο τη διάθεση περισσότερου χρόνου για προσωπική χρήση ή για χρόνο στο σπίτι με την οικογένεια ή τα αγαπημένα τους πρόσωπα (Sage & Diamond,2017).

Μία επίπτωση που μπορεί να επιφέρει η εφαρμογή του E.E.E., αφορά στην αγορά εργασίας και συγκεκριμένα στην προσφορά. Η παροχή αυτή είναι πιθανόν να αυξήσει τα αντικίνητρα αναφορικά με την εργασία. Να αυξήσει δηλαδή, τα κίνητρα για έξοδο από την αγορά εργασίας ή να μειώσει τις εργατοώρες (Sage και Diamond, 2017). Πιο συγκεκριμένα, είναι πιθανό, επειδή το E.E.E. αυξάνει το συνολικό διαθέσιμο εισόδημα του δικαιούχου, ανεξάρτητα με το αν και κατά πόσο εκείνος εργάζεται, να υπερισχύσει η επιθυμία του για ανάπαυση παρά για απασχόλησή του στην παραγωγική διαδικασία. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι είναι αρκετοί εκείνοι που υποστηρίζουν πως η εμφάνιση των κινήτρων για έξοδο από την αγορά εργασίας μπορούν να προληφθούν με συμπληρωματικές και συνοδευτικές πολιτικές.

Σε αυτό το σημείο κρίνεται σκόπιμη η αναφορά στον Atkinson (1995), ο οποίος υποστηρίζει ότι η παροχή ενός E.E.E. είναι ικανό να αναπληρώσει όλες τις άλλες υφιστάμενες κοινωνικές παροχές. Καθώς επίσης, αν το E.E.E. συνδυαστεί με έναν ενιαίο φορολογικό συντελεστή εισοδήματος, ο οποίος θα αντικαταστήσει του υπόλοιπους συντελεστές και τις ασφαλιστικές εισφορές, μπορεί να αποτελέσει μέτρο στήριξης των πολιτών με χαμηλότερα εισοδήματα, χωρίς να προκαλέσει τη δημιουργία των αντικινήτρων για εύρεση εργασίας (Moutos & Scarth,2003). Σε αυτή την κατηγορία περιλαμβάνεται και το επόμενο επιχείρημα του (Friedman,1962), βάσει του οποίου η εφαρμογή του E.E.E. αποτελεί λύση στα αντικίνητρα για αύξηση του εισοδήματος που δημιουργεί η προοδευτική φορολόγηση. Επίσης, εκτός από την αναπροσαρμογή στο φορολογικό σύστημα και της ανακατανομής των πόρων, η θέσπιση του E.E.E. για να είναι αποτελεσματική ως πολιτική, οφείλει να συνδυαστεί από διαρθρωτικές αλλαγές αναφορικά με τον τρόπο λειτουργίας του φορολογικού και του ασφαλιστικού συστήματος, καθώς επίσης και του συστήματος κοινωνικών παροχών. Να τεθεί, δηλαδή, μια νέα, ευέλικτη και λιτή βάση. Αυτές οι αλλαγές είναι πολιτικά δύσκολο να προωθηθούν και αναμένεται να συναντήσουν πλήθος αντιδράσεων από ομάδες συμφερόντων (Sage και Diamond, 2017).

Η παραπάνω άποψη ενισχύεται ακόμη περισσότερο σκεπτόμενοι ένα από τα πιο σημαντικά κωλύματα για την ορθή και δίκαιη επιλεξιμότητα του E.E.E., όπως και κάθε κοινωνικής παροχής που χορηγείται με εισοδηματικά/οικονομικά κριτήρια, είναι ο κίνδυνος που ελλοχεύει το δηλωθέν εισόδημα των αιτούντων να εμφανίζεται χαμηλό αλλά αυτό να μην ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα και να προκύπτει λόγω φοροδιαφυγής. Επομένως, η εξακρίβωση του

εισοδήματος των δυνητικών δικαιούχων είναι πολύ καθοριστική για την επιτυχημένη πορεία της υλοποίησης του προγράμματος (Λεβέντη & Ματσαγγάνης,2012).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στην Ευρωπαϊκή Ένωση

2.1 Η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα

Όπως διαπιστώνεται από την τοποθέτηση των Καυκαλά και Κομνηνό (1993) στο Φερόνας (2004), η πετρελαϊκή κρίση που προκάλεσε την οικονομική ύφεση τη δεκαετία του 1970, είχε ως επακόλουθο τη μείωση της παραγωγής στις χώρες της δυτικής Ευρώπης από τη μία, την άνοδο του φαινομένου της ανεργίας από την άλλη. Εν συνεχεία, η δεκαετία που ακολούθησε είχε ως επίκεντρο την βιομηχανική αναδιάρθρωση που ουσιαστικά παγίωσε την ύφεση της απασχόλησης, έχοντας ως αποτέλεσμα την μεγάλες ομάδες του πληθυσμού να κινδυνεύουν³ να ζουν στα όρια της φτώχειας. Τα προαναφερθέντα γεγονότα δημιούργησαν το έδαφος, ώστε να κατανοηθεί η ανάγκη για περεταίρω διερεύνηση των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης σε κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο των αναπτυγμένων χωρών της Ευρώπης.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (1988) με ψήφισμά του που απευθυνόταν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζητώντας της να προωθήσει σε όλα τα κράτη-μέλη ένα Ε.Ε.Ε., καθώς επίσης η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (1989) με γνωμοδότηση της για την ένδεια, προτείνει μεταξύ άλλων την θέσπιση ενός Ε.Ε.Ε. για την ένταξη στην κοινωνία. Πρόσθετη αναφορά στην έννοια του Ε.Ε.Ε. γίνεται και στον Κοινοτικό Χάρτη των Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων των Εργαζομένων (1989), όπου ορίζεται η ενίσχυση όσων δε διαθέτουν επαρκείς πόρους διαβίωσης και συγκεκριμένα, εκείνων που αδυνατούν ή δυσκολεύονται να ενταχθούν ή να επανενταχθούν στην αγορά εργασίας κι εκείνων που έχουν αγγίξει το ηλικιακό όριο συνταξιοδότησης χωρίς να τους αναγνωρίζεται το συνταξιοδοτικό δικαίωμα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1990).

Ακολουθεί στις 24.06.1992 η Σύσταση 92/441 από την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα για τη σύγκλιση στον τομέα των παροχών και την επάρκεια των πόρων στα συστήματα κοινωνικής προστασίας. Τα κράτη-μέλη καλούνται να αναγνωρίσουν *«το βασικό δικαίωμα ενός ατόμου σε επαρκείς πόρους και κοινωνική βοήθεια για να ζουν με τρόπο συμβατό με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια»*. Αντίστοιχη είναι η Σύσταση του Συμβουλίου της 27ης Ιουλίου 1992 *«για τη σύγκλιση των στόχων και των πολιτικών κοινωνικής προστασίας»* (92/442/Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα), όπου τα κράτη-μέλη οφείλουν στα πλαίσια του εξευρωπαϊσμού και ανταλλαγής των καλών πρακτικών, να προσαρμόσουν ανάλογα το σύστημα κοινωνικής προστασίας τους. Σχεδιαζόταν, επίσης, οι δύο Συστάσεις να εισαχθούν ως Οδηγίες. Παρόλα αυτά, κατέληξαν σε μη

³«Ως κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις ορίζεται το ποσοστό των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά, των οποίων το συνολικό ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα είναι χαμηλότερο του 60% του εθνικού διάμεσου ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος» (ΕΛΣΤΑΤ,2020).

δεσμευτική νομική μορφή (Γεώργιας, 2006, σ. 150). Αναμφισβήτητα, όμως, αποτελούν σημαντικό βήμα στην εξέλιξη μιας ευρωπαϊκής ατζέντας για την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού (Anderson, 2015). Επιπροσθέτως, με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992) διευρύνθηκαν οι αρμοδιότητες της Κοινότητας στον τομέα της κοινωνικής μέριμνας και οριοθέτησε την έννοια της ένταξης στον τομέα της εργασίας και της απασχόλησης (Αμίτσης, 2014).

Με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997) εισήχθησαν στο πρωτογενές δίκαιο διατάξεις για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού (European Parliament, 2007, σ. 104). Η Ευρωπαϊκή Ένωση προσεγγίζει το φαινόμενο της ένδειας αναγνωρίζοντας δύο διαστάσεις της. Αρχικά, αναγνωρίζει ως φτώχεια την ανεπάρκεια των πόρων για συνθήκες διαβίωσης αποδεκτές από την εκάστοτε κοινωνία κι στη συνέχεια, η δεύτερη διάσταση αφορά στον αποκλεισμό και την περιθωριοποίηση των φτωχών από αγαθά και υπηρεσίες (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2004). Πάντοτε επικαλούμενη συστάσεις χωρίς νομικές δεσμεύσεις και υποχρεωτικότητα, στα πλαίσια του εξευρωπαϊσμού, ο οποίος μπορεί να οριστεί ως ο αντίκτυπος της ευρωπαϊκής ενσωμάτωσης των κρατών-μελών στην εφαρμογή εθνικών πολιτικών τους.

Με την υιοθέτηση της Στρατηγικής της Λισαβόνας, τέθηκε ως νέος στρατηγικός στόχος η Ευρώπη «να γίνει η πιο ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία βασισμένη στη γνώση στον κόσμο, ικανή για οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή» κατά την χρονική περίοδο 2000-2010 (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2000). Η στρατηγική της Λισαβόνας βασίστηκε στην Ανοικτή Μέθοδο Συντονισμού (Α.Μ.Σ.), το νέο εργαλείο άσκησης της κοινωνικής πολιτικής. Η Α.Μ.Σ. έχει εφαρμοστεί σε διάφορους τομείς πολιτικής, όπως η απασχόληση και η εκπαίδευση. Στη σύνοδο κορυφής της Λισαβόνας, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επέκτεινε την Α.Μ.Σ., ώστε να καλύπτει ένα ευρύ φάσμα τομέων κοινωνικής πολιτικής, συμπεριλαμβανομένης της κοινωνικής ένταξης και του εκσυγχρονισμού των συστημάτων κοινωνικής προστασίας (Barcevičius et al., 2014). Αφήνοντας την ευθύνη της κοινωνικής πολιτικής στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής σε εθνικό επίπεδο, προτείνει νομικά μη δεσμευτικές κατευθυντήριες γραμμές, εθνικά σχέδια δράσης, αξιολογήσεις από ομότιμους, κοινές εκθέσεις αξιολόγησης και συστάσεις. Δηλαδή, τα κράτη μέλη συμφωνούν σε ένα σύνολο κοινών αλλά μη δεσμευτικών στόχων και προετοιμάζουν τακτικά εθνικά σχέδια δράσης για την επίτευξη αυτών των στόχων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στη συνέχεια αξιολογεί αυτά τα σχέδια και τα δημοσιεύει σε εκθέσεις της Μικτής Επιτροπής / Συμβουλίου. Κατόπιν, οι κοινωνικοί δείκτες ορίζονται για να επιτρέπεται η παρακολούθηση της απόδοσης και τη σύγκλιση του πλαισίου (Wang, et al., 2018).

Οι κοινωνικοί δείκτες περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, την οικονομική φτώχεια, την εισοδηματική ανισότητα και τη μακροχρόνια ανεργία. Ως εκ τούτου, η Α.Μ.Σ. σκοπεύει να διαδώσει βέλτιστες πρακτικές, να επιτύχει μεγαλύτερη σύγκλιση προς τους στόχους της Λισαβόνας, μεταφέροντας τις ευρωπαϊκές κατευθυντήριες γραμμές στις εθνικές πολιτικές υπό παρακολούθηση, αξιολόγηση και επανεξέταση, στα πλαίσια αλληλοδιδασκτικών διαδικασιών. Η Στρατηγική αναθεωρήθηκε (Commission of the EC, 2005), με εξάλειψη των αναφορών στο Ε.Ε.Ε. (Γεώργιας, 2009). Κατά το αρχικό χρονικό διάστημα της υλοποίησης της Στρατηγικής δεν σημειώθηκαν αξιοσημείωτες επιδράσεις στις εθνικές πολιτικές κοινωνικής περιεχομένου. Αντιθέτως, ύστερα από την αναθεώρησή της παρατηρήθηκε στις χώρες-μέλη μεγαλύτερη επίδρασή της στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας (Wang, et al., 2018).

Επιπροσθέτως, η πολιτική δράση της Ε.Ε., γενικά αλλά και ειδικά αναφορικά με το Ε.Ε.Ε., διέπεται από την αρχή της επικουρικότητας⁴. Τα θεσμικά όργανα της Ε.Ε. αξιοποιώντας τις θεσμικές τους δυνατότητες συγκεντρώνουν στοιχεία, αξιολογούν τις παρεμβάσεις των χωρών-μελών και στη συνέχεια, παρουσιάζουν συγκεκριμένες προτάσεις στον τομέα αυτό. Παρεμβαίνουν μόνο όπου τα ίδια τα κράτη-μέλη δεν ανταποκρίνονται επαρκώς βάσει των στόχων και των προτάσεων που έχουν τεθεί στα πλαίσια της Α.Μ.Σ. (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2021).

Η Στρατηγική «Ευρώπη 2020» (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2010) εφαρμόστηκε το 2010. Αναφέρεται ως η συνέχεια της Στρατηγικής της Λισαβόνας για την περίοδο 2010 – 2020. Ανάμεσα στις προτεραιότητες της συμπεριλαμβάνεται η ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς. Η διαμόρφωση, δηλαδή, μιας οικονομίας με υψηλή απασχόληση που θα επιτυγχάνει κοινωνική και εδαφική συνοχή. Ένας σημαντικός –μεταξύ άλλων- στόχος της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» είναι η εξάλειψη της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. «Στο πλαίσιο της Ευρώπης 2020, αναφορικά με την καταπολέμηση της φτώχειας, έχει τεθεί ως στόχος «να μειωθούν κατά 20 εκατομμύρια τα άτομα που βρίσκονται ή που κινδυνεύουν να βρεθούν σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό έως το 2020». Με βάση τα στοιχεία της Έρευνας⁵ Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (SILC), έτους 2017, ο πληθυσμός που βρισκόταν σε

⁴ Η αρχή της επικουρικότητας κατοχυρώνεται στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και ορίζει το πλαίσιο μέσα στο οποίο η Ένωση έχει προτεραιότητα δράσης έναντι των κρατών μελών εκτός των πεδίων που δεν υπάγονται στην αποκλειστική αρμοδιότητά της (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2021).

⁵ «Η Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (EU-SILC) αποτελεί μέρος ενός κοινοτικού στατιστικού προγράμματος, στο οποίο συμμετέχουν όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αντικατέστησε, από το έτος 2003, το ευρωπαϊκό panel νοικοκυριών (European Community Household Panel, ECHP), προκειμένου να επιτευχθεί η ποιοτική βελτίωση των στατιστικών δεδομένων που αφορούν στη φτώχεια και στον κοινωνικό αποκλεισμό» (ΕΛΣΤΑΤ, 2021).

κίνδυνο⁶ φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό ανερχόταν στο 34,8% (3.701.800 άτομα του πληθυσμού), παρουσιάζοντας μείωση σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά (3.789.300 άτομα που αντιστοιχούσαν στο 35,6% του πληθυσμού).» (European Commission, 2010). Η αντίστοιχη έρευνα για το έτος 2019 αναδύει στην επιφάνεια τις εξής μετρήσεις. Το ποσοστό του πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό ανέρχεται 31,8% (3.349 σε πληθυσμό) για το έτος 2018, 30,0% (3.162 σε πληθυσμό) για το έτος 2019 και 28,9% (3.044 σε πληθυσμό) για το έτος 2020 (ΕΛΣΤΑΤ,2021). Αναδύονται, ακόμη, οι αξιοσημείωτες πρωτοβουλίες: η «Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας» και η «Ευρωπαϊκή Πλατφόρμα για την καταπολέμηση της Φτώχειας». Κομμάτι της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020», αποτελούν οι στόχοι για την ενεργητική ένταξη, οι οποίοι παρακολουθούνται στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, καθώς επίσης από το 2012 έχουν ενταχθεί στην Ετήσια Επισκόπηση Ανάπτυξης (European Commission, 2017a, p. 16). Επιπλέον, είναι σημαντική η εγκαθίδρυση της Ευρωπαϊκής Πλατφόρμας για την καταπολέμηση της Φτώχειας (European Commission, 2010), η οποία λειτουργεί ως δυναμικό πλαίσιο δραστηριοποίησης και συντονισμού μεταξύ της Ε.Ε. και των κρατών-μελών, αλλά και των κρατών-μελών μεταξύ τους.

Θα μπορούσε να αντιληφθεί κανείς ότι από τις αρχές της δεκαετίας 1990, το ενδιαφέρον στρέφεται προς το πρόγραμμα του Ε.Ε.Ε. μέσα από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το οποίο έχει διαχρονικά υιοθετήσει ψηφίσματα στα οποία σημειώνει τη σημασία του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος στην καταπολέμηση του φαινομένου της ακραίας φτώχειας, συνδυαστικά με την κοινωνική ένταξη. Σε κάθε περίπτωση, όμως, η Ευρωπαϊκοί θεσμοί κατέχουν ρόλο συντονιστικό και συμβουλευτικό προς τις χώρες-μέλη σε ό,τι αφορά τον τομέα της κοινωνικής πολιτικής γενικά αλλά και ειδικότερα τις πολιτικές ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος. Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο δεν είναι πρόσφορο, ώστε να προωθηθούν δεσμευτικές κανονιστικές πράξεις που να ορίζουν και να συγκλίνουν ή να εναρμονίζουν αυτές τις πολιτικές, για τις οποίες είναι υπεύθυνες οι εθνικές κυβερνήσεις (Αμίτσης, 2001).

Στο πλαίσιο της σύστασης 2008/867/ΕΚ της Επιτροπής αναφορικά με την ενεργητική ένταξη των πολιτών που βιώνουν αποκλεισμό από την αγορά εργασίας, τα κράτη μέλη καλούνται να συνδυάσουν την επαρκή οικονομική ενίσχυση με την πρόσβαση σε ποιοτικές υπηρεσίες και μέτρα με σκοπό την προώθηση στην αγορά εργασία χωρίς περιθωριοποίηση εντασσόμενες σε μια ολιστική στρατηγική για την ενεργητική ένταξη (Ευρωπαϊκή Επιτροπή,2008). Παραμένοντας στο ίδιο πλαίσιο, η εν λόγω Σύσταση προς τις χώρες-μέλη προωθήθηκε εκ νέου στο Συμβούλιο, της

⁶ «Ως κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις ορίζεται το ποσοστό των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά, των οποίων το συνολικό ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα είναι χαμηλότερο του 60% του εθνικού διάμεσου ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος» (ΕΛΣΤΑΤ,2020).

15ης Φεβρουαρίου 2016, για την ένταξη των μακροχρόνια ανέργων στην αγορά εργασίας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή,2016).

Ο Ευρωπαϊκός Πυλώνας Κοινωνικών Δικαιωμάτων προβλέπει για τους πολίτες που δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους διαβίωσης, τη δυνατότητα πρόσβασης σε παροχές Ε.Ε.Ε.. Στις περιπτώσεις των ατόμων που είναι σε θέση να εργαστούν, οι παροχές οφείλουν να συνδυάζονται με κίνητρα για ένταξη/επανεένταξη στην αγορά εργασίας. Ο πυλώνας έχει εντονότερη εμβέλεια από τη σύσταση για το Ε.Ε.Ε. του έτους 1992. Αυτό συμβαίνει, διότι προβλέπει ρητώς το δικαίωμα στο Ε.Ε.Ε., το οποίο διασφαλίζει αξιοπρεπή διαβίωση. Η φιλοσοφία του «ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος», η οποία παραπέμπει σε συγκεκριμένο είδος παροχής, χρησιμοποιείται ρητώς για πρώτη φορά, αντικαθιστώντας τους πιο γενικούς όρους όπως «κοινωνική αρωγή» ή «επαρκείς πόροι» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή,2017).

Τέλος, υπάρχει ευρωπαϊκή χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (Ε.Κ.Τ.) και το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (Τ.Ε.Β.Α.), τα οποία προωθούν δράσεις και υπηρεσίες για την καταπολέμηση του φαινομένου της φτώχειας, της υλικής στέρησης και του κοινωνικού αποκλεισμού. Κατέχει ρόλο συμπληρωματικό και υποστηρικτικό στην Στρατηγική Ενεργητικής Ένταξης (Ευρωπαϊκή Επιτροπή,2017). Στις αναφερόμενες δράσεις ανήκει η χρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού Δικτύου για το Ε.Ε.Ε. (European Minimum Income Network – EMIN), το οποίο έχει συμβουλευτικό χαρακτήρα (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο & Ευρωπαϊκό Συμβούλιο,2014) αλλά και το πρόγραμμα διανομής τροφίμων⁷ ΤΕΒΑ στην Ελλάδα, το οποίο δικαιούνται όσοι λαμβάνουν το Ε.Ε.Ε.. Το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας⁸ προς τους Απόρους υποστηρίζει ενέργειες σχετικές με τη συλλογή, μεταφορά, αποθήκευση, διανομή τροφίμων καθώς και Βασικής Υλικής Συνδρομής. Επιπλέον, στηρίζει με τα Συνοδευτικά Μέτρα που περιλαμβάνει, ενέργειες που όλες στοχεύουν προς την κοινωνική ενσωμάτωση των ωφελουμένων (Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας Απόρων,2021).

2.2. Καθεστώς ενημερίας και πολιτικές ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος

στην Ευρώπη

Οι υποστηρικτές του Ε.Ε.Ε. μπορεί να προέρχονται από διαφορετικές πολιτικές πεποιθήσεις. Παραδείγματος χάρη, μπορεί να είναι φιλελεύθεροι, νεοφιλελεύθεροι, σοσιαλδημοκράτες, σοσιαλιστές. Επιπροσθέτως, η θέσπιση του προγράμματος ποικίλλει από χώρα σε χώρα ως προς

⁷ «Με την παρ. 3 του άρθρου 45 του Ν.4314/2014 (ΦΕΚ 265 Α'), τα καθήκοντα της Διαχειριστικής Αρχής του Επιχειρησιακού Προγράμματος Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής (ΕΠ ΕΒΥΣ), βάσει του άρθρου 32 του Κανονισμού ΕΕ 223/2014 για το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους, ανατέθηκαν στο Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού (ΕΙΕΑΔ), το οποίο εποπτεύεται από το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.»

⁸ Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας Απόρων <https://teba.eiead.gr/>

τους επιδιωκόμενους στόχους ή τα χαρακτηριστικά της εφαρμογής του (Δημουλάς, 2015). Η αποτελεσματικότητα του προγράμματος εξαρτάται από το μοντέλο της κάθε χώρας μέσα στο οποίο αναπτύσσει την κοινωνική πολιτική της ή αλλιώς το καθεστώς ευημερίας της κάθε χώρας και το ποσοστό από το συνολικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (Α.Ε.Π.) που αφιερώνει στις κοινωνικές δαπάνες. Τα καθεστώτα ευημερίας έχουν μελετηθεί εκτενώς από τον Esping-Andersen στο συγγραφικό του έργο με τίτλο «*Οι Τρεις Κόσμοι του Καπιταλισμού της Ευημερίας*» (1990). Έχοντας προηγηθεί, βέβαια, η τυπολογία του Richard Titmuss (1974) και ταξινόμηση σε υπολειμματικό μοντέλο ευημερίας (residual welfare model), το οποίο αποτελεί την εκδοχή των «δεξιών» πολιτικών πεποιθήσεων, το θεσμικό αναδιανεμητικό μοντέλο ευημερίας (institutional-redistributive model), το οποίο αποτελεί την εκδοχή των «αριστερών» πολιτικών πεποιθήσεων και το βιομηχανικής επίτευξης-απόδοσης μοντέλο ευημερίας (industrial achievement-performance welfare model), το οποίο αποτελεί την ενδιάμεση εκδοχή, το μέσο ευρωπαϊκό κράτος ευημερίας. Η μελέτη «*The Three Worlds of Welfare Capitalism*» αποτελεί τη βάση κάθε έρευνας στο πεδίο της συγκριτικής κοινωνικής πολιτικής κι ας έχει δεχθεί κριτική για «αδυναμίες» ή παραλείψεις στις παραμέτρους που έχει λάβει υπόψη για την ταξινόμηση.

Η προστιθέμενη αξία του συγγραφικού έργου του Esping-Andersen, δημιουργώντας τον όρο «καθεστώτα ευημερίας» είναι ότι προέβη στη δημιουργία μιας νέας τυπολογίας βάσει ποιοτικών διαφορών μεταξύ των κρατών πρόνοιας, λαμβάνοντας υπόψη τον βαθμό από-εμπορευματοποίησης της εργασίας που επιτυγχάνουν, τον αντίκτυπό τους στην κοινωνική διαστρωμάτωση και τέλος, την προτεραιότητα που δίνουν ανάμεσα στο κράτος και την αγορά εργασίας για την αντιμετώπιση των κοινωνικών αναγκών. Ειδικότερα, θέτει ως κριτήριο ταξινόμησης το κατά πόσο τα νοικοκυριά είναι σε θέση να διαβιούν σε συνθήκες αποδεκτές από το κοινωνικό συμβόλαιο της κάθε χώρας, τον βαθμό που η κάθε κοινωνία επιτυγχάνει ή όχι την αναδιανομή του εισοδήματος και τον ρόλο που κατέχει το κράτος στη διαχείριση των κοινωνικών προβλημάτων συγκριτικά με τον μηχανισμό της αγοράς εργασίας.

Διακρίνονται τρία καθεστώτα ευημερίας - το φιλελεύθερο, το συντηρητικοκορπορατιστικό και το σοσιαλδημοκρατικό. Η ταξινόμηση αυτή προκύπτει από το διαφορετικό επίπεδο κοινωνικών δικαιωμάτων⁹ που διασφαλίζει κάθε κοινωνία στους πολίτες της (Βενιέρης,2015 σ.111). Η ομαδοποίηση αφορά κυρίως στον βαθμό εμπορευματοποίησης¹⁰ ή μη που επιτυγχάνεται μέσω της διασφάλισης των κοινωνικών δικαιωμάτων. Στη συνέχεια, λαμβάνεται υπόψη η σύνδεση της

⁹ «Τα κοινωνικά δικαιώματα αντλούνται από το ηθικό υπόστρωμα και αρδεύονται από το ιδεολογικό υπόβαθρό μιας κοινωνίας» (Βενιέρης,2013,σ.95)

¹⁰ Αφορά στην δυνατότητα πρόσβασης των ατόμων στις κοινωνικές παροχές ανεξάρτητα από τη συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας.

κοινωνικής στρωμάτωσης με το κράτος πρόνοιας, καθώς το τελευταίο δεν αποτελεί απλώς μηχανισμό διαχείρισης των ανισοτήτων αλλά αυτόσιο σύστημα διαστρωμάτωσης. Τέλος, τίθεται ως κριτήριο στην παροχή κοινωνικής προστασίας η σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσα στο τρίπτυχο αγορά-κράτος-οικογένεια (Esping-Andersen, 1990 Πετμεζίδου, 2014).

Αρχικά, το φιλελεύθερο μοντέλο χαρακτηρίζεται από η εμπορευματοποίηση των κοινωνικών δικαιωμάτων. Συνεπώς, το κράτος αναλαμβάνει περιορισμένα την παροχή κοινωνικής αρωγής και η δραστηριοποίηση της ιδιωτικής αγοράς είναι έντονη. Το κράτος λειτουργεί σαν δίχτυ ασφάλειας για συγκεκριμένες πληθυσμιακές ομάδες, κατόπιν αυστηρών κριτηρίων και ελέγχου των εισοδημάτων. Οι χώρες που αντιπροσωπεύουν το φιλελεύθερο μοντέλο είναι οι ΗΠΑ, η Νέα Ζηλανδία, η Αυστραλία και σε μικρότερο βαθμό το Ηνωμένο Βασίλειο, ο Καναδάς και η Ιρλανδία. Ο βαθμός αναδιανομής μέσω του κράτους πρόνοιας είναι πολύ περιορισμένος.

Εν συνεχεία, το συντηρητικό μοντέλο είναι συνδεδεμένο με τις σύγχρονες μορφές του κορπορατισμού. Η κεντρική ιδέα του καθεστώτος αυτού είναι η διατήρηση της ιεραρχίας με επαρκή παροχή κοινωνικής προστασίας χωρίς όμως ευρεία αναδιανομή. Χώρες-εκπρόσωποι του μοντέλου είναι οι χώρες της Ηπειρωτικής Ευρώπης, κυρίως Γαλλία και Γερμανία. Στο συντηρητικό-κορπορατιστικό παρατηρείται κατακερματισμός των κοινωνικών παροχών, καθώς διαφορετικές ομάδες του πληθυσμού, απολαμβάνουν διαφορετικών παροχών και υπηρεσιών με την παρουσία του θεσμού της οικογένειας και των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων να είναι αισθητή στον τομέα της κοινωνικής προστασίας. Επιπροσθέτως, επιτυγχάνεται μέτριος βαθμός αναδιανομής, καθώς επίσης από-εμπορευματοποίησης, έχοντας ως βασικούς στόχους τη διατήρηση της κοινωνικής θέσης που επιτεύχθηκε μέσω της αγοράς εργασίας και την υλοποίηση των κοινωνικών δικαιωμάτων του πολίτη (Esping-Andersen, 1990 Πετμεζίδου, 2014).

Ακολούθως, το σοσιαλδημοκρατικό καθεστώς ευημερίας προωθεί καθολική κάλυψη μέσω του κράτους, ανεξάρτητα από την αγορά εργασίας και η απο-εμπορευματοποίηση που επιτυγχάνει είναι υψηλή. Το κράτος έχει τη συνολική ευθύνη για την ευημερία των πολιτών, οι οποίοι απολαμβάνουν των κοινωνικών δικαιωμάτων τους άσχετα από το καθεστώς απασχόλησής τους. Η αναδιανεμητική λειτουργία είναι ευρεία και ουσιώδης, γεγονός το οποίο συνεπάγεται την «διευθέτηση» των εισοδηματικών ανισοτήτων που προκαλούνται από την αγορά. Το μοντέλο αυτό συναντάται στις Σκανδιναβικές χώρες με τη Σουηδία να αποτελεί το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα εφαρμογής (Esping-Andersen, 1990 στο Πετμεζίδου, 2014).

Συμπληρωματικά, ο Mauricio Ferrera διατύπωσε ένα τέταρτο καθεστώς ευημερίας που να λαμβάνει υπόψη τις χώρες της νότιας Ευρώπης. Το νοτιοευρωπαϊκό καθεστώς κράτους πρόνοιας,

το οποίο συναντάται στην Ελλάδα, στην Πορτογαλία, στην Ισπανία και την Ιταλία, χαρακτηρίζεται από τον κατακερματισμό των παροχών και το πελατειακό σύστημα. Επίσης, είναι ευρέως γνωστό για το χαμηλό βαθμό από-εμπορευματοποίησης και αναδιανομής του πλούτου με έντονο δυισμό μεταξύ αυτών των «εντός» (insiders) και εκτός (outsiders) της αγοράς εργασίας. Ο τομέας των κοινωνικών υπηρεσιών είναι υπολειμματικός, με κύρια χαρακτηριστικά την ανομοιομορφία στην κάλυψη των κοινωνικών κινδύνων και την απουσία ενός αποτελεσματικού δικτύου ασφαλείας (Ferrera M., 1996: 17-37 στο Δημουλάς, 2012 σ.65 και Φερόνας,2019).

Προγράμματα ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος εφαρμόστηκαν με καθυστέρηση στις χώρες της Νότιας Ευρώπης, δηλαδή στην Πορτογαλία, Ισπανία, Ιταλία και στην Ελλάδα, όπου το 2012 αποφασίστηκε η εφαρμογή της εν λόγω πολιτικής σε επιλεγμένους Δήμους, όπως θα αναφερθεί εκτενέστερα στο κεφάλαιο 3 της παρούσης εργασίας. Από τις χώρες του Νότου, η Πορτογαλία ήταν η πρώτη σε σειρά που το 1996 εφήρμοσε πρόγραμμα Ε.Ε.Ε.. Εν συνεχεία, στην Ιταλία υιοθετήθηκε ένα πρόγραμμα ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος το έτος 1998. Ωστόσο, διεκόπη λίγα χρόνια αργότερα και συγκεκριμένα το 2002 (Λεβέντη & Ματσαγγάνης, 2012). Στην Ισπανία, εφαρμόστηκε επίσης από τις δεκαεπτά (17) Αυτόνομες Κοινότητες ένα τέτοιου είδους πρόγραμμα τοπικής εμβέλειας (Λαλιώτη, 2017). Από τις χώρες του Νότου, η Ελλάδα ήταν η μόνη χώρα που δεν είχε υιοθετήσει ως τότε ούτε πιλοτικού χαρακτήρα Ε.Ε.Ε. Γενικότερα, στον Νότο επικρατούσε υπανάπτυξη της κοινωνικής προστασίας. Οι αιτίες που συντέλεσαν στην υπανάπτυξη ποικίλλουν. Ειδικότερα, ο ρόλος του θεσμού της οικογένειας αποτελούσε το βασικό δίχτυ προστασίας για τον ευάλωτο πληθυσμό (Λαλιώτη,2018). Το οικογενειακό περιβάλλον ουσιαστικά κάλυπτε σε μεγάλο βαθμό τα κενά του συστήματος προστασίας, γεγονός που λειτούργησε ανασταλτικά στην άσκηση πίεσης για κοινωνικές παροχές. Επιπροσθέτως, το φαινόμενο της παραοικονομίας και η απόκρυψη του εισοδήματος που αυτό συνεπάγεται, οδηγεί στην περιορισμένη ανεύρεση πόρων μέσω των οποίων χρηματοδοτούνται οι επιδοματικές πολιτικές. Τέλος, οι διοικητικές ανεπάρκειες των νότιων χωρών, δε θα επέτρεπαν την αποτελεσματική αξιοποίηση και διαχείριση του εν λόγω προγράμματος (Goodin,1992 & Gough,1994 στο Λαλιώτη,2017).

Οι εμπειρίες των νοτιοευρωπαϊκών χωρών διαφέρουν πολύ μεταξύ τους αναφορικά με την εφαρμογή και την εξέλιξη του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος (Lalioiti,2016). Μεταξύ αυτών των χωρών, η Πορτογαλία είναι η πρώτη που υιοθέτησε το πρόγραμμα σε εθνικό επίπεδο το 1997, αφού προηγήθηκε της μόνιμης καθιέρωσής του, η πιλοτική εφαρμογή του μόλις ένα έτος πριν, δηλαδή το 1996. Στην Ιταλία, σε εθνικό επίπεδο το πιλοτικό πρόγραμμα του 1997 δεν διήρκεσε πολλά χρόνια, παρά μόνο άφησε πίσω του κατά τόπους το πρόγραμμα σε εφαρμογή. Στην

Ισπανία, επίσης εφαρμόστηκε το πρόγραμμα από τις δεκαεπτά (17) Αυτόνομες Κοινότητες (Λαλιώτη, 2017). Μπορεί να παρατηρήσει κανείς ότι η χρονική διαφοροποίηση στην υλοποίηση του προγράμματος, γεννά αμφισβήτηση στην ύπαρξη ενός κοινού υπολειμματικού/νοτιευρωπαϊκού μοντέλου. Στην Ελλάδα, οι πολιτικές που υιοθετήθηκαν κατά τη διάρκεια της βαθιάς οικονομικής κρίσης από την οποία τέθηκε σε κρίση η χώρα, όχι μόνο δεν λειτούργησαν ανακουφιστικά για τις επιπτώσεις της κρίσης αλλά ενέτειναν την ύφεση και οδήγησαν σε μείωση του ποσοστού του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (Α.Ε.Π.). Για παράδειγμα, η μείωση του κατώτατου μισθού και η αλλαγή στις νέες μορφές εργασίας σε αντίθεση με τις αορίστου χρόνου που παραδοσιακά κυριαρχούσαν (Ματσαγγάνης, 2013). Σύμφωνα με την Eurostat, το 2008 η Ελλάδα είχε ποσοστό 28,1% του συνολικού πληθυσμού που αντιμετώπιζε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, ενώ το 2015 η Ελλάδα είχε ποσοστό 35,7 %, την ίδια στιγμή που ο μέσος όρος της Ε.Ε. ανερχόταν στο 27,3%. Παρά τα υψηλά ποσοστά και παρά το γεγονός ότι δεν υφίσταντο άλλες κοινωνικές μεταβιβάσεις ισοδύναμες του Ε.Ε.Ε., η Ελλάδα δεν είχε αποπειραθεί ποτέ να εφαρμόσει πρόγραμμα ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος. Ωστόσο, οι συνέπειες της κρίσης και των μέτρων λιτότητας, κατέστησαν την ιδέα του Ε.Ε.Ε. πιο αναγκαία από ποτέ (Λαλιώτη, 2017), στοχεύοντας στην κάθετη αναδιανομή του εισοδήματος, δηλαδή από τους έχοντες πόρους προς τους μη έχοντες.

Η ποικιλομορφία που επικρατεί στα προγράμματα Ε.Ε.Ε. των διαφόρων χωρών της Ε.Ε. δικαιολογείται εξαιτίας της διαφορετικής κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης που παρουσιάζουν. Ωστόσο, η κατηγοριοποίηση με γνώμονα το Ε.Ε.Ε. φαίνεται να μη γίνεται βάσει του καθεστώτος ευημερίας στο οποίο έχει ταξινομηθεί η κάθε χώρα στη μελέτη του Esping Andersen αλλά λαμβάνοντας υπόψη άλλα χαρακτηριστικά γνωρίσματα. Πιο συγκεκριμένα, διακρίνονται τέσσερις (4) κατηγορίες προγραμμάτων ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος. Η πρώτη (1^η) κατηγορία, περιλαμβάνει χώρες όπως Αυστρία, Βέλγιο, Γερμανία, Δανία, Κύπρος, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβενία, Σουηδία, Τσεχία, Φινλανδία με απλά και περιεκτικά συστήματα, τα οποία απευθύνονται σε άτομα που αδυνατούν να εξασφαλίσουν επαρκές επίπεδο διαβίωσης. Στην επόμενη κατηγορία (2η), εντάσσονται οι εξής χώρες: Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία, Ουγγαρία, Πολωνία, και Σλοβακία, οι οποίες διαθέτουν συστήματα τα οποία ορίζονται, επίσης, ως απλά αλλά και ως μη κατηγορικά. Αναλυτικότερα, οι χώρες αυτές θέτουν περιορισμούς στις προϋποθέσεις ένταξης στο πρόγραμμα του Ε.Ε.Ε. των ατόμων που χρήζουν εισοδηματικής ενίσχυσης. Εν συνεχεία, στην τρίτη (3^η) κατηγορία συναντάται η Γαλλία, η Ιρλανδία, η Ισπανία, η Μάλτα και το Ηνωμένο Βασίλειο. Το συγκεκριμένο σύνολο χωρών έχει αναπτύξει σύνθετο δίκτυο – σε αντίθεση με τις δύο προηγούμενες ταξινομήσεις- από διαφορετικά

και πολλές φορές αλληλοκαλυπτόμενα συστήματα. Τα συστήματα αυτά αφορούν πληθυσμιακές ομάδες που παρουσιάζουν έκτακτη ανάγκη βοήθειας. Τέλος, στην τέταρτη (4^η) ταξινόμηση, συναντώνται τρεις χώρες και συγκεκριμένα, η Ελλάδα, η Ιταλία και η Βουλγαρία. Οι χώρες αυτές διακρίνονται για την υιοθέτηση περιορισμένων και αποσπασματικών πολιτικών, οι οποίες απευθύνονται σε συγκεκριμένες πληθυσμιακές ομάδες.

2.3. Η αποτελεσματικότητα του ΕΕΕ στη μείωση της φτώχειας στην Ευρώπη

Από το 2003 ξεκίνησαν οι μετρήσεις σχετικά με το φαινόμενο της ανέχειας και του κοινωνικής περιθωριοποίησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι σχετικές μετρήσεις πραγματοποιούνται μέσω των Ερευνών Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (EU-SILC) που διεξάγονται από τις χώρες-μέλη σε συνεργασία με τη Eurostat. Απώτερος σκοπός των κρατών-μελών Ε.Ε. είναι η επιδίωξη ποιοτική βελτίωση των στατιστικών δεδομένων σχετικά με την ένδεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Η έρευνα έχει ως στόχο τη διερεύνηση των συνθηκών διαβίωσης των νοικοκυριών, των κρατών-μελών της Ε.Ε. σε συνάρτηση με το εισόδημά τους (ΕΛΣΤΑΤ, 2019).

Λαμβάνεται υπόψη η γραμμή φτώχειας, η οποία αποτελεί το κατώφλι της φτώχειας. Πιο συγκεκριμένα, η γραμμή φτώχειας ορίζεται στο 60% του διάμεσου ισοδύναμου συνολικού διαθέσιμου εισοδήματος που δηλώνει το νοικοκυριό. Με τον τρόπο αυτό διαφοροποιείται από την έννοια του κινδύνου της απόλυτης φτώχειας. Καθίσταται σημαντικό να διευκρινισθεί ότι για τον υπολογισμό του συνολικού ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος του νοικοκυριού λαμβάνεται υπόψη το συνολικό καθαρό εισόδημα όλων των μελών του νοικοκυριού. Επίσης, ως συνολικό καθαρό εισόδημα λαμβάνεται υπόψη το εισόδημα που απομένει μετά την αφαίρεση των ασφαλιστικών εισφορών (ΕΛΣΤΑΤ, 2019).

Τα εθνικά προγράμματα παρουσιάζουν μεταξύ τους διαφέρουν. Ωστόσο, βασικά χαρακτηριστικά παραμένουν κοινά. Για παράδειγμα, η παροχή εισοδηματικής ενίσχυσης σε εκείνους που δε διαθέτουν δεν διαθέτουν τους πόρους εκείνους που απαιτούνται για επαρκή διαβίωση, ο μη ανταποδοτικός χαρακτήρας της παροχής, η υποχρέωση των δικαιούχων για διαθεσιμότητα προς εύρεση εργασίας και η παροχή του βοηθήματος με περιουσιακά και εισοδηματικά κριτήρια (European Commission, 2017a).

Αναφορικά, όμως, με την επίδραση του Ε.Ε.Ε. στη μείωση του ποσοστού των ατόμων που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας, αξίζει να αναφερθεί ότι είναι μικρός ο αριθμός των χωρών εκείνων στις οποίες μειώθηκε σημαντικά μετά την κοινωνική μεταβίβαση του Ε.Ε.Ε. (ESPN, 2015, σ. 26). Από το έτος 2009, ωστόσο, παρατηρείται στις περισσότερες χώρες μείωση της επίδρασης του Ε.Ε.Ε. στην αντιμετώπιση της φτώχειας. Παράλληλα, καταγράφεται

αξιοσημείωτος βαθμός εξάρτησης των ατόμων από την εισοδηματική στήριξη, ο οποίος εντοπίζεται στην παρατεταμένη απολαβή των οικονομικών στηρίξεων (ESPN, 2015,σ.31). Η αδυναμία του Ε.Ε.Ε. να μειώσει δραστικά τη φτώχεια αποδίδεται κυρίως σε τρεις παραμέτρους. Αρχικά, στην επάρκεια/ανεπάρκειά του, στον αριθμό κάλυψης των ατόμων που βρίσκονται σε κατάσταση ανάγκης και στο ποσοστό απόληψης του βοηθήματος από τους πιθανούς δικαιούχους (European Parliament, 2017, σ. 33).

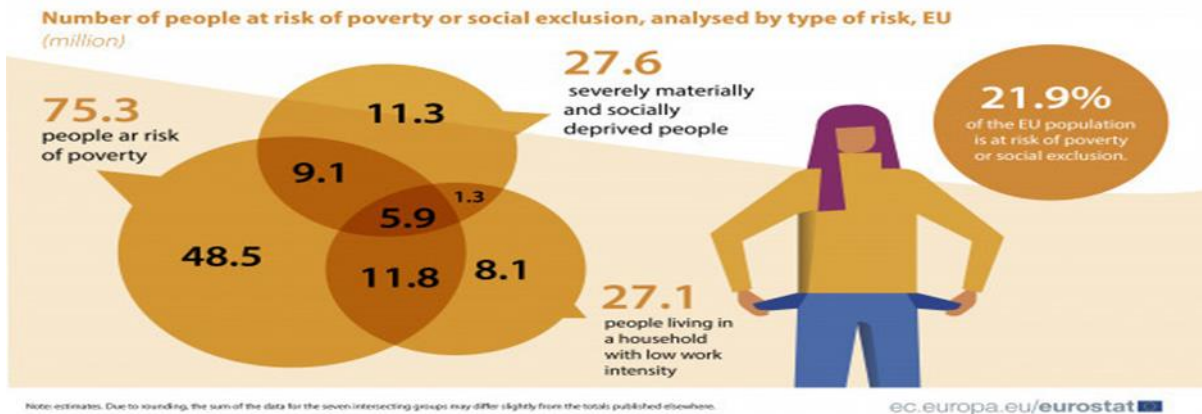
Φαίνεται ότι η επάρκεια του Ε.Ε.Ε. είναι μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που καλούνται οι χώρες-μέλη να διαχειριστούν (ESPN, 2015, σ. 22). Ωστόσο, το θέμα της επάρκειας του Ε.Ε.Ε. φαίνεται να μην τίθεται στην κεντρική συζήτηση (European Parliament, 2017, σ. 35). Παρόλο που η εκτίμηση της επάρκειας φαίνεται να παραμένει σταθερή από το έτος 2009 έως το έτος 2015, υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις ανάμεσα στις χώρες-μέλη. Ειδικότερα, σε κάποια κράτη-μέλη η επάρκεια του προγράμματος βελτιώθηκε, σε αντίθεση με άλλα που μειώθηκε (ESPN, 2015, σ. 22). Επιπροσθέτως, διαφοροποιήσεις ως προς την επάρκεια του Ε.Ε.Ε. εντοπίζονται αναφορικά με τις μορφές οικογένειας που υπάρχουν. Σε κάποια κράτη-μέλη, δηλαδή, η επάρκεια για οικογένειες με τέκνα είναι χαμηλότερη από το γενικό πληθυσμό. Αντιθέτως, σε άλλα είναι υψηλότερη. Ωστόσο, τα μέτρα εισοδηματικής ενίσχυσης, στο σύνολό τους, προορίζονταν κυρίως στους περισσότερο άπορους (European Parliament, 2017, σ. 55), αλλά δεν επαρκούσαν για την κάλυψη οικογενειακών αναγκών (European Parliament, 2017, σ. 75). Στη μελέτη *Minimum Income Schemes in Europe: a Study of National Policies* (2015), αναφέρεται ότι στα περισσότερα κράτη-μέλη το ύψος του Ε.Ε.Ε. είναι ιδιαιτέρως χαμηλό, προκειμένου να μπορέσει να μειώσει αισθητά το μερίδιο του πληθυσμού που ζει σε κίνδυνο φτώχειας (ESPN, 2015, σ. 22).

Επιπροσθέτως, διαφοροποιήσεις παρατηρούνται, επίσης, στα ποσοστά κάλυψης των ανθρώπων που βρίσκονται σε ανάγκη και της απολαβής της εισοδηματικής ενίσχυσης. Είναι αρκετές οι περιπτώσεις εκείνες, όπου τα κριτήρια επιλεξιμότητας των δικαιούχων έχουν σχεδιαστεί με τέτοιο τρόπο, που εν τέλει φαίνεται να περιορίζουν το εύρος των ατόμων που δικαιούνται εισοδηματική ενίσχυση (European Parliament, 2017, σ. 36). Από το 2010 και ύστερα, οι προϋποθέσεις για την ένταξη δικαιούχων έγιναν γενικά περισσότερο περιοριστικές (European Parliament, 2017, σ. 54).

Σύμφωνα με τις πρόσφατες μετρήσεις της Eurostat (βλ. *εικόνα 1*), το έτος 2020, 96,5 εκατομμύρια άνθρωποι στην Ε.Ε. ζούσαν σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, ποσοστό που αντιστοιχεί στο 21,9% του πληθυσμού. Επίσης, το ίδιο έτος, καταμετρήθηκαν 27,6 εκατομμύρια πολίτες που βίωναν σοβαρή υλική και κοινωνική στέρηση και 27,1 εκατομμύρια ζούσαν σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας.

Στην Ελλάδα, κατά το ίδιο έτος, το αντίστοιχο ποσοστό ανερχόταν στο 27,5% των πολιτών της χώρας, ποσοστό που είναι το τρίτο χειρότερο σε επίπεδο Ε.Ε. (Eurostat 2020).

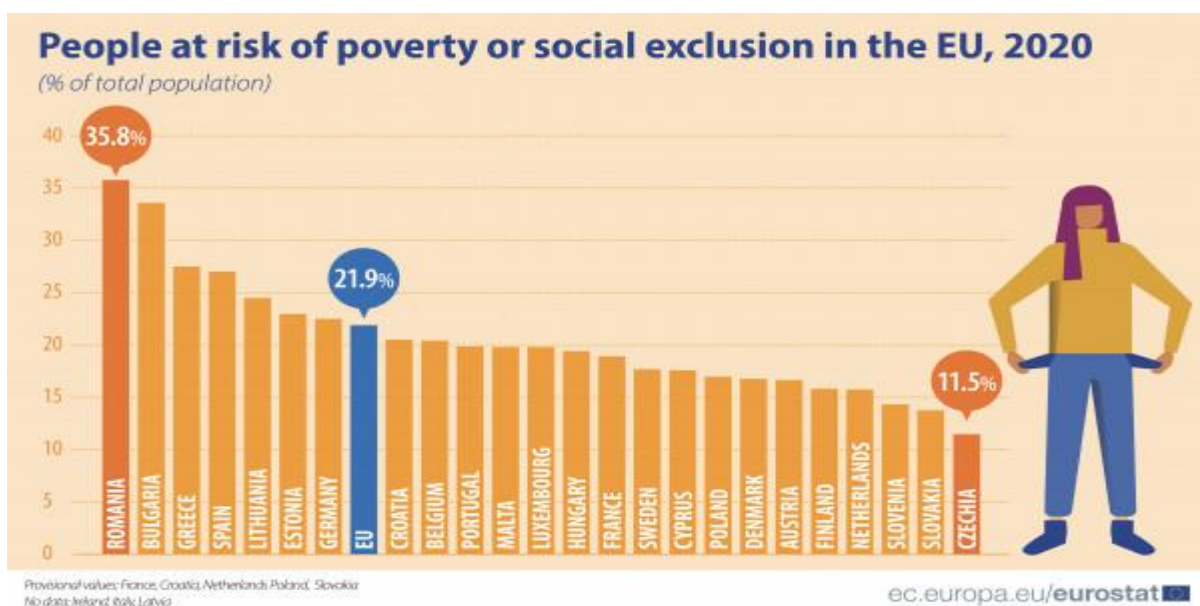
Εικόνα 1

Πηγή: Eurostat, 2020

Μεταξύ των 96,5 εκατομμυρίων κατοίκων εντός της Ε.Ε. που ζούσαν υπό τον κίνδυνο της φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού, περίπου 5,9 εκατομμύρια (1,3% του συνολικού πληθυσμού) διαβιούσαν σε νοικοκυριά, τα οποία καλούνται να διαχειριστούν παράλληλα τον κίνδυνο της φτώχειας, τη σοβαρή υλική και κοινωνική στέρηση και τέλος, τη διαβίωση σε νοικοκυριό με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας.

Εικόνα 2

Πηγή: Eurostat, 2020

Περισσότερο από το ένα τέταρτο του πληθυσμού κινδύνευε από φτώχεια ή κοινωνικό αποκλεισμό (βλ. *εικόνα 2*) στα τέσσερα κράτη-μέλη με διαθέσιμα στοιχεία για το 2020. Συγκεκριμένα, τα κράτη-μέλη είναι η Ρουμανία με ποσοστό 35,8%, η Βουλγαρία με ποσοστό 33,6%, η Ελλάδα με ποσοστό 27,5% και τέλος, η Ισπανία της οποίας το ποσοστό ανερχόταν σε 27,0%. Από την άλλη πλευρά, τα πιο χαμηλά ποσοστά των πολιτών που κινδυνεύσαν από φτώχεια ή κοινωνικό αποκλεισμό εντοπίστηκαν στην Τσεχία με ποσοστό 11,5%, στη Σλοβακία της οποίας το ποσοστό ανερχόταν σε 13,8%, στη Σλοβενία με ποσοστό 14,3%, στην Ολλανδία με ποσοστό 15,8% και τέλος, στη Φινλανδία με ποσοστό 15,9%.

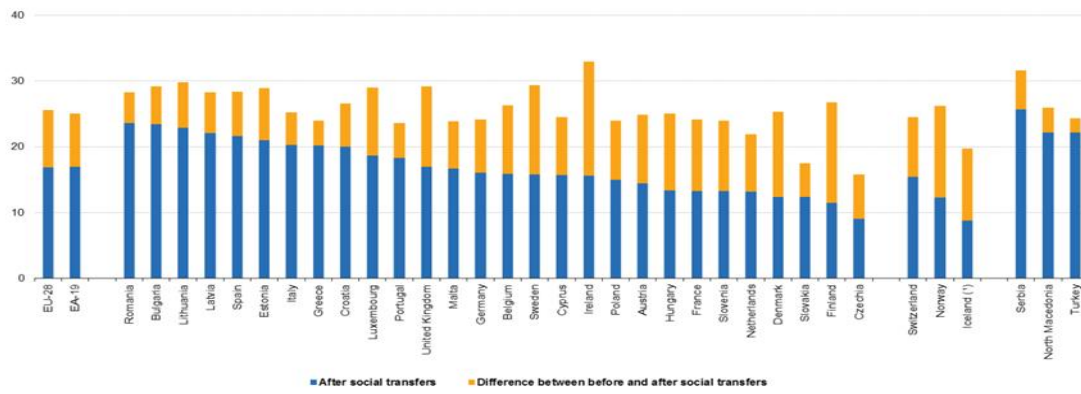
Επίσης, αξίζει να αναφερθούν τα ποσοστά κινδύνου φτώχειας και το πώς αυτά διαμορφώθηκαν πριν και μετά τη λήψη των κοινωνικών μεταβιβάσεων (βλ. *εικόνα 3*). Ειδικότερα, το έτος 2017, οι κοινωνικές μεταβιβάσεις μείωσαν το ποσοστό του κινδύνου φτώχειας στον πληθυσμό της Ε.Ε, από 25,6 % πριν από τις μεταβιβάσεις σε 16,9 % μετά τις μεταβιβάσεις και, κατά συνέπεια, βοήθησαν ένα ποσοστό 8,7 % του πληθυσμού να υπερβεί το όριο της φτώχειας. Χωρίς τις κοινωνικές μεταβιβάσεις οι άνθρωποι αυτοί θα διέτρεχαν κίνδυνο φτώχειας.

Συγκρίνοντας τα ποσοστά του κινδύνου φτώχειας πριν και μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις¹¹, ο αντίκτυπος των κοινωνικών παροχών ήταν χαμηλός — μετακινώντας κατ' ανώτατο όριο ένα ποσοστό 6,0 % πάνω από το όριο της φτώχειας — στη Βουλγαρία (5,8 %), την Πορτογαλία (5,3 %), τη Σλοβακία (5,1 %), την Ιταλία (4,9 %), τη Ρουμανία (4,7 %) και την Ελλάδα (3,8 %), καθώς και στη Σερβία (5,9 %), τη Βόρεια Μακεδονία (3,7 %) και την Τουρκία (2,1 %). Εξετάζοντας τον αντίκτυπο με σχετικούς όρους, τα μισά τουλάχιστον άτομα που διέτρεχαν κίνδυνο φτώχειας στη Φινλανδία, την Ιρλανδία και τη Δανία μετακινήθηκαν πάνω από το όριο της φτώχειας χάρη στις κοινωνικές μεταβιβάσεις, όπως και στην Ισλανδία και τη Νορβηγία.

¹¹ «Κοινωνικά επιδόματα είναι η κοινωνική βοήθεια (Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα, επίδομα θέρμανσης, επίδομα στέγασης, εισοδηματική ενίσχυση οικογενειών ορεινών και μειονεκτικών περιοχών, καθώς και οικογενειών με χαμηλά εισοδήματα και τέκνα υποχρεωτικής εκπαίδευσης, παροχές παλιννοστούντων, προσφύγων, αποφυλακισμένων, τοξικομανών, Επίδομα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Ανασφαλιστών Υπερηλίκων, βοηθήματα για αντιμετώπιση πρώτων αναγκών ατόμων πληγέντων από σεισμό, πλημμύρα κλπ.), τα οικογενειακά επιδόματα, τα επιδόματα/βοηθήματα ανεργίας, τα επιδόματα/βοηθήματα ασθένειας, τα επιδόματα/βοηθήματα αναπηρίας - ανικανότητας και οι εκπαιδευτικές παροχές» (ΕΛΣΤΑΤ,2020)

Εικόνα 3

Επίπεδο του εισόδηματος

Note: ranked on the "after social transfers".

(*) 2016 data.

Source: Eurostat (online data codes: ilc_b02, ilc_b10)

eurostat

(EUROSTAT,2017)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα (πρώην Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης Κ.Ε.Α.) στην Ελλάδα

3.1 Το ιστορικό εφαρμογής

Η Ελλάδα δε διέθετε πρόγραμμα Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος. Οι επιρροές από την Ευρωπαϊκή Ένωση όταν πλαισιώνονται από ήπια εργαλεία διακυβέρνησης χωρίς δεσμευτικό χαρακτήρα είναι περιορισμένες. Ως εκ τούτου, η Ευρωπαϊκή Σύσταση 92/441/Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (24-06-1992) για τη σύγκλιση στον τομέα των παροχών και την επάρκεια των πόρων στα συστήματα κοινωνικής προστασίας, παρέμεινε σε ρητορικό επίπεδο. Εν συνεχεία, ακολούθησαν ανεπιτυχείς απόπειρες υιοθέτησης του μέτρου με το νομοσχέδιο κύριου Σούρλα Γεώργιου Βουλευτή της Νέας Δημοκρατίας (1988) και την πρωτοβουλία του κύριου Γιαννίτση Τάσου Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων (2000), να διερευνήσει πολιτικές για την καταπολέμηση της φτώχειας, συμπεριλαμβανομένου του ΕΕΕ, η οποία κατέληξε σε υλοποίηση παρεμβάσεων σε συγκεκριμένες ομάδες στόχου. Επιπλέον, το νομοσχέδιο κύριου Τσουκάτου Θεόδωρου (2000), το οποίο δε συζητήθηκε ποτέ λόγω διαφωνιών εκ των έσω του κυβερνώντος κόμματος (Λαλιώτη,2017)

Τα χρόνια που ακολούθησαν, κυρίως από το 2008 κι έπειτα, σηματοδεύτηκαν ανεξίτηλα από την οικονομική κρίση και την δημοσιονομική λιτότητα. Υφίσταντο ήδη κενά στο σύστημα κοινωνικής προστασίας, τα οποία όμως έγιναν ακόμη πιο εμφανή κατά τη περίοδο αυτή. Η ζήτηση για κοινωνική μέριμνα ήταν ανάλογη των δραματικών συνεπειών της οικονομικής κρίσης, ωστόσο, δυσανάλογη της προσφοράς (Λεβέντη και Ματσαγγάνης,2012). Ως λύση διάσωσης παρουσιάστηκε η σύναψη δανειακών συμβάσεων με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΕΕ).

Μόλις το έτος 2012 αποφασίστηκε η εφαρμογή του προγράμματος στη χώρα και ειδικότερα, σε συγκεκριμένους Δήμους (Λαλιώτη, 2016). Υπάρχουν αναφορές στη βιβλιογραφία για τους λόγους καθυστέρησης της θεσμοθέτησης του μέτρου , στηριζόμενες στην διοικητική αδυναμία της χώρας να υποστηρίξει την υλοποίηση του έργου και του κόστους εφαρμογής του, που ωστόσο χωλαίνουν (Ματσαγγάνης 2012, :115 στο Λαλιώτη,2019). Δεδομένου του ιστορικού που εκτυλίχθηκε, μάλλον η αργοπορία φαίνεται να προκλήθηκε από στάσεις και αντιλήψεις των Κυβερνώντων και των οργανωμένων οργανώσεων, οι οποίες δύνανται να ασκούν επιρροή στη διαμόρφωση της κοινωνικής πολιτικής βάσει των συμφερόντων τους παρά τις προαναφερθείσες αδυναμίες ή ακόμη κι από τη μη συμμετοχή τους στον δημόσιο διάλογο απέναντι στο ζήτημα αυτό.

Υπό την πίεση της ύπαρξης των «νέων κοινωνικών κινδύνων», λ.χ. οι αλλαγές στη δομή και τη μορφή της οικογένειας, η κυριαρχία ευέλικτων μορφών εργασίας και απασχόλησης συνδυαστικά με τα επακόλουθα της συνεχιζόμενης οικονομικής κρίσης και λιτότητας, η εφαρμογή μιας κοινωνικής παροχής προς τον ευάλωτο πληθυσμό, ήταν πιο επίκαιρη από κάθε άλλοτε. Από το έτος 2017, το πρόγραμμα υλοποιείται σε εθνικό πια επίπεδο. Λαμβάνοντας υπόψη την τοποθέτηση του κ. Δημουλά (2018α), η νέα ηγεσία της Ελλάδας του 2015, δεν αποδέχθηκε την εξάλειψη άλλων κοινωνικών παροχών, προκειμένου να εξασφαλισθούν πόροι για να στηρίξουν χρηματοδοτικά το πρόγραμμα. Αντ' αυτού, προέβη στην αναζήτηση εναλλακτικών πόρων χρηματοδότησης και κατόρθωσε να έρθει σε συμφωνία με τους Θεσμούς για την κλιμακωτή διεύρυνση του προγράμματος, κατά το έτος 2016 και την πανελλαδική εφαρμογή του, το έτος 2017. Η συμφωνία αυτή θεσμοθετήθηκε με το Άρθρο 235 στον Νόμο 4389 για τις «Επείγουσες διατάξεις για την εφαρμογή της συμφωνίας δημοσιονομικών στόχων και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και άλλες διατάξεις» που δημοσιεύθηκε τον Μάιο του 2016 (ΦΕΚ Α/94/2016).

3.2 Θεσμικό πλαίσιο

Το θεσμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο έχει αναδυθεί η εφαρμογή του Ε.Ε.Ε. φαίνεται να εξελίσσεται μέσα στα χρόνια και να τροποποιείται σε συνάρτηση με τις ανάγκες που προκύπτουν από την πρακτική εφαρμογή του. Συνοπτικά, η θεσμική πλαισίωση ξεκινά βάσει του Ν.4389/2016 και συγκεκριμένα το άρθρο 235, σύμφωνα με το οποίο τον Ιούλιο 2016 τίθεται σε σταδιακή εφαρμογή το πρόγραμμα «Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης» σε τριάντα (30) μικρούς και μεσαίους Δήμους, οι οποίοι ορίστηκαν βάσει πληθυσμιακών κριτηρίων και δεικτών φτώχειας και ανεργίας. Η αρχική φάση του προαναφερθέντος Προγράμματος λήγει στις 31 Δεκεμβρίου 2016 (ΦΕΚ 94/27.05.2016 Τεύχος Α').

Στη συνέχεια, σύμφωνα με τον Ν.4445/2016 και συγκεκριμένα το άρθρο 22, το Πρόγραμμα «Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης» (Κ.Ε.Α.), όπως ορίζεται στο άρθρο 235 του ν. 4389/2016 (Α' 94), επεκτείνεται σε όλους τους Δήμους της Χώρας από 01.01.2017. Επίσης, τίθενται – μεταξύ άλλων- διευκρινίσεις αναφορικά με τους δικαιούχους. Για παράδειγμα, οι συνθήκες αστεγίας υφίστανται όταν τα άτομα διαβιούν στο δρόμο ή σε ακατάλληλα καταλύματα, υπό την προϋπόθεση ότι έχουν καταγραφεί από τις κοινωνικές υπηρεσίες των Δήμων ή των Κέντρων Κοινότητας ή κάνουν χρήση Υπνωτηρίων που λειτουργούν στους Δήμους, δύναται να είναι δικαιούχοι του προγράμματος. (ΦΕΚ Τεύχος Α' 236/19.12.2016)

Εν συνεχεία, με τον Ν.4549/2018 και συγκεκριμένα την παράγραφο 4 του άρθρου 22, το Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης αποτελεί αφορολόγητο εισόδημα. Επομένως, δεν υπόκειται σε οποιαδήποτε κράτηση και δεν υπολογίζεται στα εισοδηματικά όρια και στον τρόπο υπολογισμού

του ποσού για την καταβολή οποιασδήποτε άλλης παροχής κοινωνικού ή προνοιακού χαρακτήρα (ΦΕΚ Τεύχος Α' 105/14.06.2018)

Ακολούθως, ο Ν.4659/2020 ενδεικτικά ορίζει στο άρθρο 29 ότι η καταβολή των επιδομάτων, παροχών, οικονομικών και εισοδηματικών ενισχύσεων πραγματοποιείται την τελευταία εργάσιμη ημέρα του μήνα. Επιπλέον, στο ίδιο άρθρο εντάσσεται προϋπόθεση για τα νοικοκυριά με ανήλικα μέλη. Ειδικότερα, το επίδομα χορηγείται στις περιπτώσεις που τα ανήλικα αφενός έχουν εγγραφεί στο σχολείο αφετέρου η φοίτηση τους είναι συστηματική. Η διάταξη του εδαφίου εφαρμόζεται από το σχολικό έτος 2020-2021 (ΦΕΚ Τεύχος Α' 21/03.02.2020)

Σύμφωνα με τον Ν.4756/2020, υπάρχουν –μεταξύ άλλων-διευκρινίσεις για τους δικαιούχους και τις ωφελούμενες μονάδες, ορίζονται τα είδη των νοικοκυριών (μονοπρόσωπα, πολυπρόσωπα κ.ά.) Τεύχος Α' 235/26.11.2020

Στο θεσμικό πλαίσιο εντάσσεται και ο Ν.4808/2021, ο οποίος στο άρθρο 136 αναφέρει την συνέχιση της ρύθμισης σχετικά με την βεβαίωση φοίτησης των ανήλικων μελών του νοικοκυριού για το σχολικό έτος 2021-2022 ως βασικά προϋπόθεση για τη χορήγηση του επιδόματος. Τεύχος Α' 101/19.06.2021

Τέλος, με κοινές αποφάσεις των Υπουργών Οικονομικών, Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης και Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης ρυθμίζονται παράμετροι όπως ο καθορισμός των δικαιούχων, θέτοντας εισοδηματικά και περιουσιακά κριτήρια, κριτήρια διαμονής, η βάση και ο τρόπος υπολογισμού, καθώς και το ύψος του εγγυημένου ποσού για κάθε ωφελούμενη μονάδα. Ρυθμίζονται, επίσης, οι αρμοδιότητες των οργάνων για την υλοποίηση του Προγράμματος, οι εξαιρέσεις υπαγωγής στο Ε.Ε.Ε., οι υποχρεώσεις των δικαιούχων, ο χρόνος και ο τρόπος καταβολής της εισοδηματικής στήριξης, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά και τη διαδικασία ένταξης στο Ε.Ε.Ε., οι προϋποθέσεις αναστολής και διακοπής της καταβολής του Ε.Ε.Ε. και οι επιπτώσεις αυτών. Η πιο πρόσφατη Κοινή Υπουργική Απόφαση για το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα (Τεύχος Β' 3359/28.07.2021) μεριμνά να διευκρινίσει συνοπτικά σε 16 άρθρα ζητήματα που σχετίζονται με το Ε.Ε.Ε. και την τροποποίηση σε όρους και προϋποθέσεις της εφαρμογής του. (ΚΥΑ Τεύχος Β' 3359/28.07.2021)

3.3 Βασικοί στόχοι του προγράμματος και οι πυλώνες εφαρμογής του

Το Πρόγραμμα Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος έχει προνοιακό χαρακτήρα, προορίζεται για οικογένειες/νοικοκυριά, που διαβιούν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας και λειτουργεί κατά τρόπο επικουρικό στο γενικό πλαίσιο εφαρμογής κρατικών πολιτικών καταπολέμησης και διαχείρισης του φαινομένου της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Η πρακτική εφαρμογή του εν

λόγω προγράμματος στηρίζεται σε τρεις (3) πυλώνες: την εισοδηματική ενίσχυση, την πρόσβαση και τη διασύνδεση σε πρόσθετες κοινωνικές παροχές και υπηρεσίες, ανάλογα με τις εξατομικευμένες ανάγκες του εκάστοτε δικαιούχου και υπηρεσίες ενεργοποίησης/προώθησης των δικαιούχων σε δράσεις ένταξης/επανένταξης στην αγορά εργασίας. Για παράδειγμα, με την κάλυψη προτεινόμενης θέσης εργασίας, συμμετοχή σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και εμπειρίας, επιστροφή στο εκπαιδευτικό σύστημα και τη δια βίου μάθηση. Μάλιστα, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι βάσει του τελευταίου οδηγού εφαρμογής δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στον τρίτο πυλώνα, ο οποίος αφορά στη διασύνδεση με τον Οργανισμό Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.) και την προώθηση στην αγορά εργασίας. Ειδικότερα, έως τώρα ήταν βασική προϋπόθεση η εγγραφή στα μητρώα του Ο.Α.Ε.Δ. ή η ανανέωση του δελτίου ανεργίας.

Με σκοπό την ισότιμη ανάπτυξη των τριών πυλώνων του προγράμματος, από τον Ιούνιο έως τον Οκτώβριο 2019 υλοποιήθηκε πιλοτικό πρόγραμμα διασύνδεσης ωφελουμένων του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος με τον 3ο πυλώνα του προγράμματος, δηλαδή με αντικείμενο την παραπομπή τους σε δράσεις ενεργοποίησης και ένταξης στην απασχόληση. Για την υλοποίηση του πιλοτικού προγράμματος συνεργάστηκαν υπηρεσίες του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, του Ο.Α.Ε.Δ., της Η.ΔΙ.Κ.Α., των Κοινωνικών Υπηρεσιών και των Κέντρων Κοινότητας των τριάντα δύο (32) πιλοτικών δήμων. Στόχος του προγράμματος ήταν ο συντονισμός και η ενίσχυση της συνεργασίας των διοικητικών υπηρεσιών που εμπλέκονται στην παροχή υπηρεσιών 2ου και 3ου πυλώνα, δηλαδή των Κοινωνικών Υπηρεσιών των Δήμων και των Κέντρων Κοινότητας (Κ.Υ./Κ.Κ.) από τη μια πλευρά και των Κέντρων Προώθησης Απασχόλησης (ΚΠΑ) του ΟΑΕΔ από την άλλη. Το πρόγραμμα περιελάμβανε: (α) Ενημέρωση για Υπηρεσίες 2ου Πυλώνα στο πλαίσιο συνεδρίας με τον ωφελούμενο σε Κ.Υ./Κ.Κ. και (β) Δημιουργία Ατομικού Σχεδίου Δράσης (Α.Σ.Δ.) στο πλαίσιο συνάντησης των ωφελουμένων με Εργασιακό Σύμβουλο στα Κ.Π.Α. του Ο.Α.Ε.Δ. Μετά την ολοκλήρωση του πιλοτικού προγράμματος συντάχθηκε Έκθεση Αξιολόγησης, η οποία απεστάλη ηλεκτρονικά στις κοινωνικές υπηρεσίες και τα κέντρα κοινότητας όλων των δήμων της χώρας. Η αξιολόγηση βασίστηκε κατά κύριο λόγο (α) στα ερωτηματολόγια που συμπληρώθηκαν από τους υπαλλήλους των κοινωνικών υπηρεσιών και των κέντρων κοινότητας των πιλοτικών δήμων και (β) σε στατιστικά στοιχεία που αντλήθηκαν από τις Καταχωρίσεις Ενεργειών, δηλαδή τη σελίδα που δημιουργήθηκε από την ΗΔΙΚΑ Α.Ε. στην πλατφόρμα των Κέντρων Κοινότητας για την τεχνική υποστήριξη του πιλοτικού προγράμματος. Στη συνέχεια, ανασχεδιάστηκε η διαδικασία διασύνδεσης των ωφελουμένων σε συνεργασία με τον Ο.Α.Ε.Δ. και την Η.ΔΙ.Κ.Α., προκειμένου να προσαρμοστεί στις ανάγκες της

καθολικής εφαρμογής του προγράμματος. 5 2. Η ΕΘΝΙΚΗ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ Κατ' αντιστοιχία με το πιλοτικό πρόγραμμα, η εθνική υλοποίηση του προγράμματος διασύνδεσης περιλαμβάνει: (α) Ενημέρωση για Υπηρεσίες 2ου Πυλώνα στο πλαίσιο συνεδρίας με τον ωφελούμενο στην Κοινωνική Υπηρεσία του δήμου ή το Κέντρο Κοινότητας και (β) Δημιουργία Ατομικού Σχεδίου Δράσης (Α.Σ.Δ.) στο πλαίσιο συνάντησης των ωφελουμένων με Εργασιακό Σύμβουλο στα Κ.Π.Α. του Ο.Α.Ε.Δ. 2.1. Πότε αρχίζει το καθολικό πρόγραμμα: Από την 1η Ιουνίου 2021 αρχίζει η καθολική εφαρμογή του προγράμματος διασύνδεσης σε όλους τους δήμους της χώρας. Από τον Ιούνιο του 2021 οι δικαιούχοι που είναι σε θέση για εργασία οφείλουν, ύστερα από την εγγραφή τους, να προσέλθουν στον Ο.Α.Ε.Δ. και σε συνεργασία με τους εργασιακούς συμβούλους να συντάξουν Ατομικό Σχέδιο Δράσης (Α.Σ.Δ.) έως συγκεκριμένη προθεσμία που ορίζει η πλατφόρμα αλλιώς δεν ξεκινά η διαδικασία της πληρωμής. Το Α.Σ.Δ. αποτελεί έναν προγραμματισμό με την καταγραφή συγκεκριμένων βημάτων/δράσεων που απαιτούνται, ώστε να βοηθηθεί ο αναζητών εργασία δικαιούχος στην εύρεση εργασίας. Αξίζει να σημειωθεί, φυσικά, ότι προηγείται της διαδικασίας σύνταξης του Α.Σ.Δ., η συμπλήρωση του Ειδικού Ερωτηματολόγιο (Profiling). Η διαδικασία αυτή κρίνεται ως απαραίτητη και προϋποθέτει την συμπλήρωση ενός ερωτηματολογίου προσωπικά από τον άνεργο. Δεν τίθεται θέμα σωστών ή λανθασμένων απαντήσεων, καθώς οι πληροφορίες που αντλούνται από αυτό είναι χρήσιμες για τον καθορισμό των επόμενων δράσεων στο πλαίσιο του Α.Σ.Δ, προσαρμοσμένων στο εξατομικευμένο προφίλ του κάθε δικαιούχου.

3.4 Προϋποθέσεις Ένταξης στο πρόγραμμα του Ε.Ε.Ε. – Κριτήρια Επιλεξιμότητας δικαιούχων

Αρχικά, σύμφωνα με την προαναφερθείσα ισχύουσα νομοθεσία, ορίζονται οι ωφελούμενες μονάδες. Συγκεκριμένα, στο εδάφιο α' της παρ. 2 του άρθρου 235 του ν. 4389/2016, υφίστανται οι εξής κατηγορίες: το μονοπρόσωπο νοικοκυριό, το οποίο αφορά κάθε ενήλικο άτομο, σε οικογενειακή κατάσταση άγαμος/η, χήρος/α, διαζευγμένος/η ή σε διάσταση), το οποίο υποβάλλει ατομική φορολογική δήλωση και δεν εμπίπτει στην κατηγορία ενηλίκων έως 25 ετών που φοιτούν σε πανεπιστημιακές σχολές, σε σχολεία ή ινστιτούτα επαγγελματικής εκπαίδευσης ή κατάρτισης της ημεδαπής ή της αλλοδαπής.

Εν συνεχεία, υπάρχει η κατηγορία του πολυπρόσωπου νοικοκυριού, το οποίο αναφέρεται σε όλους τους πολίτες, που συμβιώνουν στην ίδια κατοικία. Τα πολυπρόσωπα νοικοκυριά απαρτίζονται από ένα άτομο συν ένα ή περισσότερα τέκνα ή από έγγαμο ζευγάρι ή ζευγάρι, το οποίο έχει συνάψει σύμφωνο συμβίωσης με ή χωρίς τέκνα, καθώς και από φιλοξενούμενα άτομα, υπό την προϋπόθεση ότι η φιλοξενία έχει δηλωθεί στην τελευταία εκκαθαρισμένη φορολογική δήλωση. Στο πολυπρόσωπο νοικοκυριό εντάσσονται και τα ενήλικα τέκνα έως είκοσι πέντε (25)

ετών που φοιτούν σε πανεπιστημιακές σχολές ή σχολεία ή ινστιτούτα επαγγελματικής εκπαίδευσης ή κατάρτισης, ανεξαρτήτως του τόπου διαμονής τους. Ανήλικα μέλη θεωρούνται τα μέλη ηλικίας έως δεκαοκτώ (18) ετών. Πρόσθετη κατηγορία δικαιούχων είναι εκείνη των άστεγων ατόμων. Άστεγοι θεωρούνται οι πολίτες εκείνοι που διαβιούν κυριολεκτικά στο δρόμο ή σε ακατάλληλα καταλύματα (τροχόσπιτα, παράγκες, αντίσκηνα). Πάντοτε, υπό την προϋπόθεση ότι έχει διεξαχθεί Κοινωνική Έρευνα από τις κοινωνικές υπηρεσίες των Δήμων ή των Κέντρων Κοινότητας, οι οποίες θα διαπιστεύσουν ή όχι την συνθήκη της αστεγίας. Επίσης, δύνανται να είναι δικαιούχοι εκείνοι που κάνουν χρήση των υπηρεσιών Ανοικτών Κέντρων Ημέρας Αστεγών, των ξενώνων μεταβατικής φιλοξενίας και ξενώνων γυναικών θυμάτων βίας που λειτουργούν στους Δήμους. Οι άστεγοι, μάλιστα, εξαιρούνται από την υποχρέωση καταβολής του προβλεπόμενου προστίμου για εκπρόθεσμη υποβολή της φορολογικής δήλωσης (Ε1).

Η Εισοδηματική Ενίσχυση προκύπτει από τη διαφορά μεταξύ του Εγγυημένου Ποσού και του εισοδήματος του νοικοκυριού για τους σκοπούς της επιλεξιμότητας, διαιρώντας το δια του αριθμού των μηνών που αυτό αφορά, δηλαδή των έξι (6) τελευταίων μηνών από τον μήνα υποβολής της αίτησης. Ως Εγγυημένο ορίζεται το ποσό, που εγγυάται το πρόγραμμα και καθορίζεται από τις αρμόδιους φορείς για κάθε νοικοκυριό, το οποίο διαμορφώνεται ανάλογα με τον αριθμό και την ηλικία των μελών της ωφελούμενης μονάδας. Διαφοροποιείται, δηλαδή, ανάλογα με τον τύπο του νοικοκυριού (μονοπρόσωπο, πολυπρόσωπο) και με το αν περιλαμβάνει ανήλικα μέλη. Οι εν λόγω διαφοροποιήσεις ποικίλουν ανάλογα με τον τύπο του νοικοκυριού ως εξής: 200 ευρώ το μήνα ορίζεται για το μονοπρόσωπο νοικοκυριό, 100 ευρώ για κάθε επιπλέον ενήλικο μέλος. Επομένως, ορίζεται η προσθήκη ενός επιπλέον 50% στο βασικό ποσό, 50 ευρώ για κάθε ανήλικο μέλος, δηλαδή ένα επιπλέον 25% προστίθεται στο βασικό ποσό (Οδηγός Εφαρμογής Ε.Ε.Ε.,2021).

Το εισοδηματικό κριτήριο για ένταξη στο πρόγραμμα του Ε.Ε.Ε. αναφέρεται ως το κατώφλι εισοδήματος και ισούται με το εγγυημένο ποσό. Για την υπαγωγή στο πρόγραμμα Ε.Ε.Ε. λαμβάνεται υπόψη το δηλούμενο εισόδημα του αιτούντα και όλων των μελών που εμπεριέχονται στην αίτηση, το συνολικό εισόδημα από κάθε πηγή, ύστερα από την αφαίρεση των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, που έλαβαν όλα τα μέλη της ωφελούμενης μονάδας τους τελευταίους έξι (6) μήνες πριν την ημερομηνία υποβολής της αίτησης. Στο συνολικό δηλωθέν εισόδημα δεν περιλαμβάνονται το επίδομα αναδοχής, το επίδομα των απροστάτευτων τέκνων, την οικονομική ενίσχυση που χορηγείται σε όσους περιέρχονται σε κατάσταση ανάγκης συνεπεία θεομηνίας και

λοιπών φυσικών καταστροφών, το επίδομα που χορηγείται σε ανέργους, καθώς και τα μη ανταποδοτικά επιδόματα αναπηρίας, που χορηγούνται από το κράτος.

Αναλυτικότερα, τα εισοδηματικά κριτήρια ανάλογα με τον τύπο / τη σύνθεση του νοικοκυριού έχουν ως εξής:¹²

Σύνθεση Νοικοκυριού	Εξαμηνιαίο Εισόδημα
Νοικοκυριό με ένα ενήλικο μέλος	1.200€
Νοικοκυριό που αποτελείται από δύο ενήλικα μέλη ή μονογονεϊκή οικογένεια με ένα ανήλικο μέλος	1800€
Νοικοκυριό που αποτελείται από δύο ενήλικα και ένα ανήλικο μέλος ή μονογονεϊκή οικογένεια με δύο ανήλικα μέλη	2.100€
Νοικοκυριό που αποτελείται από τρία ενήλικα μέλη ή δύο ενήλικα και δύο ανήλικα μέλη ή μονογονεϊκή οικογένεια με τρία ανήλικα μέλη	2.400€
Νοικοκυριό που αποτελείται από τρία ενήλικα και ένα ανήλικο μέλος ή δύο ενήλικα και τρία ανήλικα μέλη ή μονογονεϊκή οικογένεια με τέσσερα ανήλικα μέλη	2.700€
Νοικοκυριό που αποτελείται από τέσσερα ενήλικα μέλη ή δύο ενήλικα και τέσσερα ανήλικα μέλη ή μονογονεϊκή οικογένεια με πέντε ανήλικα μέλη (ΟΠΕΚΑ, 2018-2021)	3.000€

Για παράδειγμα, κάνοντας λόγο για ένα μονοπρόσωπο νοικοκυριό, το συνολικό δηλωθέν εισόδημα του εξαμήνου αναφοράς, δεν πρέπει να ξεπερνά τα 1.200 ευρώ. Το δηλωθέν εισόδημα δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσό των 5.400 ευρώ, άσχετα από τον αριθμό των μελών του νοικοκυριού (ΟΠΕΚΑ, 2018-2021).

Επιπροσθέτως, τα ισχύοντα περιουσιακά κριτήρια παρατίθενται ως εξής:

Αναφορικά με την ακίνητη περιουσία, η συνολική φορολογητέα αξία, δεν μπορεί να υπερβαίνει στο σύνολο της το ποσό των 90.000 ευρώ για το μονοπρόσωπο νοικοκυριό, προσαυξανόμενη κατά 15.000 ευρώ για κάθε επιπλέον μέλος και έως 150.000 ευρώ. Ακολούθως, σχετικά με την κινητή περιουσία, η αντικειμενική δαπάνη των επιβατικών αυτοκινήτων Ιδιωτικής Χρήσης (Ι.Χ.), Μικτής Χρήσης (Μ.Χ.) ή και των δικύκλων του νοικοκυριού, δεν μπορεί να υπερβαίνει στο σύνολο της, το ποσό των 6.000 ευρώ. Επίσης, το συνολικό ύψος των καταθέσεων του νοικοκυριού ή/και η τρέχουσα αξία μετοχών, ομολόγων κ.τ.λ., όπως προκύπτουν από τις ηλεκτρονικές διασταυρώσεις, δεν μπορεί να υπερβαίνει τα όρια που παρατίθενται στον πίνακα που ακολουθεί. Πάντα σε συνάρτηση με τον κάθε τύπο του νοικοκυριού νοικοκυριού, μέχρι και

¹² Για κάθε πρόσθετο μέλος στο νοικοκυριό, υπολογίζεται επιπλέον το εξαπλάσιο του αντίστοιχου εγγυημένου ποσού (ΟΠΕΚΑ, 2018-2021)

το ποσό των 14.400 ευρώ¹³. Για παράδειγμα, το όριο των καταθέσεων για ένα μονοπρόσωπο νοικοκυριό ορίζεται στο ποσό των 4.800 ευρώ (ΟΠΕΚΑ, 2018-2021).

Σύνθεση Νοικοκυριού	Όρια καταθέσεων/ μετοχών. ομολόγων κ.τ.λ.
Μονοπρόσωπο νοικοκυριό	4.800€
Νοικοκυριό που αποτελείται από δύο ενήλικες ή μονογονεϊκό νοικοκυριό με ένα ανήλικο μέλος	7.200€
Νοικοκυριό που αποτελείται από δύο ενήλικες και ένα ανήλικο μέλος ή μονογονεϊκό νοικοκυριό με δύο ανήλικα μέλη.	8.400€
Νοικοκυριό που αποτελείται από τρεις ενήλικες ή δύο ενήλικες και δύο ανήλικα μέλη ή μονογονεϊκό νοικοκυριό με τρία ανήλικα μέλη	9.600€
Νοικοκυριό που αποτελείται από τρεις ενήλικες και ένα ανήλικο μέλος ή δύο ενήλικες και τρία ανήλικα μέλη ή μονογονεϊκό νοικοκυριό με τέσσερα ανήλικα μέλη.	10.800€
Νοικοκυριό που αποτελείται από τέσσερις ενήλικες ή δύο ενήλικες και τέσσερα ανήλικα μέλη ή μονογονεϊκό νοικοκυριό με πέντε ανήλικα μέλη	12.000€
Νοικοκυριό που αποτελείται από τέσσερις ενήλικες και 1 ανήλικο μέλος ή δύο ενήλικες και πέντε ανήλικα μέλη ή μονογονεϊκό νοικοκυριό με έξι ανήλικα μέλη.	13.200€
Νοικοκυριό που αποτελείται από πέντε ενήλικες ή δύο ενήλικες και έξι ανήλικα μέλη ή μονογονεϊκό νοικοκυριό με επτά ανήλικα μέλη (ΟΠΕΚΑ,2018-2021)	14.400€

Ως μη δυνάμενοι για εργασία θεωρούνται οι δικαιούχοι του Ε.Ε.Ε., που ανήκουν στις πληθυσμιακές ομάδες των ατόμων με Αναπηρία (ΑμεΑ), τα οποία σύμφωνα με τη γνωμάτευση της Επιτροπής Πιστοποίησης Αναπηρίας έχουν κριθεί «ανίκανα για εργασία». Σε περίπτωση που άτομο με αναπηρία δεν έχει την εν λόγω γνωμάτευση, αλλά ισχυρίζεται ότι είναι ανίκανο για εργασία, προσκομίζει σχετική υπεύθυνη δήλωση και πιστοποιητικό του ποσοστού αναπηρίας από την Επιτροπή Πιστοποίησης Αναπηρίας. Επίσης, οι σπουδαστές, οι μαθητευόμενοι των επαγγελματικών σχολών ή όσοι εξασκούνται πρακτικά στο πλαίσιο επαγγελματικού εκπαιδευτικού προγράμματος χωρίς εργασιακή σχέση και τέλος, εκείνοι που υπηρετούν τη θητεία

¹³ «Ως ανώτατο όριο καταθέσεων ορίζεται το ποσό των 14.400 €, ανεξαρτήτως της σύνθεσης του νοικοκυριού» (Οδηγός Εφαρμογής Ε.Ε.Ε., 2021)

τους στις ένοπλες δυνάμεις. Αντιθέτως, ως δυνάμενοι για εργασία νοούνται οι δικαιούχοι του Ε.Ε.Ε. ηλικίας από δεκαοκτώ (18) έως εξήντα πέντε (65) ετών.

«Αρμόδιες υπηρεσίες για την υλοποίηση του Ε.Ε.Ε. είναι η Διεύθυνση Καταπολέμησης της Φτώχειας της Γενικής Διεύθυνσης Πρόνοιας του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, η Διεύθυνση Οικονομικής Διαχείρισης και Υπηρεσιών του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, η 24η Διεύθυνση Λογαριασμών του Δημοσίου του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους (Γ.Λ.Κ.), η Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων (Γ.Γ.Π.Σ.) του Υπουργείου Οικονομικών, η Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων (Γ.Γ.Δ.Ε.) του Υπουργείου Οικονομικών, η Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση Κοινωνικής Ασφάλισης (Η.ΔΙ.Κ.Α. Α.Ε.), οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α΄ Βαθμού (Δήμοι), τα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών (Κ.Ε.Π.), το Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού (Ε.Ι.Ε.Α.Δ.), ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.), το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (Ε.Κ.Δ.Δ.Α.)» (ΦΕΚ Α΄ 235/26.11.2020)

Οι κατηγορίες ατόμων, οι οποίες εξαιρούνται από την υπαγωγή στο πρόγραμμα του Ε.Ε.Ε. είναι εκείνοι που φιλοξενούνται ή περιθάλπονται σε Μονάδες Κλειστής Φροντίδας ή σε Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης, όσοι φιλοξενούνται σε Μονάδες Ψυχοκοινωνικής Αποκατάστασης (οικοτροφεία, ξενώνες κτλ), ή είναι δικαιούχοι του προγράμματος Προστατευμένων Διαμερισμάτων του αρ.9 του ν. 2716/99, καθώς επίσης εκείνοι που φιλοξενούνται σε Μονές. Τέλος, εξαιρούνται όσοι κρατούνται σε σωφρονιστικά καταστήματα και όσοι διαμένουν στο εξωτερικό (Οδηγός Εφαρμογής Ε.Ε.Ε.,2021).

3.5 Αποτίμηση - Στατιστικά στοιχεία σχετικά με την εφαρμογή του Ε.Ε.Ε.

Προτού αναλυθεί η ερευνητική διαδικασία, θεωρείται χρήσιμο να μελετηθεί η απήχηση του προγράμματος Ε.Ε.Ε. πρώτα σε επίπεδο περιφέρειας (πίνακας 1) και εν συνεχεία, στον Δήμο Κορινθίων (πίνακας 2), η οποία αποτελεί και την πόλη διεξαγωγής της ερευνητικής διαδικασίας.

Από τα στοιχεία που αντλήθηκαν από το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και ειδικότερα από τη Διεύθυνση Καταπολέμησης της Φτώχειας, διαπιστώνεται ότι η εφαρμογή του Ελαχίστου Εγγυημένου Εισοδήματος ξεκίνησε τον Μάρτιο του 2017 και οι μετρήσεις που παρατίθενται στην παρούσα εργασία αφορούν το χρονικό διάστημα από τον Μάρτιο 2017 έως τον Μάρτιο 2021. Παρέχονται πληροφορίες σχετικά με τον μοναδικό αριθμό αιτήσεων ανά μήνα, ο συνολικός αριθμός των μελών που συμπεριλαμβάνονται συνολικά στις αιτήσεις ανά μήνα, καθώς επίσης και ο διαχωρισμός των μελών των αιτήσεων ανά φύλο,

άνδρας και γυναίκα. Στον αριθμό των αιτήσεων και στους δύο πίνακες συμπεριλαμβάνεται και ο αριθμός των αστέγων.

Πίνακας 1. Στατιστικά στοιχεία Ε.Ε.Ε. στην επικράτεια (Υ.Ε.Κ.Α., 2021).

ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑ				
	Σύνολο		Αντρας	Γυναίκα
Περίοδος Από	Αιτήσεις	Μέλη	Μέλη	Μέλη
Μάρτιος 2017	141754	323069	158395	164674
Απρίλιος 2017	182407	421558	206153	215405
Μάιος 2017	195262	450333	220451	229882
Ιούνιος 2017	220558	502728	245616	257112
Ιούλιος 2017	246083	552746	270332	282414
Αύγουστος 2017	266066	595620	292097	303523
Σεπτέμβριος 2017	272682	608095	298263	309832
Οκτώβριος 2017	279773	619732	304241	315491
Νοέμβριος 2017	272143	578731	285720	293011
Δεκέμβριος 2017	286839	611763	301741	310022
Ιανουάριος 2018	295165	628208	309562	318646
Φεβρουάριος 2018	294443	617985	305115	312870
Μάρτιος 2018	284740	604363	297517	306846
Απρίλιος 2018	285263	605979	298259	307720
Μάιος 2018	287038	607628	299325	308303
Ιούνιος 2018	279709	592700	291527	301173
Ιούλιος 2018	282684	604049	296846	307203
Αύγουστος 2018	293899	627017	308288	318729
Σεπτέμβριος 2018	306178	641054	315648	325406
Οκτώβριος 2018	314004	649461	319810	329651
Νοέμβριος 2018	318236	651342	320864	330478
Δεκέμβριος 2018	301542	611859	300912	310947
Ιανουάριος 2019	289688	576002	283185	292817
Φεβρουάριος 2019	264225	494798	244327	250471
Μάρτιος 2019	260863	486078	240096	245982
Απρίλιος 2019	264483	493937	243625	250312
Μάιος 2019	258452	475255	234783	240472

Ιούνιος 2019	260402	481097	237276	243821
Ιούλιος 2019	265510	490271	241204	249067
Αύγουστος 2019	274286	513304	252228	261076
Σεπτέμβριος 2019	268541	503964	247389	256575
Οκτώβριος 2019	268815	508336	248863	259473
Νοέμβριος 2019	258928	482574	236247	246327
Δεκέμβριος 2019	251958	472554	230490	242064
Ιανουάριος 2020	246677	465946	226653	239293
Φεβρουάριος 2020	232103	433301	209924	223377
Μάρτιος 2020	232359	432028	209045	222983
Απρίλιος 2020	220462	407307	197171	210136
Μάιος 2020	187521	336292	163577	172715
Ιούνιος 2020	166781	302464	146451	156013
Ιούλιος 2020	190100	350920	168892	182028
Αύγουστος 2020	220238	415458	200423	215035
Σεπτέμβριος 2020	229012	431994	208601	223393
Οκτώβριος 2020	242747	458773	221727	237046
Νοέμβριος 2020	249367	471075	227760	243315
Δεκέμβριος 2020	234084	440153	213110	227043
Ιανουάριος 2021	185314	346798	168781	178017
Φεβρουάριος 2021	169820	311050	150851	160199
Μάρτιος 2021	275666	497356	239858	257497

Πίνακας 2. Στατιστικά στοιχεία Ε.Ε.Ε. στον Δήμο Κορινθίων (Υ.Ε.Κ.Α., 2021).

ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ				
Περίοδος Από	Σύνολο		Άντρας	Γυναίκα
	Αιτήσεις	Μέλη	Μέλη	Μέλη
Μάρτιος 2017	748	1852	940	912
Απρίλιος 2017	1007	2517	1257	1260
Μάιος 2017	1069	2660	1335	1325
Ιούνιος 2017	1250	3070	1528	1542

Ιούλιος 2017	1397	3386	1690	1696
Αύγουστος 2017	1562	3742	1883	1859
Σεπτέμβριος 2017	1612	3861	1931	1930
Οκτώβριος 2017	1626	3839	1928	1911
Νοέμβριος 2017	1585	3584	1830	1754
Δεκέμβριος 2017	1675	3763	1911	1852
Ιανουάριος 2018	1719	3832	1944	1888
Φεβρουάριος 2018	1712	3774	1910	1864
Μάρτιος 2018	1641	3664	1846	1818
Απρίλιος 2018	1644	3691	1858	1833
Μάιος 2018	1662	3739	1881	1858
Ιούνιος 2018	1623	3674	1855	1819
Ιούλιος 2018	1629	3733	1887	1846
Αύγουστος 2018	1684	3828	1941	1887
Σεπτέμβριος 2018	1840	4042	2053	1989
Οκτώβριος 2018	1891	4106	2082	2024
Νοέμβριος 2018	1907	4074	2067	2007
Δεκέμβριος 2018	1818	3801	1943	1858
Ιανουάριος 2019	1766	3626	1841	1785
Φεβρουάριος 2019	1590	3038	1570	1468
Μάρτιος 2019	1557	2936	1504	1432
Απρίλιος 2019	1576	2970	1517	1453
Μάιος 2019	1475	2629	1351	1278
Ιούνιος 2019	1453	2533	1303	1230
Ιούλιος 2019	1475	2568	1305	1263
Αύγουστος 2019	1557	2852	1443	1409

Σεπτέμβριος 2019	1433	2679	1344	1335
Οκτώβριος 2019	1383	2637	1311	1326
Νοέμβριος 2019	1286	2455	1214	1241
Δεκέμβριος 2019	1168	2329	1142	1187
Ιανουάριος 2020	1153	2358	1157	1201
Φεβρουάριος 2020	1025	2000	965	1035
Μάρτιος 2020	1041	2023	978	1045
Απρίλιος 2020	1004	1915	923	992
Μάιος 2020	897	1679	816	863
Ιούνιος 2020	812	1514	726	788
Ιούλιος 2020	824	1537	740	797
Αύγουστος 2020	988	1955	947	1008
Σεπτέμβριος 2020	1063	2141	1035	1106
Οκτώβριος 2020	1132	2285	1110	1175
Νοέμβριος 2020	1194	2383	1169	1214
Δεκέμβριος 2020	1142	2272	1118	1154
Ιανουάριος 2021	1017	2039	1011	1028
Φεβρουάριος 2021	975	1879	934	944
Μάρτιος 2021	1602	2972	1500	1471

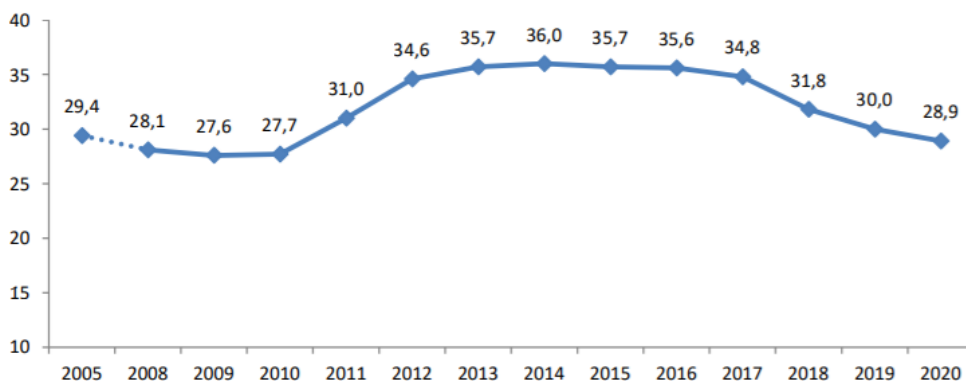
Σε επίπεδο Περιφέρειας (πίνακας 1) είναι πασιφανές ότι στην συντριπτική πλειοψηφία των μηνών γίνεται λόγος για σταδιακή αύξηση του αριθμού των αιτήσεων από την έναρξη του προγράμματος τον Μάρτιο του 2017 με 141.754 αιτήσεις έως τον Φεβρουάριο του 2018 με 294.443 αιτήσεις. Το πρόγραμμα, δηλαδή, ξεκινά την εφαρμογή και μήνα με τον μήνα γίνεται πιο γνωστό στους πολίτες και η απήγησή του μεγαλώνει. Μέσα στη διάρκεια του κάθε μήνα γίνονται οι ανανεώσεις των ήδη υποβληθέντων αιτήσεων, ενώ παράλληλα υποβάλλονται και νέες αιτήσεις. Αναφορικά με τα μέλη, διαπιστώνεται πως τα γυναικεία μέλη των αιτήσεων υπερτερούν σε σύγκριση με τους άνδρες-μέλη των αιτήσεων. Σε επίπεδο τοπικό και συγκεκριμένα στον Δήμο Κορινθίων ο αριθμός

των αιτήσεων ακολουθεί ίδια ανοδική πορεία μήνα με το μήνα. Ξεκινώντας τον Μάρτιο 2017 οι μετρήσεις, καταγράφονται 748 αιτήσεις και φτάνοντας στον Μάρτιο του 2021 ο αριθμός είναι μεγαλύτερος από το διπλάσιο, αγγίζοντας τις 1.602 αιτήσεις. Οι μικρές μειώσεις κατά τη διάρκεια των μηνών εμφάνισης της πανδημίας ή έξαρσης αυτής είναι δικαιολογημένες, καθώς είχε δοθεί παράταση στις ανανεώσεις των αιτήσεων. Στους παραπάνω αριθμούς αιτήσεων περιλαμβάνονται και οι αιτήσεις του άστεγου πληθυσμού.

Στο πλαίσιο του προγράμματος «Ευρώπη 2020», αναφορικά με την καταπολέμηση της φτώχειας, έχει τεθεί ως στόχος «να μειωθούν κατά 20 εκατομμύρια τα άτομα που βρίσκονται ή που κινδυνεύουν να βρεθούν σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό¹» έως το έτος 2020. Με βάση τα στοιχεία της Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2020, ο πληθυσμός που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό ανέρχεται στο 28,9% του πληθυσμού της Χώρας (3.043.869 άτομα), παρουσιάζοντας μείωση σε σχέση με το 2019 κατά 1,1 ποσοστιαίες μονάδες (3.161.936 άτομα που αντιστοιχούσαν στο 30,0% του πληθυσμού). Το παρακάτω γράφημα (βλ. **Εικόνα 4**) παρουσιάζει την εξέλιξη του δείκτη την τελευταία δεκαπενταετία.

Εικόνα 4

Ποσοστό (%) πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας ή σε κοινωνικό αποκλεισμό: 2005, 2008 – 2020

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2021

ΜΕΡΟΣ Β'

4. ΕΜΠΕΙΡΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα αποτελεί επίκαιρο ερευνητικό θέμα και κάθε συλλογή στατιστικών μετρήσεων μπορεί να συμβάλει στην αξιολόγηση και πιθανότατα στη βελτίωση του. Η ύπαρξη του Ε.Ε.Ε. ίσως αποτελεί τον πυρήνα της κρατικής μέριμνας και της κοινωνικής πολιτικής τη δεδομένη χρονική στιγμή στην Ελλάδα για την αντιμετώπιση του φαινομένου της ακραίας φτώχειας. Στα πλαίσια της παρούσης διπλωματικής εργασίας, διεξήχθη έρευνα με επίκεντρο τις απόψεις των άμεσων αποδεκτών, δηλαδή των δικαιούχων. Πιο συγκεκριμένα, η ερευνητική διαδικασία έλαβε χώρα στην Κόρινθο κατά τους μήνες Μάιο και Ιούνιο 2021.

4.1 Μεθοδολογία έρευνας

Στα πλαίσια διεξαγωγής της έρευνας χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της ποσοτικής έρευνας με τη χρήση του ερωτηματολογίου ως ερευνητικό εργαλείο. Κρίθηκε σκόπιμο να προηγηθεί πιλοτική έρευνα (pilot run) σε έξι (6) ερωτώμενους, προκειμένου να εκτιμηθεί η κατανόηση του ερωτηματολογίου από τους συμμετέχοντες, καθώς επίσης να εκτιμηθεί ο απαιτούμενος χρόνος συμπλήρωσής του. Αξίζει να σημειωθεί ότι η διεξαγωγή της ερευνητικής διαδικασίας πραγματοποιήθηκε σε καιρούς της πανδημίας Covid-19. Παρόλες τις απαιτήσεις και τους περιορισμούς, λόγω των υγειονομικών συνθηκών και τηρώντας τα απαραίτητα μέτρα προστασίας, το ερωτηματολόγιο διανεμήθηκε σε έντυπη μορφή σε δικαιούχους που επισκέφθηκαν τη Διεύθυνση Κοινωνικής Προστασίας, Παιδείας και Πολιτισμού και συγκεκριμένα, το Τμήμα Κοινωνικής Προστασίας κατά τους μήνες Μάιο έως Ιούνιο 2021. Αυτό αποτελούσε το πρώτο κριτήριο επιλογής του δείγματος, καθώς επίσης ένα δεύτερο κριτήριο ήταν το γεγονός να λαμβάνουν οι δικαιούχοι έστω ένα εξάμηνο το επίδομα. Το δείγμα, δηλαδή, δεν περιλαμβάνει δικαιούχους που υπέβαλαν για 1^η φορά αίτηση του Ε.Ε.Ε. Κατά τα άλλα, δεν τέθηκαν περιορισμοί ως προς το φύλο, την ηλικία, το εκπαιδευτικό επίπεδο, την εθνικότητα, κ.ά.. Το ερευνητικό εργαλείο του ερωτηματολογίου αποτελείτο από 27 ερωτήματα συνολικά. Επιπροσθέτως, συμπληρώθηκαν συνολικά εκατόν είκοσι τέσσερα (124) ερωτηματολόγια.

4.2 Ερευνητικά ερωτήματα

Τα ερευνητικά ερωτήματα πάνω στα οποία σχεδιάστηκε η διαδικασία της έρευνας αφορούν στους πυλώνες του Ε.Ε.Ε.. Οι ερευνητικοί άξονες, δηλαδή, ήταν η εισοδηματική ενίσχυση, οι συμπληρωματικές κοινωνικές υπηρεσίες και παροχές και η προώθηση στην αγορά εργασίας. Επιπροσθέτως, η έρευνα της παρούσης εργασίας σχεδιάστηκε, ώστε να συγκεντρώσει πληροφορίες για το δείγμα των δικαιούχων από τον Δήμο Κορινθίων, την επάρκεια και την αποτελεσματικότητα των πυλώνων εφαρμογής του προγράμματος μέσα από την προσωπική τους εμπειρία. Ειδικότερα, α) στο **προφίλ των δικαιούχων** που κατοικούν στον Δήμο Κορινθίων

(ηλικία, φύλο, εκπαιδευτικό επίπεδο, οικογενειακή κατάσταση, μέλη νοικοκυριού, ιδιοκτησιακό καθεστώς), **β)** στον βαθμό κατά τον οποίο επιτυγχάνεται η **διασύνδεση με άλλες κοινωνικές υπηρεσίες και προγράμματα**. Για παράδειγμα, διεκδίκηση παροχών όπως το κοινωνικό τιμολόγιο ηλεκτρικής ενέργειας, προγράμματα διανομής τροφίμων, καθώς επίσης η προσβασιμότητα σε υπηρεσίες, σε πληροφόρηση και καθοδήγηση από τις αρμόδιες υπηρεσίες, **γ)** ποια είναι η άποψη των δικαιούχων για τη **συμβολή** του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος **στην κάλυψη βασικών αναγκών** τους, δηλαδή την **επάρκεια** της εισοδηματικής ενίσχυσης, και γενικά στη συμβολή του αναφορικά με την αντιμετώπιση του φαινομένου της ακραίας φτώχειας, **δ)** η αξιολόγηση των δικαιούχων για τα **κριτήρια ένταξης/κριτήρια επιλεξιμότητας** αλλά και τη **διαδικασία ένταξης** στο πρόγραμμα αναφορικά με τη χρήση της πλατφόρμας του Ε.Ε.Ε. και την υποβολή της σχετικής αίτησης, και τέλος, **ε)** αν και με ποιο τρόπο προωθείται η **ένταξη** των δικαιούχων **στην αγορά εργασίας**. Για κάθε ερευνητικό άξονα, υπάρχουν μικρά σύνολα ερωτήσεων δίχως επικαλύψεις μεταξύ τους. Οι ερωτήσεις που περιλαμβάνει το ερωτηματολόγιο είναι κλειστού τύπου, απαντώντας οι ερωτώμενοι με ναι ή όχι και ερωτήσεις οι απαντήσεις των οποίων δίνονται μέσω κλίμακας Likert (απάντηση από το 1 έως το 5, από το καθόλου έως το πάρα πολύ).

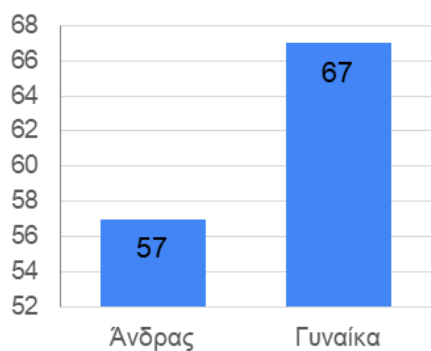
4.3 Παρουσίαση και Ερμηνεία Αποτελεσμάτων Έρευνας

Συνολικά, συμπληρώθηκαν εκατόν είκοσι τέσσερα (124) ερωτηματολόγια.

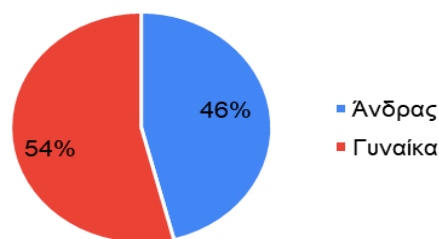
4.3.1. Προφίλ δικαιούχων

Ξεκινώντας το ερωτηματολόγιο, από την 1^η έως τη 14^η ερώτηση αντλούνται πληροφορίες που συνθέτουν το προφίλ των δικαιούχων. Επομένως, αντλούνται πληροφορίες για το πρώτο ερευνητικό ερώτημα. Στην πρώτη (1^η) ερώτηση, διαπιστώνεται ότι το δείγμα αποτελείτο από πενήντα επτά (57) άνδρες και εξήντα επτά (67) γυναίκες. Κατά δέκα άτομα μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των γυναικών που προσήλθαν στην υπηρεσία του Δήμου. Αποτέλεσμα που έρχεται σε συμφωνία με τα στατιστικά ανά μήνα που παρουσιάζονται στο υποκεφάλαιο 3.5 με τους πίνακες του Υ.Ε.Κ.Α. (2021), σε Επικράτεια και Δήμο Κορινθίων, όπου φαίνεται ότι οι αιτούσες ήταν, κατά κύριο λόγο, περισσότερες από τους αιτούντες.

Ερώτηση 1. Φύλο

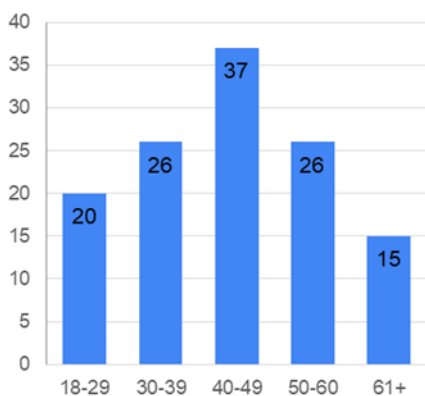

Ερώτηση 1. Φύλο

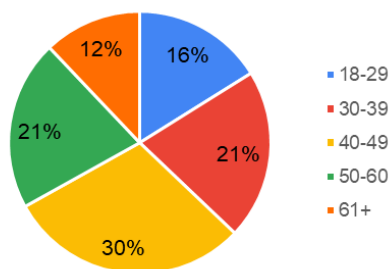

Αναφορικά με τις ηλικίες των ερωτηθέντων, τριάντα επτά (37) άτομα ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα σαράντα (40) έως σαράντα εννέα (49) ετών, είκοσι έξι (26) άτομα ανήκουν στις ηλικίες μεταξύ τριάντα (30) έως τριάντα εννέα (39) ετών, είκοσι έξι (26), επίσης, ερωτηθέντες ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα των πενήντα (50) έως εξήντα (60) ετών, είκοσι (20) άτομα εντάσσονται στις ηλικίες δέκα οκτώ (18) έως είκοσι εννέα (29) ετών και τέλος, δέκα πέντε (15) άτομα είναι ηλικίας εξήντα ενός (61) και άνω. Οι περισσότεροι πολίτες που προσήλθαν στην υπηρεσία του Δήμου είναι ηλικίας μεταξύ 40-49 ετών. Ωστόσο, μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι οι συμμετέχοντες στην έρευνα καλύπτουν όλες τις ηλικιακές κατηγορίες της έρευνας.

Ερώτηση 2. Ηλικία

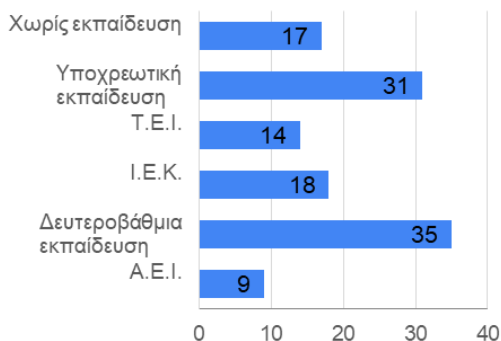
Ερώτηση 2. Ηλικία

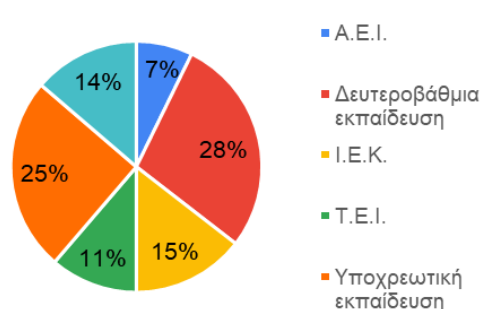
Στην ερώτηση τρία (3) οι δέκα επτά (17) ερωτώμενοι αποκρίθηκαν ότι δεν έχουν εκπαίδευση, τριάντα μία (31) απαντήσεις ανήκουν την υποχρεωτική εκπαίδευση, τριάντα πέντε (35) ερωτώμενοι ανήκουν την Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, δέκα οκτώ (18) είναι πτυχιούχοι Ι.Ε.Κ. και τέλος, δέκα τέσσερις (14) και εννέα (9) ερωτώμενοι είναι απόφοιτοι Τεχνολογικής και Πανεπιστημιακής εκπαίδευσης αντίστοιχα. Από τα αποτελέσματα της έρευνας προκύπτει ότι οι δικαιούχοι του Ε.Ε.Ε. είναι κυρίως καλού μορφωτικού επιπέδου, αφού η πλειοψηφία καλύπτει τις

κατηγορίες Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, φοίτηση σε Ι.Ε.Κ., Τ.Ε.Ι. και Α.Ε.Ι. Οι πολίτες κάθε μορφωτικού επιπέδου είναι δυνητικοί δικαιούχοι της επιδοματικής στήριξης του Ε.Ε.Ε. .

Ερώτηση 3. Εκπαίδευση

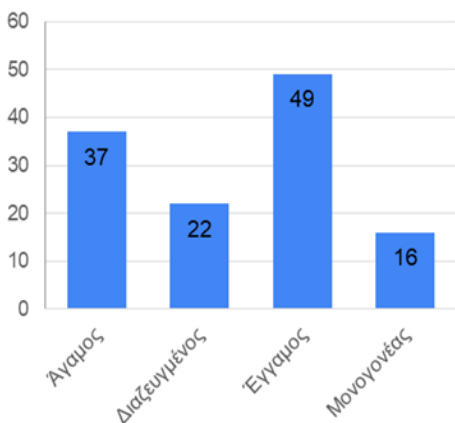

Ερώτηση 3. Εκπαίδευση

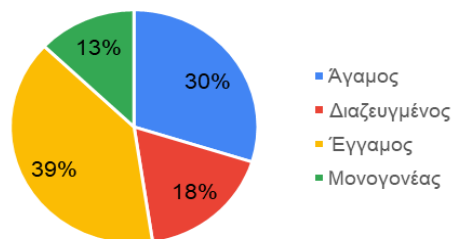

Η ερώτηση τέσσερα (4) αφορά στην οικογενειακή κατάσταση των ερωτηθέντων και τα αποτελέσματα είναι τα εξής: τριάντα εννέα τοις εκατό (39%) του δείγματος είναι έγγαμοι, τριάντα τοις εκατό (30%) άγαμοι, δέκα οκτώ τοις εκατό (18%) διαζευγμένοι και το δέκα τρία τοις εκατό (13%) μονογονείς. Άτομα κάθε οικογενειακής κατάστασης μπορούν να αποτελέσουν δικαιούχοι του προγράμματος.

Ερώτηση 4. Οικ.κατ/ση

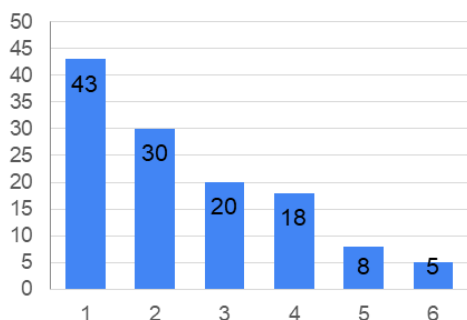

Ερώτηση 4. Οικ.κατ/ση

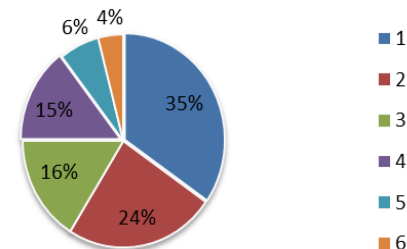

Εν συνεχεία, από τις απαντήσεις στην πέμπτη (5^η) ερώτηση, διαπιστώνεται ότι το δείγμα της έρευνας αποτελείται από σαράντα τρία (43) μονοπρόσωπα νοικοκυριά, τριάντα (30) νοικοκυριά με δύο μέλη, είκοσι (20) τριμελή νοικοκυριά, δέκα οκτώ (18) τετραμελή νοικοκυριά, οκτώ (8) πενταμελή και πέντε (5) εξαμελή νοικοκυριά.

**Ερώτηση 5. Πόσα μέλη
απαρτίζουν το νοικοκυριό;**

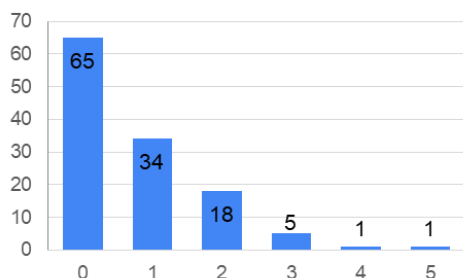

**Ερώτηση 5. Πόσα μέλη
απαρτίζουν
το νοικοκυριό;**

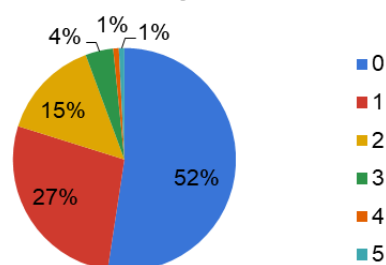

Στην έκτη (6^η) ερώτηση, εξήντα πέντε (65) νοικοκυριά απαρτίζονται από μηδέν ανήλικα μέλη, τριάντα τέσσερα (34) νοικοκυριά έχουν ένα ανήλικο μέλος και δέκα οκτώ νοικοκυριά έχουν δύο ανήλικα μέλη. Επίσης, πέντε (5) από τα εκατόν είκοσι τέσσερα (124) νοικοκυριά απαρτίζονται από πέντε ανήλικα, ένα (1) από τέσσερα ανήλικα κι ένα (1) από πέντε ανήλικα.

**Ερώτηση 6. Πόσα ανήλικα
μέλη περιλαμβάνει το
νοικοκυριό;**

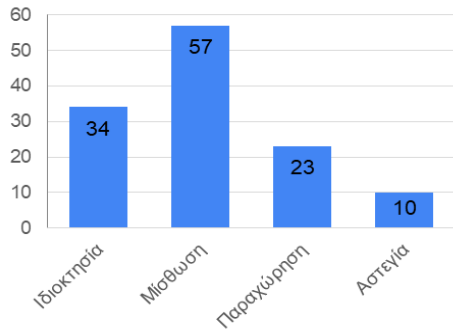

**Ερώτηση 6. Πόσα ανήλικα
μέλη περιλαμβάνει το
νοικοκυριό;**

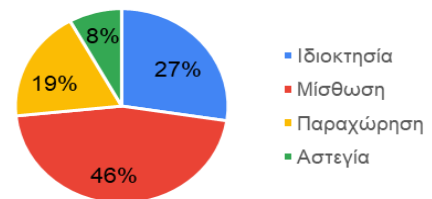

Σχετικά με το καθεστώς διαμονής των ερωτηθέντων, οι πενήντα επτά μισθώνουν την κατοικία τους, οι τριάντα τέσσερις (34) έχουν την ιδιοκτησία του οικημάτων τους, οι είκοσι τρεις (23) διαμένουν υπό το καθεστώς της παραχώρησης και τέλος, δέκα (10) ερωτώμενοι είναι άστεγοι. Το δείγμα της έρευνας καλύπτει όλες τις κατηγορίες διαμονής του ερωτηματολογίου.

Ερώτηση 7. Καθεστώς διαμονής

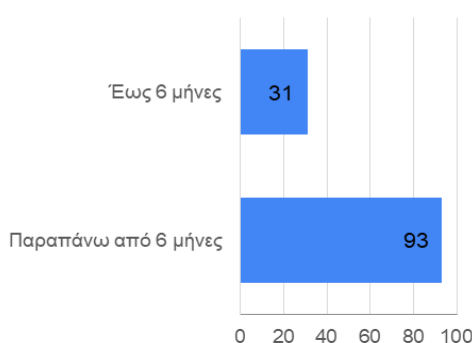

Ερώτηση 7. Καθεστώς διαμονής

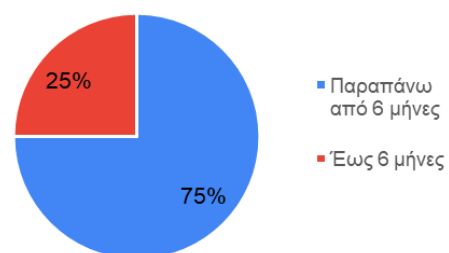

Στην όγδοη (8^η) ερώτηση αντλείται η πληροφορία ότι ενενήντα τρεις (93) από τους εκατόν είκοσι τέσσερις (124) ερωτώμενους, λαμβάνουν το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα παραπάνω από έξι μήνες, ενώ οι τριάντα ένας (31) το λαμβάνουν έως έξι μήνες. Παρατηρείται ότι επικρατεί, δηλαδή, μία συνέχεια στη λήψη του επιδόματος. Επομένως, τα άτομα παρουσιάζουν μια στασιμότητα στην εργασιακή και οικονομική τους κατάσταση. Δεν παρατηρείται βελτίωση, ώστε τα άτομα να μη δικαιούνται πια το επίδομα, παρά το γεγονός ότι οι τρεις πυλώνες εφαρμογής είναι αλληλένδετοι μεταξύ τους, ώστε να οδηγούν σταδιακά στην έξοδο από αυτό. Εδώ τίθεται ο ίδιος προβληματισμός που τέθηκε στο βιβλιογραφικό μέρος και συγκεκριμένα στο υποκεφάλαιο 1.2, 1.4 και 3.3 αναφορικά με την παρατεταμένη λήψη του επιδόματος και το κατά πόσο όντως οι δικαιούχοι προωθούνται στην αγορά εργασίας.

Ερώτηση 8. Χρονικό διάστημα ενίσχυσης

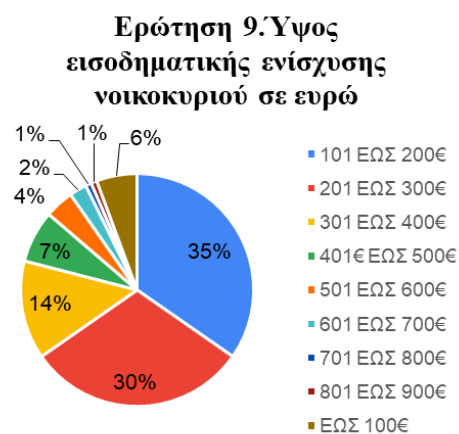

Ερώτηση 8. Χρονικό διάστημα ενίσχυσης

Η ένατη (9^η) ερώτηση αφορά στο ύψος της εισοδηματικής ενίσχυσης που λαμβάνουν οι δικαιούχοι. Πιο συγκεκριμένα, επτά (7) ερωτώμενοι λαμβάνουν από ένα έως εκατό ευρώ (1-100€), σαράντα τρεις (43) ενισχύονται με εκατόν ένα έως διακόσια ευρώ (101-200€) και οι τριάντα οκτώ (38) δικαιούνται από διακόσια ένα έως τριακόσια ευρώ (201-300€). Έπειτα, δέκα

επτά (17) μέλη του δείγματος λαμβάνουν από τριακόσια ένα έως τετρακόσια ευρώ (301-400€), εννέα (9) άτομα δικαιούνται από τετρακόσια ένα έως πεντακόσια ευρώ (401-500€), καθώς η εισοδηματική ενίσχυση για πέντε (5) και τρεις (3) ερωτώμενους κυμαίνεται από πεντακόσια ένα έως εξακόσια ευρώ (501-600€) και εξακόσια ένα έως επτακόσια ευρώ (601-700€), αντίστοιχα. Τέλος, ένας (1) δικαιούχος λαμβάνει από επτακόσια ένα έως οκτακόσια ευρώ (701-800€) κι ένας (1) ακόμη λαμβάνει από οκτακόσια ένα έως εννιακόσια ευρώ (801-900€). Η ποικιλομορφία στο ύψος της εισοδηματικής ενίσχυσης είναι δικαιολογημένη, καθώς διαμορφώνεται ανάλογα με τα μέλη των νοικοκυριών και τις ηλικίες τους. Επίσης, το γεγονός ότι η πλειοψηφία λαμβάνει από 101 έως 200 ευρώ είναι λογικό, καθώς το μεγαλύτερο μέρος του δείγματός μας, αποτελείται από μονοπρόσωπα νοικοκυριά.

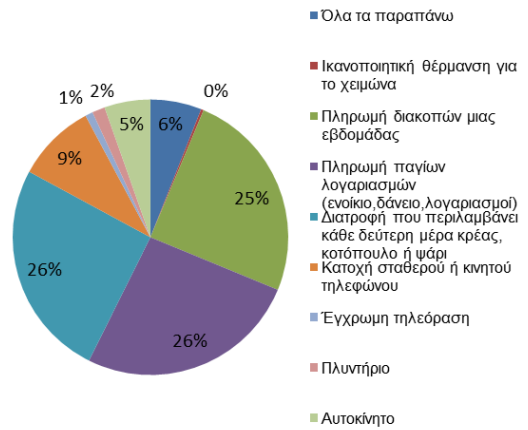

Στην δέκατη (10^η) ερώτηση, οι δικαιούχοι κλήθηκαν να επιλέξουν πολλαπλές απαντήσεις αναφορικά με τις ελλείψεις του νοικοκυριού τους. Το είκοσι έξι τοις εκατό (26%) των απαντήσεων ανήκει στην δυσκολία αποπληρωμής παγίων εξόδων. Το είκοσι έξι τοις εκατό (26%), επίσης, ανήκει στη διατροφή, η οποία δε μπορεί να περιλαμβάνει ανά δευτέρα μέρα, κρέας, κοτόπουλο ή ψάρι. Το είκοσι πέντε τοις εκατό (25%) επέλεξε ως έλλειψη την δυνατότητα πληρωμής διακοπών μιας εβδομάδας. Στη συνέχεια, εννέα τοις εκατό (9%) του δείγματος επέλεξε ως έλλειψη την κατοχή κινητού ή σταθερού τηλεφώνου επικοινωνίας, το έξι τοις εκατό (6%) επέλεξε την επιλογή «όλα τα παραπάνω», το πέντε τοις εκατό (5%) έχει ως έλλειψη την κατοχή αυτοκινήτου και το δύο τοις εκατό (2%) την κατοχή πλυντηρίου.

Ερώτηση 10. Ελλείψεις νοικοκυριού

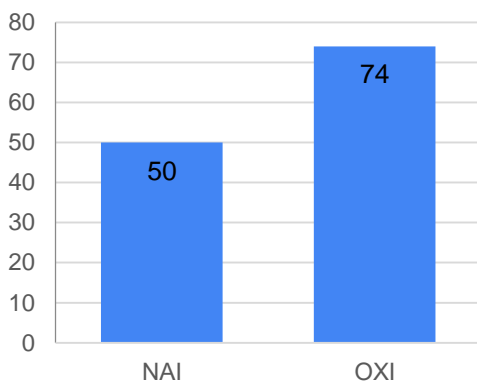

Ερώτηση 10. Ελλείψεις νοικοκυριού

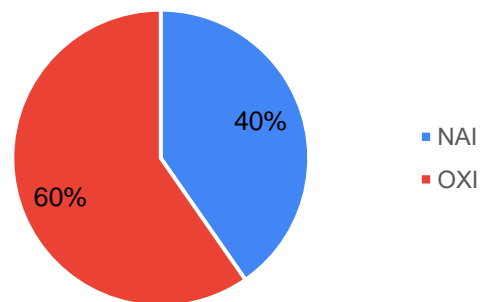

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των απαντήσεων της ερώτησης έντεκα (11), το εξήντα τοις εκατό (60%) του δείγματος λαμβάνει κάποιο πρόσθετο εισόδημα εκτός του Ε.Ε.Ε., ενώ το σαράντα τοις εκατό (40%) δεν έχει άλλο εισόδημα. Το πρόσθετο εισόδημα μπορεί να προκύπτει είτε από μισθό είτε από άλλες κοινωνικές παροχές.

Ερώτηση 11. Υπαρξη άλλου εισοδήματος εκτός Ε.Ε.Ε.

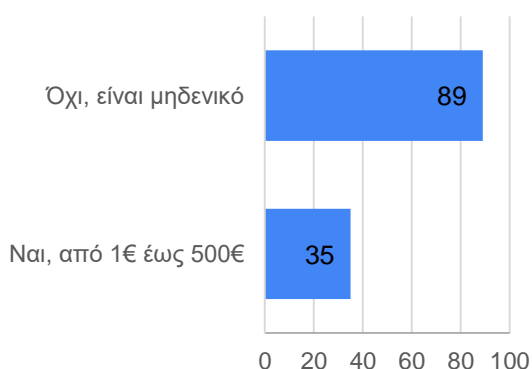

Ερώτηση 11. Υπαρξη άλλου εισοδήματος εκτός Ε.Ε.Ε.

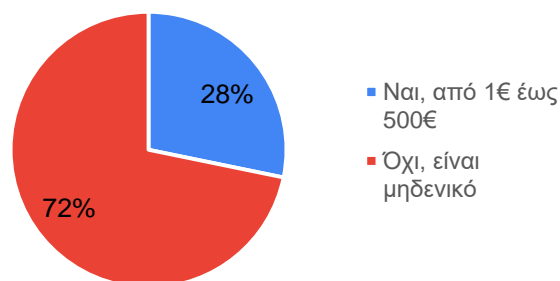

Στην δωδέκατη ερώτηση (12^η) ερώτηση διευκρινίζεται ότι ογδόντα εννέα (89) από τους εκατόν είκοσι τέσσερις (124) ερωτώμενους έχουν μηδενικό εισόδημα, εκτός των κοινωνικών παροχών, και οι τριάντα πέντε (35) έχουν εισόδημα, εκτός των κοινωνικών παροχών, ύψους από ένα έως πεντακόσια ευρώ (1-500€).

Ερώτηση 12. Ύπαρξη άλλου εισοδήματος εκτός από κοινωνικές παρόχες και Ε.Ε.Ε.

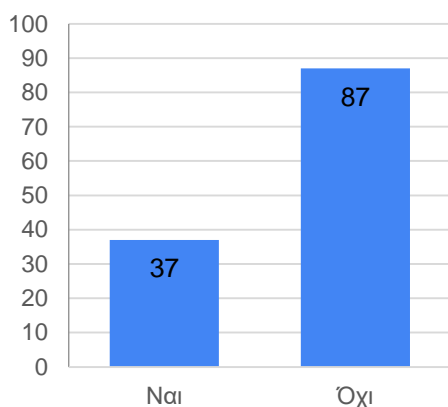

Ερώτηση 12. Ύπαρξη άλλου εισοδήματος εκτός από κοινωνικές παροχές και Ε.Ε.Ε.

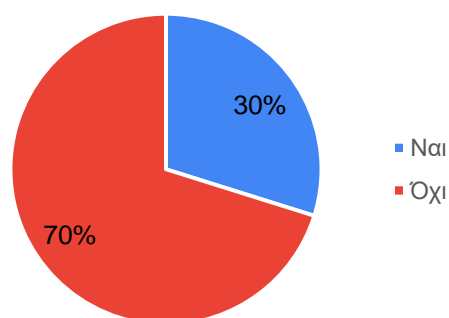

Αναφορικά με την εργασιακή κατάσταση του δείγματός μας, οι ογδόντα επτά (87) από τους εκατόν είκοσι τέσσερις (124) αποκρίθηκαν στην ερώτηση δέκα τρία (13) ότι δεν εργάζονται, σε αντίθεση με τους τριάντα επτά (37) που εργάζονται (ανεξάρτητα από τη μορφή και το καθεστώς απασχόλησης).

Ερώτηση 13. Εργάζεστε;

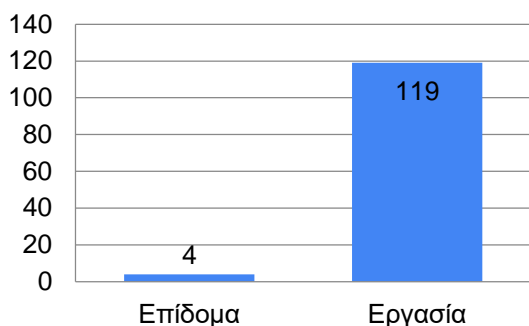
Ερώτηση 13. Εργάζεστε;

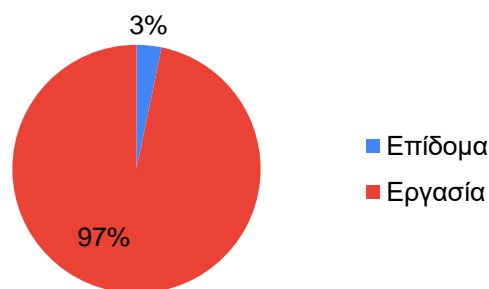
Αξίζει, επίσης, να σημειωθεί ότι στην ερώτηση δέκα τέσσερα (14^η) η συντριπτική πλειοψηφία των δικαιούχων που συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα, προτιμά την εργασία αντί της λήψης του επιδόματος Ε.Ε.Ε. και μόλις τέσσερις (4) προτιμούν τη λήψη της εισοδηματικής ενίσχυσης αντί της παραγωγικής εργασίας. Το αποτέλεσμα αυτό έρχεται να διαψεύσει τους πολέμιους της επιδοματικής πολιτικής που υποστηρίζουν ότι οι δικαιούχοι επαναπαύονται στη λήψη του

επιδόματος και δεν επιθυμούν να εργαστούν. Επομένως, το δείγμα της συγκεκριμένης έρευνας διαψεύδει την απόλυτη ορθότητα της εκδοχής αυτής που αναφέρθηκε στο υποκεφάλαιο 1.2 και 1.3, στην οποία στηρίζονται οι πολέμιοι του Ε.Ε.Ε. και η οποία αφορά στην τάση των δικαιούχων να «επαναπαύονται» και να προτιμούν την επιδοματική πολιτική από την εργασία. Επίσης, το αποτέλεσμα αυτής της ερώτησης, αν συνδυαστεί με το αποτέλεσμα της ερώτησης 18 αναφορικά με την επάρκεια του Ε.Ε.Ε. στην κάλυψη βασικών αναγκών, παρά το γεγονός ότι η απάντηση ήταν κυρίως «πολύ», δεν δημιουργούνται αντικίνητρα για εύρεση εργασίας. Επιχείρημα που, όπως αναφέρθηκε στο υποκεφάλαιο 1.3, χρησιμοποιείται από τους μη υποστηρικτές τους Ε.Ε.Ε.

Ερώτηση 14. Εάν είστε σε θέση να εργαστείτε,θα προτιμούσατε να εργαστείτε και να καλύπτετε έτσι τις ανάγκες σας ή να λαμβάνετε το επίδομα;

Ερώτηση 14. Εάν είστε σε θέση να εργαστείτε,θα προτιμούσατε να εργαστείτε και να καλύπτετε έτσι τις ανάγκες σας ή να λαμβάνετε το επίδομα;

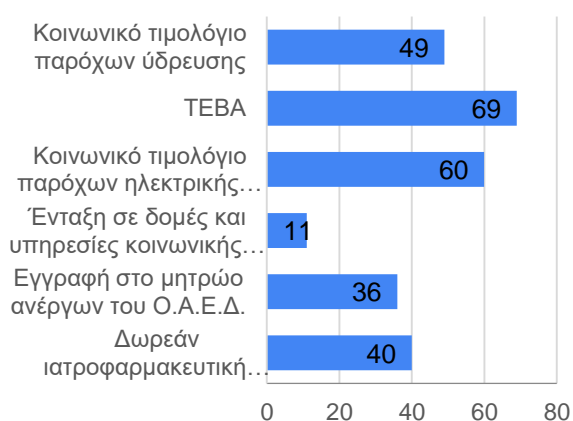
4.3.2. Διασύνδεση και πρόσβαση σε συμπληρωματικές υπηρεσίες και προγράμματα

Στην συνέχεια, οι ερωτήσεις δέκα πέντε (15) έως και δέκα επτά (17) αφορούν στο δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, δηλαδή τη διασύνδεση με συμπληρωματικές υπηρεσίες και προγράμματα. Ως εκ τούτου, αντλούνται πληροφορίες για την εφαρμογή του 2^{ου} πυλώνα του προγράμματος Ε.Ε.Ε., που αφορά στη διασύνδεση μεταξύ των υπηρεσιών και των προγραμμάτων και στις επιπλέον παροχές που δικαιούνται οι ωφελούμενοι λόγω του Ε.Ε.Ε., όπως αυτές αναφέρονται στο υποκεφάλαιο 3.3 του Α' μέρους.

Στην ερώτηση δεκαπέντε (15^η), λοιπόν, διαπιστώνονται τα εξής: το είκοσι έξι τοις εκατό (26%) του δείγματός μας λαμβάνει την παροχή ΤΕΒΑ, το είκοσι τρία τοις εκατό (23%) το κοινωνικό τιμολόγιο ηλεκτρικής ενέργειας, το δέκα οκτώ τοις εκατό (18%) το κοινωνικό τιμολόγιο ύδρευσης και το δέκα πέντε τοις εκατό (15%) λαμβάνει δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Επιπλέον, το δέκα τέσσερα τοις εκατό (14%) εγγραφή στα μητρώα του Ο.Α.Ε.Δ. και τέλος, το τέσσερα τοις εκατό (4%) ένταξη σε δομές κοινωνικής φροντίδας. Αντιλαμβάνεται κανείς πως επιτυγχάνεται σε ικανοποιητικό βαθμό η ενημέρωση των δικαιούχων, η παραπομπή τους και η διασύνδεση με

άλλους φορείς/υπηρεσίες, δηλαδή η εφαρμογή του 2^{ου} πυλώνα εφαρμογής που αναλύθηκε στο υποκεφάλαιο 1.2, 1.4 και 3.3. Ωστόσο, παρατηρείται μια ανομοιομορφία στην απήχηση και στη λήψη των παροχών, γεγονός που ίσως θέτει προβληματισμό για το αν η ενημέρωση που παρέχεται για τον 2^ο πυλώνα από τις αρμόδιες υπηρεσίες προς τους πολίτες είναι πλήρης. Αξίζει το αποτέλεσμα αυτής της ερώτησης να ερμηνευθεί συνδυαστικά με το αποτέλεσμα της ερώτησης 17, καθώς σε κάποιους δικαιούχους δεν ήταν γνώριμες όλες οι αναγραφόμενες - στο ερωτηματολόγιο - παροχές.

Ερώτηση 15. Λήψη παροχών μέσω Ε.Ε.Ε.

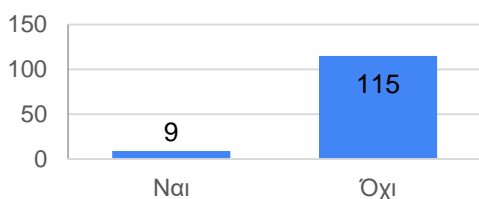

Ερώτηση 15. Λήψη παροχών μέσω Ε.Ε.Ε.

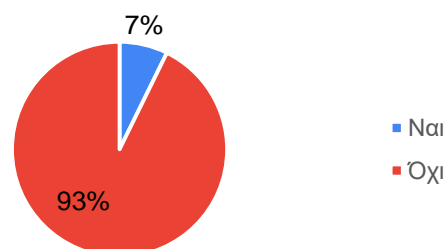

Αναφορικά με την εξυπηρέτηση/καθοδήγηση/ενημέρωση των δικαιούχων από τις αρμόδιες υπηρεσίες, η συντριπτική πλειοψηφία των απαντήσεων, αρχικά, στην ερώτηση δέκα έξι (16^η), δηλώνει ότι οι εκατόν δέκα πέντε (115) συμμετέχοντες στην έρευνα, δεν έχουν έρθει αντιμέτωποι με φαινόμενα διακρίσεων και ρατσισμού, ενώ οι εννέα (9) αναφέρουν ότι έχουν βιώσει τέτοιου είδους αντιμετώπιση.

Ερώτηση 16. Ήρθατε αντιμέτωπος με φαινόμενα ρατσισμού/διακρίσεων κατά την εξυπηρέτησή σας από τις αρμόδιες υπηρεσίες;

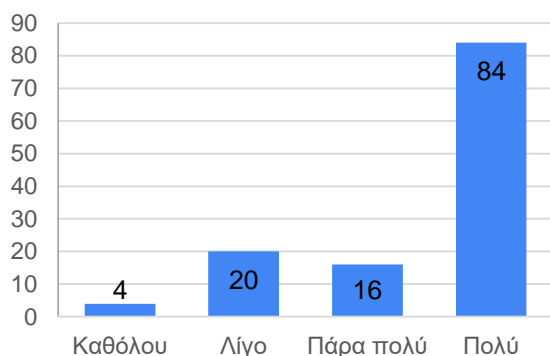

Ερώτηση 16. Ήρθατε αντιμέτωπος με φαινόμενα ρατσισμού/διακρίσεων κατά την εξυπηρέτησή σας από τις αρμόδιες υπηρεσίες;

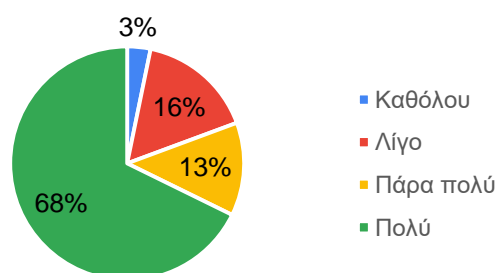

και στη συνέχεια, στην εικοστή δέκατη έβδομη (17^η) ερώτηση, οι δέκα έξι (16) συμμετέχοντες χαρακτηρίζουν ως «πάρα πολύ» ολοκληρωμένη και σωστή την ενημέρωση/καθοδήγηση που έλαβαν από τις αρμόδιες υπηρεσίες, οι ογδόντα τέσσερις (84) την αξιολογούν «πολύ», ενώ οι υπόλοιποι είκοσι (20) και τέσσερις (4), την χαρακτηρίζουν ως «λίγο» και «καθόλου», αντίστοιχα. Το αποτέλεσμα αυτό εν μέρει δικαιολογείται, καθώς συχνά το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων και η Διεύθυνση Καταπολέμησης της Φτώχειας, διοργανώνουν σεμινάρια ενημέρωσης για τους εργαζομένους σε Κ.Υ. των Δήμων και Κ.Κ., όμως έρχεται σε μικρή αντίθεση με τα αποτελέσματα της ερώτησης 17, όπου οι δικαιούχοι δεν ήταν ενήμεροι εξίσου για όλες τις συμπληρωματικές παροχές του Ε.Ε.Ε.

Ερώτηση 17. Κατά πόσο ολοκληρωμένη και σωστή ήταν η ενημέρωση/καθοδήγηση που λάβατε από την αρμόδια υπηρεσία σχετικά με την αίτηση και τις παροχές Ε.Ε.Ε.;

Ερώτηση 17. Κατά πόσο ολοκληρωμένη και σωστή ήταν η ενημέρωση/καθοδήγηση που λάβατε από την αρμόδια υπηρεσία σχετικά με την αίτηση και τις παροχές Ε.Ε.Ε.;

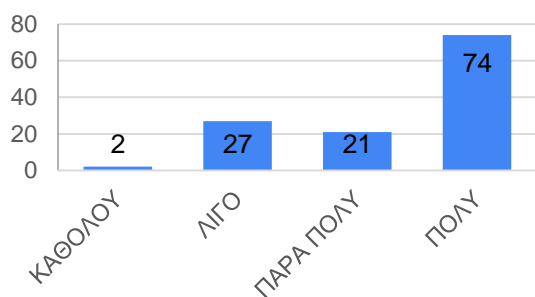

4.3.3 Η επάρκεια της εισοδηματικής ενίσχυσης ως προς την κάλυψη βασικών και η συμβολή της στην καταπολέμηση της ακραίας φτώχειας

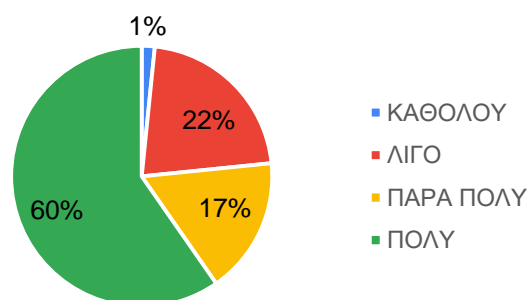
Εν συνεχεία, αντλούνται πληροφορίες για το **τρίτο ερευνητικό ερώτημα**, δηλαδή την **επάρκεια** της εισοδηματικής ενίσχυσης για την κάλυψη βασικών αναγκών και τη συμβολή στην καταπολέμηση της ακραίας φτώχειας. Στην ερώτηση δέκα οκτώ (18), οι ερωτώμενοι εξέφρασαν τη γνώμη τους αναφορικά με την επάρκεια της εισοδηματικής ενίσχυσης και το κατά πόσο τους βοηθάει η οικονομική ενίσχυση του Ε.Ε.Ε. ως προς την κάλυψη βασικών αναγκών τους που πριν αδυνατούσαν να καλύψουν. Επομένως, αντλούνται πληροφορίες για τον 1^ο πυλώνα εφαρμογής του Ε.Ε.Ε.. Ειδικότερα, η πλειοψηφία (60%) θεωρεί ότι έχουν βοηθηθεί κατά πολύ, το είκοσι δύο τοις εκατό (22%) λίγο, το δέκα επτά τοις εκατό (17%) πάρα πολύ και το ένα τοις εκατό (1%) του δείγματος επέλεξε την επιλογή «καθόλου». Βάσει των αποτελεσμάτων, δηλαδή, παρατηρείται ότι το δείγμα της έρευνας βεβαιώνει την επάρκεια του εισοδήματος ως προς την κάλυψη βασικών αναγκών διαβίωσης των δικαιούχων και την εκπλήρωση του σκοπού του 1^{ου} πυλώνα εφαρμογής,

για τον οποίο έγινε ανάλυση στο υποκεφάλαιο 3.3 του βιβλιογραφικού μέρους. Αξίζει το αποτέλεσμα αυτής της ερώτησης να εκτιμηθεί σε συνάρτηση με την ερώτηση 14, αν δηλαδή οι δικαιούχοι που είναι σε θέση να εργαστούν, προτιμούν την εργασία ή τη λήψη του επιδόματος. Προβληματισμός που έχει τεθεί επανειλημμένως στη βιβλιογραφία, όπως αναφέρθηκε στα υποκεφάλαια 1.4 και 2.3. Γεγονός που αποδεικνύει ότι παρά την επάρκεια που δηλώνει το δείγμα της έρευνας, εξακολουθεί να επιθυμεί την εργασιακή ένταξη/επανένταξη, χωρίς να παρουσιάζει αντικίνητρα για εργασία.

Ερώτηση 18. Σε τί βαθμό σας βοηθάει η οικονομική ενίσχυση να καλύψετε βασικές ανάγκες που πριν αδυνατούσατε;

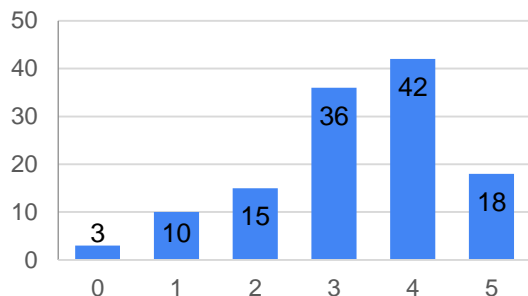

Ερώτηση 18. Σε τί βαθμό σας βοηθάει η οικονομική ενίσχυση να καλύψετε βασικές ανάγκες που πριν αδυνατούσατε;

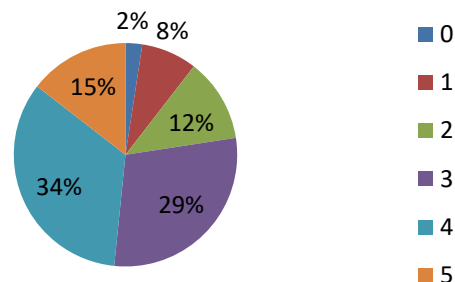

Ύστερα, στην ερώτηση δέκα εννέα (19), το ερευνητικό δείγμα βαθμολόγησε, κατά τη γνώμη του, την συμβολή του Ε.Ε.Ε. στην καταπολέμηση της ακραίας φτώχειας με το μηδέν ως την κατώτατη βαθμολογία και το πέντε ως τη μέγιστη βαθμολογία. Παραμένοντας στον 1^ο πυλώνα εφαρμογής και τη συμβολή της εισοδηματικής ενίσχυσης, τα αποτελέσματα που συγκεντρώθηκαν αναφέρουν ότι τρία (3) άτομα θεωρούν ότι συμβάλλει καθόλου (μηδέν), δέκα άτομα (10) θεωρούν ότι συμβάλλει ελάχιστα (1), δέκα πέντε (15) ερωτώμενοι πιστεύουν ότι συμβάλλει λίγο (2), τριάντα έξι (36) επέλεξαν μέτρια συμβολή (3), καθώς επίσης, σαράντα δύο (42) ερωτώμενοι βαθμολογούν τη συμβολή με πολύ (4) και οι τελευταίοι δέκα οκτώ (18) με πάρα πολύ (5). Παρατηρείται ότι το δείγμα στην πλειοψηφία του αναγνωρίζει συμβολή από μέτρια έως πάρα πολλή. Αποτέλεσμα το οποίο συνάδει με την εικόνα 4 στο υποκεφάλαιο 3.5, στο οποίο έγινε αποτίμηση της μικρής και σταδιακής επίδρασης στα ποσοστά της ακραίας φτώχειας

Ερώτηση 19. Με τί βαθμό θα αξιολογούσατε το Ε.Ε.Ε. αναφορικά με τη συμβολή του στην καταπολέμηση της ακραίας φτώχειας;

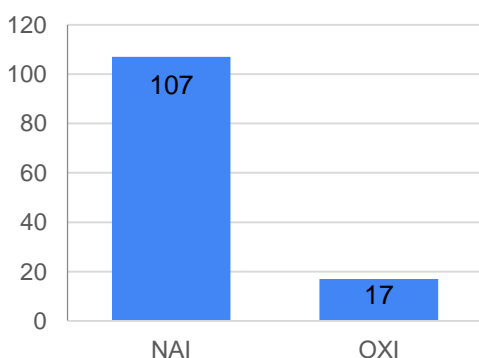
Ερώτηση 19. Με τί βαθμό θα αξιολογούσατε το Ε.Ε.Ε. αναφορικά με τη συμβολή του στην καταπολέμηση της ακραίας φτώχειας;

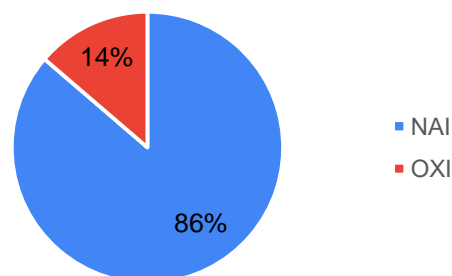
4.3.4 Κριτήρια επιλεξιμότητας και χρήση ηλεκτρονικής πλατφόρμας υποβολής αίτησης του Ε.Ε.Ε.

Σχετικά με το **τέταρτο ερευνητικό ερώτημα**, δηλαδή αυτό της **επιλεξιμότητας** και τον τρόπο που την αντιλαμβάνονται οι ίδιοι οι δικαιούχοι, καθώς επίσης τη χρήση τη πλατφόρμας, η συντριπτική πλειοψηφία στην ερώτηση είκοσι (20) συμφωνεί με τα κριτήρια ένταξης στο πρόγραμμα του Ε.Ε.Ε. (107 από τους 124 ερωτώμενους), εν αντιθέσει με τους δέκα επτά (17) που δε συμφωνούν. Φαίνεται οι δικαιούχοι να ενστερνίζονται στην πλειοψηφία τους τον σχεδιασμό του Ε.Ε.Ε. και των κριτηρίων της επιλεξιμότητας για τη σημασία των οποίων έγινε συζήτηση στα υποκεφάλαια 1.4 και 3.4.

Ερώτηση 20. Συμφωνείτε με τα κριτήρια ένταξης στο πρόγραμμα;

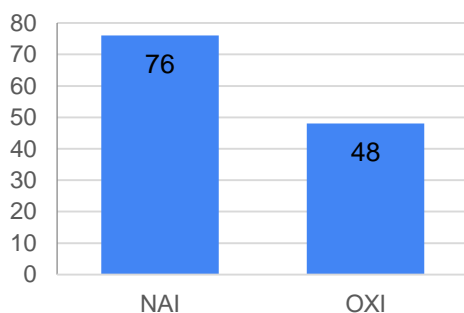
Ερώτηση 20. Συμφωνείτε με τα κριτήρια ένταξης στο πρόγραμμα;

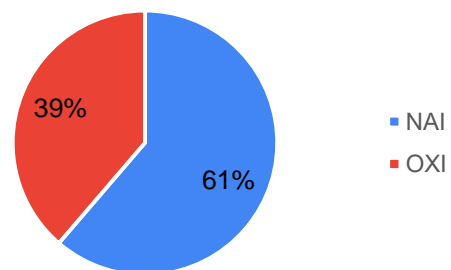
Στο ερώτημα είκοσι ένα (21), περισσότεροι από τους μισούς συμμετέχοντες στην έρευνα υποστήριξαν ότι οι λαμβάνοντες το επίδομα, πράγματι το έχουν ανάγκη με ποσοστό εξήντα ένα τοις εκατό (61%), σε αντίθεση με το τριάντα εννέα τοις εκατό (39%) που δε συμφωνεί με αυτή

την άποψη. Συγκρίνοντας, λοιπόν, τα αποτελέσματα της ερώτησης είκοσι (20) και της ερώτησης είκοσι ένα (21), διαπιστώνεται ότι ναι μεν το δείγμα στην πλειοψηφία του συμφωνεί με τα κριτήρια επιλεξιμότητας, ωστόσο εντοπίζει αστοχίες στην επιλογή των δικαιούχων. Μπορεί να διεξαχθεί συμπέρασμα με διττή σημασία. Οι δικαιούχοι ή θεωρούν πως υπάρχουν άνθρωποι που λαμβάνουν το Ε.Ε.Ε. χωρίς να το δικαιούνται πραγματικά, για παράδειγμα, λόγω μη αληθινών δηλωθέντων εισοδημάτων ή την ύπαρξης παραοικονομίας. Ενδεχόμενα που παραπέμπουν στις διοικητικές ανεπάρκειες του ελληνικού κράτους, όπως αναφέρθηκαν και στο υποκεφάλαιο 3.1 ή τα κριτήρια επιλεξιμότητας, για τα οποία τέθηκε προβληματισμός στα υποκεφάλαια 1.4 και 3.4, αφήνουν εκτός ανθρώπους που ζουν σε συνθήκες φτώχειας αλλά δε πληρούν κάποια προϋπόθεση υπαγωγής στο πρόγραμμα Ε.Ε.Ε..

Ερώτηση 21.Θεωρείτε ότι όλοι όσοι λαμβάνουν το Ε.Ε.Ε., το δικαιούνται πραγματικά;

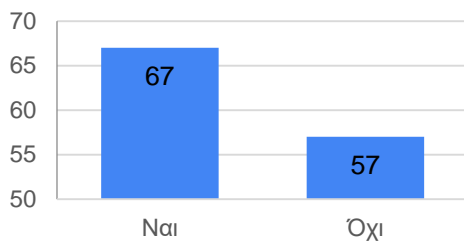
Ερώτηση 21.Θεωρείτε ότι όλοι όσοι λαμβάνουν το Ε.Ε.Ε., το δικαιούνται πραγματικά;

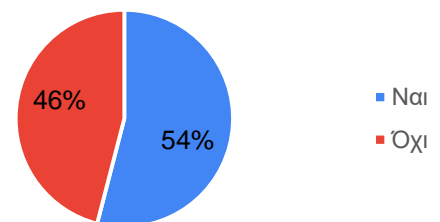
Συνεχίζοντας στο ερευνητικό ερώτημα της επιλεξιμότητας, στην ερώτηση είκοσι δύο (22), εξήντα επτά (67) δικαιούχοι από τους εκατόν είκοσι τέσσερις (124) γνωρίζουν άτομα που ζουν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας αλλά δε δικαιούνται την ενίσχυση του Ε.Ε.Ε., καθώς δεν πληρούν κάποιο από τα κριτήρια ένταξης, ενώ οι υπόλοιποι πενήντα επτά (57) δε γνωρίζουν κάποιον. Παρά το γεγονός ότι στην ερώτηση είκοσι (20), η πλειοψηφία φαίνεται να συμφωνεί με τα κριτήρια ένταξης στο πρόγραμμα, σε αυτήν την ερώτηση διαπιστώνεται πως πολίτες που έχουν ανάγκη το επίδομα, αποκλείονται βάσει κάποιου κριτηρίου που δε πληρούν. Ως εκ τούτου, λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα των ερωτήσεων είκοσι (20), είκοσι ένα (21) και είκοσι δύο (22), καθίσταται αντιληπτό πως κατά βάση το δείγμα αποδέχεται την ορθότητα των κριτηρίων ένταξης, εντοπίζοντας όμως κενά, πιθανότατα είτε ως προς την εξακρίβωση της εγκυρότητας των οικονομικών δηλωθέντων στοιχείων των δικαιούχων (διοικητική ανεπάρκεια που αναφέρθηκε στο 1.4 και 3.4 του βιβλιογραφικού μέρους) για όσους θεωρούν ότι δε το δικαιούνται πραγματικά είτε

ως προς την ανάδειξη της ανάγκης ύπαρξης για μια άλλης εισοδηματική ενίσχυση που θα καλύπτει όσους το έχουν ανάγκη το Ε.Ε.Ε. αλλά αποκλείονται από αυτό.

Ερώτηση 22.Γνωρίζετε άτομα, τα οποία ζουν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας αλλά δε δικαιούνται το Ε.Ε.Ε., επειδή δε πληρούν κάποιο από τα κριτήρια;

Ερώτηση 22.Γνωρίζετε άτομα, τα οποία ζουν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας αλλά δε δικαιούνται το Ε.Ε.Ε., επειδή δε πληρούν κάποιο από τα κριτήρια;

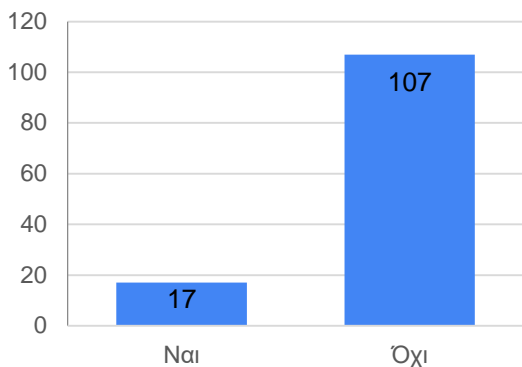
Υπάρχει διττή ερμηνεία, δηλαδή, στο αποτέλεσμα της ερώτησης αυτής, όπως ακριβώς συνέβη και στην ερώτηση 20.

Όπως είδαμε και στο βιβλιογραφικό μέρος (υποκεφάλαιο 3.4) η κάλυψη του πληθυσμού που βρίσκεται σε ανάγκη μέσα από το δικαίωμα ένταξης στο Ε.Ε.Ε., μάλλον έχει περιοριστικό χαρακτήρα εξαιτίας των κριτηρίων επιλεξιμότητας που θέτει και είναι πολύ πιθανό να μένουν πράγματι εκτός άνθρωποι που ναι μεν χρήζουν βοήθειας αλλά δεν καλύπτουν κάποια προϋπόθεση.

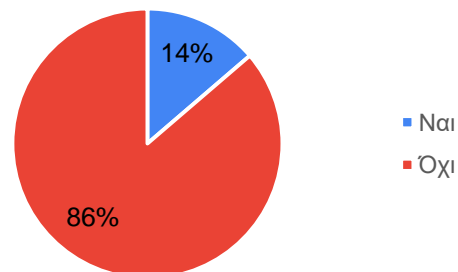
Στην ερώτηση είκοσι τρία (23), η οποία σχετίζεται με την χρήση της πλατφόρμας, η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος αναφέρει ότι δεν έχει υποβάλλει μόνη της την αίτηση στην πλατφόρμα του Ε.Ε.Ε.. Πιο συγκεκριμένα, οι δέκα επτά (17) ωφελούμενοι έχουν υποβάλλει μόνοι την αίτηση τους, έναντι των υπόλοιπων εκατόν επτά (107) ωφελούμενων, που δεν την έχουν υποβάλλει οι ίδιοι. Το αποτέλεσμα αυτό μπορεί να ερμηνευθεί ως εξής: ακόμη κι αν οι ίδιοι οι δικαιούχοι γνωρίζουν να χειριστούν την πλατφόρμα του Ε.Ε.Ε. ή έχουν αναθέσει την υποβολή των αιτήσεων στους λογιστές τους, συνήθως η προσέλευση στα Κέντρα Κοινότητας ή στις Κοινωνικές Υπηρεσίες των Δήμων καθίσταται αναπόφευκτη, καθώς μόνο εκείνοι έχουν πλήρη δικαιοδοσία να οριστικοποιήσουν τυχόν μεταβολές στα στοιχεία των αιτούντων ή να διασταυρώσουν στοιχεία τους. Για παράδειγμα, ένα απλό αλλά σύννηθες φαινόμενο αποτελεί το γεγονός να μην διασταυρώνεται ο Ταχυδρομικός Κώδικας κατοικίας των αιτούντων στην πλατφόρμα. Μόνο οι αρμόδιες υπηρεσίες μπορούν να διευθετήσουν το ζήτημα αυτό ελέγχοντας τα αντίστοιχα

αποδεικτικά έγγραφα. Ωστόσο, είναι επίσης σύνηθες το φαινόμενο να υποβάλλονται οι αιτήσεις μέσω των λογιστών τους.

Ερώτηση 23. Υποβάλατε μόνος/μόνη σας την αίτηση στην πλατφόρμα του Ε.Ε.Ε.;

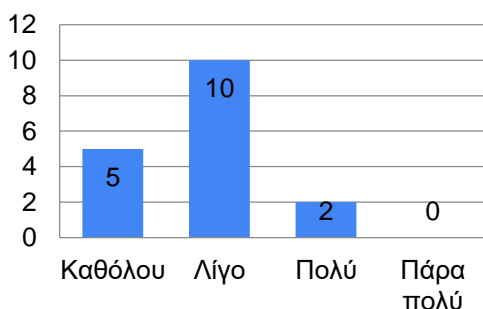
Ερώτηση 23. Υποβάλατε μόνος/μόνη σας την αίτηση στην πλατφόρμα του Ε.Ε.Ε.;

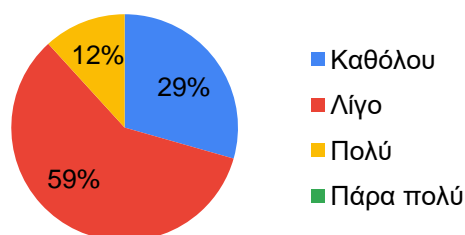
Πρέπει, επίσης, να αναφερθεί ότι δηλωθέντα κοινωνικά κριτήρια, όπως η μονογονεϊκότητα, εξυπηρετούνται από τις κοινωνικές υπηρεσίες προς εξακρίβωση των όσων οι δικαιούχοι δηλώνουν, καθώς επίσης οι πληθυσμιακές ομάδες των μεταναστών, ρομά κ.ά. εξυπηρετούνται αποκλειστικά από τις κοινωνικές υπηρεσίες. Ως εκ τούτου, δικαιολογείται το αποτέλεσμα της ερώτησης αυτής.

Στο υποερώτημα είκοσι τρία άλφα (23^α), οι δέκα επτά ωφελούμενοι που υπέβαλαν οι ίδιοι την αίτηση, χρειάστηκε να αξιολογήσουν το κατά πόσο εύκολη ήταν η πρόσβασή τους στην εν λόγω πλατφόρμα. Ειδικότερα, οι πέντε (5) από τους δέκα επτά (17) θεωρούν ότι η χρήση της πλατφόρμας είναι καθόλου εύκολη, οι δέκα (10) υποστηρίζουν ότι είναι λίγο εύκολη, δύο (2) αξιολογούν την πλατφόρμα ως πολύ εύκολη και κανείς (0) από τους δέκα επτά (17) θεωρεί πάρα πολύ εύκολη την πλατφόρμα.

Ερώτηση 23α. Αν ναι, πόσο εύκολη σας φάνηκε η διαδικασία συμπλήρωσης των στοιχείων σας;

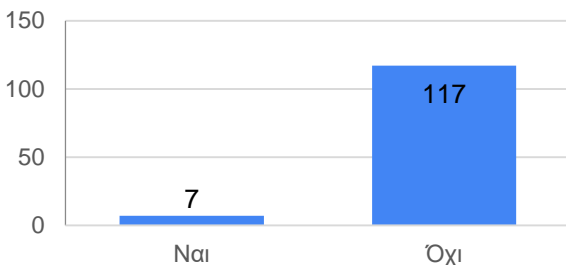
Ερώτηση 23α. Αν ναι, πόσο εύκολη σας φάνηκε η διαδικασία συμπλήρωσης των στοιχείων σας;

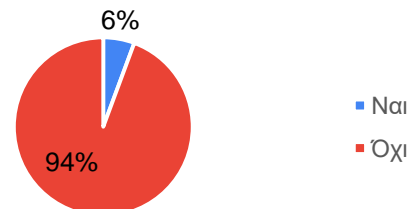
4.3.5. Εργασιακή ένταξη/επανένταξη των δικαιούχων

Συνεχίζοντας στην εικοστή τέταρτη ερώτηση (24^η), οι ερωτώμενοι απαντούν σχετικά με το **πέμπτο ερευνητικό ερώτημα**, δηλαδή τον βαθμό επιτυχίας ή μη της ένταξης/επανένταξης στην αγορά εργασίας. Επομένως, τον τρίτο (3^ο) πυλώνα του Ε.Ε.Ε. και την προσπάθεια ένταξης των δικαιούχων στην αγορά εργασίας. Ειδικότερα, εκατόν δέκα επτά (117) συμμετέχοντες ανέφεραν ότι δεν έχουν παρακολουθήσει κάποιο επιμορφωτικό σεμινάριο/εκπαιδευτικό πρόγραμμα μέσω του Ε.Ε.Ε. με στόχο την εύρεση εργασίας, σε αντίθεση με τους μόλις επτά (7) συμμετέχοντες, οι οποίοι έχουν παρακολουθήσει. Σε αντίθεση με τον 1^ο και 2^ο πυλώνα, ο 3^{ος} πυλώνας εφαρμογής του Ε.Ε.Ε. που αφορά σε δράσεις ενεργοποίησης και ενέργειες για την προώθηση στην αγορά εργασίας, δε φαίνεται να εκπληρώνει το σκοπό του και να εφαρμόζεται έμπρακτα με επιτυχία. Το γεγονός αυτό, πιθανότατα, έγινε αντιληπτό μέσα από σχετικές μετρήσεις και από τον Ιούνιο του 2021 με τον νέο οδηγό εφαρμογής του προγράμματος του Ε.Ε.Ε.

Ερώτηση 24. Έχετε παρακολουθήσει κάποιο επιμορφωτικό σεμινάριο ή εκπαιδευτικό πρόγραμμα με στόχο την εύρεση εργασίας; μέσω Ε.Ε.Ε.;

Ερώτηση 24. Έχετε παρακολουθήσει κάποιο επιμορφωτικό σεμινάριο ή εκπαιδευτικό πρόγραμμα με στόχο την εύρεση εργασίας μέσω Ε.Ε.Ε.;

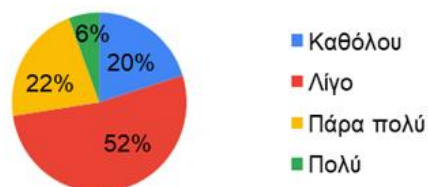
Λίγο πριν την ολοκλήρωση του ερωτηματολογίου, στην ερώτηση είκοσι πέντε (25), οι συμμετέχοντες απάντησαν στο κατά πόσο πιστεύουν ότι το Ε.Ε.Ε. συμβάλλει στην διαδικασία της ένταξης/επανένταξής τους στην αγορά εργασίας. Απαντούν, δηλαδή, για τον 3^ο πυλώνα και τις υπηρεσίες ενεργοποίησης. Πιο συγκεκριμένα, παρατηρείται το εξής είκοσι πέντε (25) ερωτώμενοι από τους εκατόν είκοσι τέσσερις (124) απάντησαν ότι συμβάλλει «καθόλου, εξήντα πέντε (65) ότι συμβάλλει «λίγο», είκοσι επτά (27) επέλεξαν την απάντηση «πάρα πολύ» και τέλος, οι επτά (7) θεωρούν ότι συμβάλλει «πολύ». Το αποτέλεσμα αυτό έρχεται σε αντίθεση με το αποτέλεσμα της ερώτησης 8 συνδυαστικά με την ερώτηση 13, καθώς το δείγμα στην πλειοψηφία του λαμβάνει συστηματικά το επίδομα και οι δικαιούχοι στην πλειοψηφία τους παραμένουν άνεργοι. Σε κάθε περίπτωση, όμως, από το δείγμα της έρευνας φαίνεται να μην εφαρμόζεται επιτυχώς η εφαρμογή

του 3^{ου} πυλώνα που αφορά στην προώθηση των δικαιούχων στην αγορά εργασίας, όπως αυτός αναλύθηκε στο υποκεφάλαιο 3.3. Επίσης, μέσα από το αποτέλεσμα των ερωτήσεων αυτών, γίνεται κατανοητή η αναδιαμόρφωση του Οδηγού Εφαρμογής του Ε.Ε.Ε. (2021) και η προσθήκη νέων υποχρεώσεων για τους δικαιούχους αναφορικά με το Ατομικό Σχέδιο Δράσης που οφείλουν να συντάξουν σε συνεργασία με τον επαγγελματικό σύμβουλο του ΟΑΕΔ. Αν δε το πράξουν, ανακαλείται η αίτησή τους, όπως αναλύεται στο υποκεφάλαιο 3.3 τους βιβλιογραφικού μέρους.

Ερώτηση 25. Σε τί βαθμό θεωρείτε ότι το Ε.Ε.Ε. συμβάλλει στην ένταξη/επανένταξη των δικαιούχων στην αγορά εργασίας;

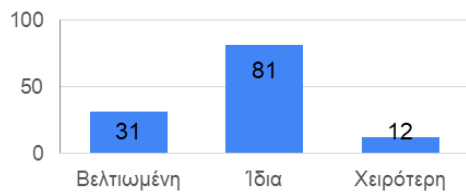

Ερώτηση 25. Σε τί βαθμό θεωρείτε ότι το Ε.Ε.Ε. συμβάλλει στην ένταξη/επανένταξη των δικαιούχων στην αγορά εργασίας;

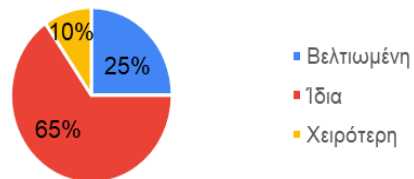

Το ερωτηματολόγιο ολοκληρώνεται με την εικοστή έκτη ερώτηση (26^η), όπου οι ερωτώμενοι χαρακτηρίζουν, κατά την άποψή τους, την μελλοντική οικονομική τους κατάσταση και πιο συγκεκριμένα, το επόμενο εξάμηνο –από τη στιγμή της συμμετοχής τους στο ερωτηματολόγιο-. Ογδόντα ένας (81) συμμετέχοντες θεωρούν ότι η οικονομική τους κατάσταση θα παραμείνει στάσιμη το επόμενο εξάμηνο, δε θα έχει κάποια μεταβολή, άρα ότι θα προβούν σε ανανέωση της αίτησής τους. Τριάντα ένας (31) θεωρούν ότι θα βελτιωθεί η οικονομική τους κατάσταση, ενώ οι δώδεκα (12) από τους εκατόν είκοσι τέσσερις (124) εικάζουν ότι η οικονομική τους κατάσταση θα επιδεινωθεί. Το αποτέλεσμα αυτό δείχνει ότι οι δικαιούχοι δεν αισθάνονται ασφάλεια και αισιοδοξία ότι μέσα από τους πυλώνες εφαρμογής του Ε.Ε.Ε. θα οδηγηθούν σε έξοδο από αυτό βρίσκοντας εργασιακή απασχόληση. Μέσα από την απάντηση της πλειοψηφίας φαίνεται ότι οι δικαιούχοι μάλλον αισθάνονται «εγκλωβισμένοι» στην λήψη του επιδόματος, παρά αισιοδοξούν ή νιώθουν σίγουροι για την έξοδο τους από αυτό, υπό την προϋπόθεση της εύρεσης εργασίας. Προβληματισμοί που τέθηκαν ποικιλοτρόπως από το 1^ο έως το 3^ο κεφάλαιο τους βιβλιογραφικού μέρους. Παρά την αντίθετη πρόθεση, το Ε.Ε.Ε., πιθανότατα να μη μπορεί ακόμη να χαρακτηριστεί ως μία αμιγώς παροχή 3^{ης} γενιάς, όπως αναφέρθηκε από τη διαθέσιμη βιβλιογραφία.

**Ερώτηση 26. Τί πιστεύετε
ότι θα συμβεί στους
επόμενους έξι μήνες σε ό,τι
αφορά την οικονομική σας
κατάσταση;**

**Ερώτηση 26. Τί πιστεύετε ότι
θα συμβεί στους επόμενους έξι
μήνες σε ό,τι αφορά την
οικονομική σας κατάσταση;**

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Προκειμένου να κατανοήσουμε την κοινωνική πολιτική της Ευρώπης –μέρος της οποίας αποτελεί το πρόγραμμα του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος- θα πρέπει πρωτίστως να κατανοήσουμε ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί πολιτικό εγχείρημα διεθνούς συνεργασίας μεταξύ των χωρών με οικονομικό, κυρίως, περιεχόμενο και κίνητρο.

Με τη Συνθήκη της Ρώμης κι από τη ζώνη των ελεύθερων συναλλαγών πραγματοποιείται επιπλέον προσπάθεια ενοποίησης της αγοράς μεταξύ των έξι ιδρυτικών μελών της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, τα οποία συμφωνούν την τελωνειακή ένωση με την κατάργηση των τελωνειακών δασμών (1968). Από τη δεκαετία του 1970, οι χαμηλοί ρυθμοί επένδυσης, η αδυναμία αύξησης της παραγωγικότητας σε συνδυασμό με μια σειρά γεγονότων, όπως οι πετρελαϊκές κρίσεις και η κατάρρευση του νομισματικού συστήματος Bretton Woods, επέφεραν στασιμότητα και ανέδειξαν την αναγκαιότητα για οικονομική σύγκλιση –αν όχι εναρμόνιση- των κρατών-μελών. Συγκεκριμένα, την εξέλιξη των σταδίων της ολοκλήρωσης της αγοράς.

Το 1986, η Συνθήκη της Ρώμης αναθεωρήθηκε (Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη), βάσει της οποίας καταργήθηκαν οι όποιοι περιορισμοί στη διακίνηση κεφαλαίου, αγαθών, προσώπων και υπηρεσιών. Επιπροσθέτως, προκειμένου να εφαρμοστούν οι παραπάνω «τέσσερις ελευθερίες» θεσπίζεται η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης, υπό την προϋπόθεση των ελάχιστων προδιαγραφών που θα οφείλουν να τηρούν όλα τα κράτη-μέλη. Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση ξεκινά και καταλήγει στο εθνικό κράτος, καθώς είναι αποτέλεσμα των κρατών-μελών και των αποφάσεων που αυτά λαμβάνουν. Επομένως, η οικονομική παγκοσμιοποίηση εξαρτάται, πρωτίστως, από τις προτιμήσεις των χωρών, ενώ παράλληλα, υφίσταται η μάχη εναρμόνισης των προδιαγραφών που ταλανίζει και διακόπτει την οικονομική διεύρυνση, με την κάθε κυβέρνηση να προασπίζει τον ρόλο της στον καταμερισμό των έργων. Ως εκ τούτου, όσο η ολοκλήρωση της αγοράς εξελίσσεται, φαίνεται ότι ο συσχετισμός των οικονομικών συμφερόντων και οι προτιμήσεις των κρατών βρίσκονται υπό διαρκή διαπραγμάτευση, ενώ παρουσιάζονται προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν.

Σε αυτό το σημείο, είναι απαραίτητο να αναφερθεί η ύπαρξη των ευρωπαϊκών θεσμών (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, κ.ά.) που παρέχουν το πλαίσιο συμβίωσης ανομοιογενών εθνικών κυβερνήσεων, εφαρμόζοντας μέτρα θετικής και αρνητικής ολοκλήρωσης. Πιθανώς, το μεγαλύτερο δίλημμα στην διαδικασία της ενιαίας αγοράς είναι η εκχώρηση κυριαρχίας των κρατών-μελών. Τα κράτη-μέλη αποδέχονται τον κίνδυνο να χάσουν την πολιτική αυτονομία τους σε πολλά πεδία – κι όχι μόνο στην νομισματική πολιτική- ως αποτέλεσμα του ανταγωνισμού της αγοράς. Η ανακατανομή της ισχύος στο τρίπτυχο

αγορά-κράτος-ευρωπαϊκοί θεσμοί είναι μάλλον υπέρ της αγοράς, κατά του κράτους και με μικρό όφελος προς τους θεσμούς. Το κίνητρο είναι οικονομικό και τα οφέλη της ολοκλήρωσης υπολείπονται σοβαρά του κόστους εις βάρος των ανομοιογενέστερων οικονομιών (π.χ. οι χώρες του Νότου με τα υψηλά ποσοστά ανεργίας), καθώς μια νομισματική πολιτική εφαρμόζεται σε οικονομίες με διαφορετικές ανάγκες, που εκτίθενται σε διαφορετικούς κινδύνους. Από τη μία δηλαδή, τα κράτη-μέλη επιδιώκουν την οικονομική σύγκλιση αλλά από την άλλη, αποδυναμώνονται ρυθμιστικά και δημοσιονομικά με αποτέλεσμα να αυξάνονται οι οικονομικές ανισότητες μεταξύ των χωρών.

Εντός της Ε.Ε., προκύπτουν πολλές ετερογένειες στο επίπεδο ανάπτυξης και στην ανοχή της κάθε κοινωνίας απέναντι στη διαφορετικότητα και στη «θεραπεία» απέναντι στις συνέπειες της ανομοιογένειας. Σε αυτό το σημείο κάνει την εμφάνιση της η κοινωνική πολιτική, η οποία μπορεί να αποτελεί αναδιανεμητικό εργαλείο, αμβλύνοντας τις ανισότητες, όμως στην ουσία εξυπηρετεί κι εκείνη την οικονομική ολοκλήρωση. «Καθησυχάζει» τις ανησυχίες των ασθενέστερων και διασφαλίζει ένα σταθερό και αρμονικό περιβάλλον στην Ε.Ε.. Η κοινωνική πολιτική αποτελεί μια σειρά παρεμβάσεων του κράτους που έχουν τον χαρακτήρα μεταρρυθμίσεων, τον χαρακτήρα προσφορά κάποιων αγαθών (λ.χ. επίδομα ανεργίας, δωρεάν εκπαίδευση κ.ά.). Η κοινωνική πολιτική της Ευρώπης κατέχει επανορθωτικό ρόλο, έρχεται να μειώσει τους κινδύνους στους οποίους υπάγονται τα νοικοκυριά από την οικονομική μεγέθυνση και τις πιθανές αστοχίες της αγοράς εργασίας. Ωστόσο, όχι απλά διορθώνει αλλά αναδιαμορφώνει την κοινωνία, υπαγορεύει συμπεριφορές, δίνει κίνητρα. Για παράδειγμα, με το χορήγηση το επιδόματος τέκνου (A21), όχι μόνο ενισχύει το εισόδημα του νοικοκυριού αλλά παράλληλα, δίνει κίνητρο για τη μείωση της υπογεννητικότητας.

Η μέριμνα για κοινωνική πολιτική καθίσταται απαραίτητη εξαιτίας των αστοχιών στις ελεύθερες συναλλαγές και εξαιτίας του απρόβλεπτου, του απροσδόκητου των οικονομικών διακυμάνσεων. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι μια ξεχωριστή μορφή καπιταλισμού. Παρόλο που στο εσωτερικό της έχει πολλές διαφορές στις μορφές κοινωνικού κράτους, έχει ένα πιο «ανθρώπινο πρόσωπο» σε σύγκριση, για παράδειγμα με τον καπιταλισμό της Αμερικής. Η ανομοιογένεια παραπέμπει σε διαφορετικές δεξιότητες, μισθολογικές αποκλίσεις. Το διακύβευμα της σύγκλισης είναι κοινωνικό με τα κράτη-μέλη να αναζητούν εργαλεία κοινωνικής πολιτικής για να αντιμετωπίσουν κοινωνικά προβλήματα, όπως η απίσχναση της εργασίας και του κινδύνου της φτώχειας.

Το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα χρησιμοποιείται ως ένα τέτοιου είδους εργαλείο. Προαναφέρθηκε ότι υπάρχουν ανομοιογένειες εντός της Ε.Ε.. Ως εκ τούτου, διαφοροποιήσεις

υπάρχουν και στην εφαρμογή του Ε.Ε.Ε. σε κάθε χώρα-μέλος. Η ανομοιογένεια μεταξύ των κρατών-μελών παραμένει, οι αργοί ρυθμοί υιοθέτησης κοινωνικών πολιτικών και εξέλιξής τους δικαιολογούνται και από την προαναφερόμενη ποικιλομορφία των κρατών αλλά κι από τον μη δεσμευτικό και υποχρεωτικό χαρακτήρα των περισσότερων προβλέψεων που αφορούν στην κοινωνική πολιτική μέσω της ΑΜΣ και της αρχής της επικουρικότητας. Θεωρώ ότι η παρουσία της ΕΕ σε θέματα κινδύνου φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού αλλά και γενικά σε θέματα κοινωνικής πολιτικής είναι μόνο όση χρειάζεται, προκειμένου η Ε.Ε. να μη δείχνει «αδιάφορη» των εξελίξεων και τόσο όσο χρειάζεται, ώστε να εξυπηρετούνται οι οικονομικές της προτεραιότητες. Η σύσταση, η παρακολούθηση, η αξιολόγηση και η επαναξιολόγηση που ασκεί, οι ποσοτικοί δείκτες που θέτει είναι βήματα προς μια Ευρώπη «πιο κοινωνική» αλλά σίγουρα, αυτό δεν αναιρεί την ανομοιογένεια των κρατών-μελών, η οποία πάντα-ίσως- θα αποτελεί αιτία για την μη επίτευξη της εναρμόνισης.

Όπως είδαμε από την βιβλιογραφία στο θεωρητικό μέρος της εργασίας, επικρατεί έντονα η ανησυχία της εξάρτησης των ωφελούμενων από την εισοδηματική ενίσχυση. Αυτό επιβεβαιώθηκε και μέσα από την ερευνητική μας διαδικασία, καθότι η πλειοψηφία του δείγματός μας, λαμβάνει το Ε.Ε.Ε. για παραπάνω από το διάστημα των 6 μηνών. Επομένως, οι δικαιούχοι ανανεώνουν τις αιτήσεις τους, καθώς τίποτα δεν έχει βελτιωθεί στην οικονομική/επαγγελματική τους κατάσταση, συνεχίζοντας να πληρούν τα κριτήρια επιλεξιμότητας.

Επιπλέον, η εφαρμογή του Ε.Ε.Ε. φαίνεται να χαράσσει αργή και σταδιακή πορεία προς τον δρόμο που χαράσσουν οι παροχές 3^{ης} γενιάς. Αυτή η διαδρομή ξεκινά και εξελίσσεται όπως περιγράφεται στην συνέχεια. Αναφέρθηκε και στο θεωρητικό μέρος ότι η διαφορά των παροχών κοινωνικής προστασίας αυτής της γενιάς διαφέρουν από τις παλιότερου τύπου γενιές παροχών στο γεγονός ότι δεν μένουν αποκλειστικά στην οικονομική ενίσχυση αλλά αυτή η οικονομική βοήθεια είναι μια προσωρινή «λύση», ώσπου το ίδιο το πρόγραμμα μέσα από τις συμπληρωματικές υπηρεσίες και την προσπάθεια ένταξης/επανάταξης στην αγορά εργασίας «απεγκλωβίσει» το άτομο. Ως εκ τούτου, παράλληλα με την οικονομική ενίσχυση, ο δικαιούχος υποστηρίζεται μέσω υπηρεσιών και αγαθών, δηλαδή μέσω του 2^{ου} πυλώνα εφαρμογής. Μπορεί να λαμβάνει τρόφιμα, να δικαιούται μειώσεις στον λογαριασμό ρεύματος, κ.ά.. Μέσα από τα αποτελέσματα της έρευνας γίνεται αντιληπτό ότι πραγματοποιείται ενημέρωση των πρόσθετων παροχών, οι δικαιούχοι γίνονται λήπτες των υπηρεσιών αλλά ίσως όχι στον ίδιο βαθμό, καθώς βλέπουμε ότι τα ποσοστά ποικίλλουν. Διαπιστώθηκε, για παράδειγμα ότι το κοινωνικό τιμολόγιο και η διανομή τροφίμων μέσω του Ταμείου Ευρωπαϊκής Βοήθειας Απόρων εμφανίζουν τη μεγαλύτερη απήχηση. Οι υπηρεσίες αυτές ανακουφίζουν τον δικαιούχο συνδυαστικά με την

εισοδηματική ενίσχυση, ώσπου να έρθει η στιγμή μέσω του 3^{ου} πυλώνα να μπορέσει ο ίδιος να ανακάμψει οικονομικά.

Οι δικαιούχοι, αρχικά, είχαν τη υποχρέωση να εγγραφούν στα μητρώα του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού, προκειμένου να είναι διαθέσιμοι για εργασία. Όμως, όπως διαπιστώθηκε κι από την έρευνα μας, αυτό δεν ήταν αρκετό, ώστε να ενταχθούν οι δικαιούχοι στην αγορά εργασίας. Η συντριπτική πλειοψηφία δεν είχε παρακολουθήσει κάποια κατάρτιση ή κάποιο επιμορφωτικό σεμινάριο. Σε αυτό το σημείο, λοιπόν, εκδόθηκε ο νέος Οδηγός Εφαρμογής του Ε.Ε.Ε. (2021) βάσει του οποίου δίνεται μεγαλύτερη βαρύτητα στον 3^ο πυλώνα εφαρμογής που αφορά στις δράσεις κινητοποίησης και ένταξης στην αγορά εργασίας. Επομένως, εκτός από την εγγραφή στον ΟΑΕΔ και την ανανέωση του δελτίου ανεργίας, ο δικαιούχος οφείλει εντός συγκεκριμένου χρονικού ορίου να παρουσιαστεί στον ΟΑΕΔ και να συντάξει σε συνεργασία με τον επαγγελματικό σύμβουλο το Ατομικό του Σχέδιο Δράσης. Να καταγραφούν, δηλαδή οι επόμενες κινήσεις βάσει του προφίλ του, των προσόντων του κτλ, οι οποίες θα στοχεύουν στην εύρεση εργασίας.

Γίνεται αντιληπτό ότι ο δικαιούχος εκτός από τα προαναφερθέντα δικαιώματα, αποκτά και κάποιες υποχρεώσεις, τις οποίες αν δε τηρήσει, θα υποστεί συνέπεια την ανάκληση της αίτησης. Δεν είναι ότι απλώς έχει τη δυνατότητα σύνταξης του ΑΣΔ αλλά υποχρεούται να το κάνει κι αυτό μπορεί να ερμηνευθεί ως τρόπος διαχείρισης της παρατεταμένης ανεργίας των δικαιούχων, η οποία αποδεικνύεται από το γεγονός ότι η πλειοψηφία του δείγματος είναι άνεργοι και λαμβάνουν το επίδομα παραπάνω από διάστημα 6 μηνών. Επίσης, αν τους προταθεί εργασία κι εκείνοι αρνηθούν, πάλι θα υποστούν ως συνέπεια την ανάκληση της αίτησης.

Όσο το πρόγραμμα εφαρμόζεται φαίνεται παράλληλα να αξιολογείται και να γίνονται «διορθώσεις» κάποιων αστοχιών ή κενών του προγράμματος. Σε αυτό, αναμφισβήτητη είναι η επίδραση και η σημαντικότητα των ποσοτικών δεικτών, καθώς τα κέντρα κοινότητας και οι αρμόδιοι φορείς διατηρούν αρχείο στατικών μετρήσεων που προκύπτουν από την προσέλευση των δικαιούχων. Επομένως, κάθε νέος οδηγός που εκδίδεται πιθανότητα να διαχειρίζεται αστοχίες και εμπόδια που προκύπτουν από την εφαρμογή του Ε.Ε.Ε. Το γεγονός αυτό, θεωρώ ότι είναι πολύ χρήσιμο, διότι υπάρχει η πρόθεση το Ε.Ε.Ε. να εφαρμόζεται σε συνθήκες του «εδώ και τώρα» με το αναδιαμορφώνεται βάσει της έκβασης που έχει η εφαρμογή του.

Σε γενικές γραμμές, θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι ναι μεν η ύπαρξη διοικητικών κενών και ανεπαρκειών που «κρατούσαν πίσω» την Ελλάδα και που χαρακτηρίζουν το υπολειμματικό μοντέλο ευημερίας, στο οποίο η Ελλάδα ανήκει, κάνουν ακόμη αισθητή την παρουσία τους.

Ειδικότερα, χαρακτηριστικά όπως η διοικητική ανεπάρκεια και τα κενά στο δίκτυ προστασίας φαίνεται να υφίστανται ακόμη. Η διασταύρωση των δηλωθέντων στοιχείων και η εξακρίβωσή τους από τον κρατικό μηχανισμό, φαίνεται να πάσχει ακόμη, σε συνδυασμό με την αδυναμία εξάλειψης της παραοικονομίας.

Επιπροσθέτως, πιθανότατα η το Ε.Ε.Ε. θεωρητικά προβλέπει την εξατομικευμένη προσέγγιση του κάθε δικαιούχου με υπηρεσίες και δράσεις ενεργοποίησης που τον συνοδεύουν από την είσοδο έως την έξοδό του από το πρόγραμμα. Για να γίνει αυτό, όμως, απαιτείται ένα ολοκληρωμένο σύστημα κοινωνικής προστασίας που θα παρέχει και θέσεις εργασίας, ώστε οι παροχές 3^{ης} γενιάς να επιτυγχάνουν το σκοπό τους και να μην επιστρέφει η κοινωνική πολιτική σε μορφές παροχών παλαιότερων ετών με τη νοοτροπία της «παγίδευσης» του δικαιούχου. Δεν υπάρχουν θέσεις εργασίας για να απορροφηθούν οι άνεργοι δικαιούχοι. Ναι μεν κινητοποιούνται προς αυτή τη κατεύθυνση ως ένα βαθμό αλλά αυτή η προσπάθεια συναντά εμπόδια στα διάτρητα σημεία του κράτους, τα οποία αφορούν στη δυσαναλογία προσφοράς και ζήτησης εργασίας. Αποτελεί, όμως, ένα βήμα προς μια νέα νοοτροπία παροχών.

Συνεπώς, αν και οι ρυθμοί είναι αργοί, φαίνεται να υπάρχει βελτίωση. Για παράδειγμα, παρατηρείται η διασύνδεση των φορέων και των δηλωθέντων στοιχείων. Όπως συμβαίνει με τη διασταύρωση των στοιχείων του ΟΑΕΔ στις περιπτώσεις που κάποιος τηρεί ή δε τηρεί τις υποχρεώσεις που θέτει το Ε.Ε.Ε. αναφορικά με τον ΟΑΕΔ. Επιπλέον, κρίνεται κρίσιμη η σωστή έγκυρη και έγκαιρη ενημέρωση των δικαιούχων για όλες τις παρεχόμενες συμπληρωματικές υπηρεσίες. Η κάθε μία εξυπηρετεί τον ίδιο σκοπό, να λειτουργήσει «ανακουφιστικά» στον πολίτη. Όλες οι παρεχόμενες υπηρεσίες μαζί μπορούν να βοηθήσουν αποτελεσματικότερα και να συντελέσουν στην πιο έγκαιρη επανένταξη των δικαιούχων στην αγορά εργασίας, ολιστικά εξατομικευμένα. Επιπροσθέτως, είναι καθοριστικοί οι ποσοτικοί δείκτες που τίθενται σε ευρωπαϊκό επίπεδο και εν συνεχεία, εγχώρια. Οι αρμόδιοι φορείς και τα Κέντρα Κοινότητας διατηρούν αρχεία στατιστικών μετρήσεων, προκειμένου να έχουν εικόνα του πληθυσμού που εξυπηρετούν και συνεργάζονται. Το γεγονός αυτό συνεπάγεται ότι θα μπορούσαν να υιοθετήσουν μέτρα πιο στοχευμένα στις πληθυσμιακές ομάδες ανάλογα με τα χαρακτηριστικά τους.

Η φιλοσοφία του Ε.Ε.Ε. όπως εξελίσσεται, αν και αργά αν αναλογιστούμε ότι η εφαρμογή έχει ξεκινήσει από το 2017, οδεύει προς προσέγγιση ολιστική, εξατομικευμένη, ποιοτικότερη παροχή υπηρεσιών αλλά θα μπορούσε να φτάσει ως τον τελικό σκοπό της, δηλαδή την έξοδο των ωφελούμενων από αυτό, αν υπήρχαν διαθέσιμες θέσεις εργασίας. Αυτό, ίσως, αποτελεί το μεγαλύτερο τρωτό σημείο του, όπως αποδείχθηκε κι από την ερευνητική διαδικασία. Το Ε.Ε.Ε.

αποτελεί μέρος ενός συνολικού συστήματος κοινωνικής πολιτικής, δεν λειτουργεί αυτόνομα, επηρεάζεται από παγιωμένες αδυναμίες και ανεπάρκειες. Κλείνοντας, το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία πολιτών έχει σε ισχύ συγκέντρωση ψήφων για την υιοθέτηση της πολιτικής του Βασικού Εγγυημένου Εισοδήματος, ενώ οι θεσμοί και τα εθνικά κράτη εργάζονται πάνω στο Ελάχιστο εγγυημένο Εισόδημα, φαίνεται να συνεχίζει να υφίσταται ο προβληματισμός, αν αρκεί να παρέχεται το ελάχιστο για τη διαβίωση χωρίς προοπτικές ικανοποιητικής ανάκαμψης ή το βασικό, το οποίο θα αποτελεί την αφετηρία για τη διεκδίκηση του βελτίονος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Αμίτσης, Γ. (2001). Η Θεσμική Κατοχύρωση των Ελάχιστων Ορίων Διαβίωσης στην Ελληνική και Διεθνή Έννομη Τάξη. Συμβολή στη Δογματική Θεμελίωση των Συστημάτων Ελαχίστου Εισοδήματος, Αθήνα - Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλας.

Αμίτσης, Γ. (2014). Το Συλλογικό Διακύβευμα της Ενεργητικής Ένταξης των Ευπαθών Ομάδων. Αναπτυξιακά Διδάγματα από την Κοινωνική Ευρώπη, Αθήνα: Παπαζήσης.

Βενιέρης, Δ.(2013). Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική και Κοινωνικά Δικαιώματα. Το τέλος των ύμνων. Αθήνα:Τόπος.

Βενιέρης Δ, (2015). Κοινωνική Πολιτική. Έννοιες & Σχέσεις, Αθήνα:Τόπος

Γαβρόγλου, Σ., (2015). Ελάχιστο Κοινωνικό Εισόδημα. Ομάδα Αξιολόγησης ΕΙΕΑΔ. Τέταρτο Παραδοτέο, ΕΙΕΑΔ. Αθήνα.

Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης, (2018). Οδηγός Εφαρμογής Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης. ΑΘΗΝΑ: Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας, (2021).Οδηγός Εφαρμογής Διασύνδεση Ωφελουμένων με Υπηρεσίες 2^ο και 3^ο Πυλώνα. Αθήνα: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων.

Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας, (2021).Οδηγός Εφαρμογής Καθολικής Υλοποίησης Πυλώνων Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος. Αθήνα: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων.

Γεώργιας, Κ. (2006). Η Φτώχεια και ο Κοινωνικός Αποκλεισμός: Προσεγγίσεις και Πολιτικές των Διεθνών Οργανισμών. Οι Περιπτώσεις της Παγκόσμιας Τράπεζας, της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Διδακτορική Διατριβή, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.

Γεώργιας, Κ. (2009). Η προσέγγιση της ΕΕ στην υιοθέτηση του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος και η ελληνική περίπτωση. Εισήγηση στο Διεθνές Συνέδριο «Κοινωνικές ανισότητες

στη σύγχρονη Ελλάδα». Αθήνα: Διοργάνωση Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών-Επιστημονική Εταιρεία για την Κοινωνική Συνοχή και Ανάπτυξη.

Γιαννίτσης, Τ. και Ζωγραφάκης, Σ. (2016). Ανισότητες, Φτώχεια, Οικονομικές Ανατροπές στα χρόνια της κρίσης, Αθήνα, Πόλις.

Δαφέρμος, Γ. & Παπαθεοδώρου, Χ. (2011). Το παράδοξο της κοινωνικής πολιτικής στην Ελλάδα: Γιατί η αύξηση των δαπανών για κοινωνική προστασία δεν μείωσε τη φτώχεια; Αθήνα: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ

Δημουλάς, Κ. & Οικονόμου, Χ. (2012). Βασικές αντιλήψεις μοντέλα και μετασχηματισμοί του κράτους πρόνοιας με έμφαση στα συστήματα υγείας. Αθήνα: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ

Δημουλάς, Κ. (2015). Ελάχιστο Κοινωνικό Εισόδημα. Ομάδα Αξιολόγησης ΕΙΕΑΔ. Πρώτο Παραδοτέο, Ελάχιστο Κοινωνικό Εισόδημα: Αξιολόγηση του Ποιοτικού Σχεδιασμού σε 13 Δήμους και Εκτίμηση της Εφαρμογής του. Αθήνα: Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού.

Δημουλάς, Κ. (2018α). Κρίση και κοινωνικό εισόδημα αλληλεγγύης. Στο Δημουλάς, Κ. και Κουζής, Γ (επιμ.), Κρίση και Κοινωνική Πολιτική, Αθήνα, ΤΟΠΟΣ.

Δραγασάκης, Γ. (2012). Ποια Έξοδος; Από ποια Κρίση; Με ποιες Δυνάμεις;, Αθήνα, Ταξιδευτής. Ελληνική Δημοκρατία. Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

Ελληνική Στατιστική Αρχή, (2017). Δελτίο Τύπου, Κίνδυνος Φτώχειας, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών: Έτος 2017 (περίοδος αναφοράς εισοδήματος 2016). Πειραιάς: ΕΛΣΤΑΤ

ΕΛΣΤΑΤ (2018), Κίνδυνος Φτώχειας: Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών: Έτος 2017 (Περίοδος Αναφοράς Εισοδήματος 2016), Αθήνα: Ελληνική Στατιστική Αρχή.

Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2019α, Δελτίο Τύπου «ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ – Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών: Έτος 2018», ΕΛΣΤΑΤ, Ιούνιος 2019.

Ελληνική Στατιστική Αρχή, (2021). Δελτίο Τύπου, Κίνδυνος Φτώχειας, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών: Έτος 2020 (Περίοδος αναφοράς εισοδήματος: Έτος 2019). Πειραιάς: ΕΛΣΤΑΤ

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (1990). Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων των Εργαζομένων. DOI:CB-57-89-483-GR-C. Διαθέσιμο στο <https://op.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/51be16f6-e91d-439d-b4d9-6be041c28122>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2008). Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 867/2008 της Επιτροπής. Διαθέσιμο στο <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:02008R0867-20080907&from=en>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2020). Εκτελεστική Απόφαση (ΕΕ) 2020/2200 σχετικά με την παράταση των περιόδων συγκέντρωσης των δηλώσεων υποστήριξης για ορισμένες ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες πολιτών σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) 2020/1042 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. Διαθέσιμο στο <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020D2200&from=EL>

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, (1992). Σύσταση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου 92/441/ΕΟΚ, Αριθ. L245/46, 26/08/1992. Λουξεμβούργο: Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, (2018). Η Φορολογία Εισοδήματος στην Ελλάδα. Συγκριτική ανάλυση και προτάσεις αναμόρφωσης. Διαθέσιμο στο http://iobe.gr/docs/research/RES_29042018_PRE_GR%201.pdf

Καμινιώτη, Ο., (2013). Εισαγωγή. Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα: Προσεγγίσεις και Προτάσεις Ενόψει της Πιλοτικής Εφαρμογής του Μέτρου. Άρθρα και Μελέτες 8/2013. Αθήνα: Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού

Καμινιώτη, Ο. (2015). Ελάχιστο Κοινωνικό Εισόδημα. Ομάδα Αξιολόγησης ΕΙΕΑΔ.Πρώτο Παραδοτέο, ΕΙΕΑΔ. Αθήνα.

Κουραχάνης, Ν. & Φερόνας, Α., (2016). Καθεστώτα Ευημερίας και Έλλειψη Στέγης: Τι Είδους Σχέση; DOI: <https://doi.org/10.12681/sp.10879>

Λαλιώτη, Β., (2017), Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα, Το χρονικό ενός «πολυαναμενόμενου» αναγγελθέντος μέτρου, Τετράδια Κοινωνικής Πολιτικής Τεύχος 2, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών & Πολιτικών Επιστημών, Αθήνα: Gutenberg.

Λαλιώτη, Β. (2018). Όψεις Συγκριτικής Κοινωνικής Πολιτικής. Αθήνα: Τόπος

Μαραγκός, Γ. & Αστρουλάκης, Ν., 2010. Το Βασικό Εγγυημένο Εισόδημα και οι πολιτικές Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος στην ΕΕ-15. Μελέτες 9. Αθήνα: Ινστιτούτο Εργασίας

Ματσαγγάνης, Μ. (2004). Η Κοινωνική Αλληλεγγύη και οι αντιφάσεις της, ο ρόλος του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος σε μια σύγχρονη κοινωνική πολιτική. Αθήνα: Κριτική.

Ματσαγγάνης, Μ. (2011). Η Κοινωνική Πολιτική σε δύσκολους καιρούς. Οικονομική κρίση, δημοσιονομική λιτότητα και κοινωνική προστασία. Αθήνα:Κριτική.

Ματσαγγάνης, Μ. και Λεβέντη, Χ. (2012). Ομάδα Ανάλυσης Δημόσιας Πολιτικής, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Ενημερωτικό Δελτίο 3/2012, Το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα: δημοσιονομικές και διανεμητικές επιδράσεις. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική

Ματσαγγάνης, Μ. (2013). Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα και ο Ρόλος του στην Αντιμετώπιση του Νέου Κοινωνικού Ζητήματος. Στο Καμινιώτη, Ο. (επιμ.), Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα: Προσεγγίσεις και Προτάσεις Ενόψει της Πιλοτικής Εφαρμογής του Μέτρου. 10-27.Άρθρα και Μελέτες 8/2013. Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού. Αθήνα.

Μισσός, Β, Παπαθεοδώρου Χ., Παπαναστασίου, Σ., (2021). Μελέτη των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στα εισοδήματα και τις συνθήκες διαβίωσης των μικρών επιχειρηματιών και αυτοαπασχολουμένων: νέες μορφές ανισοτήτων, κίνδυνος φτώχειας και ο ρόλος του κοινωνικού κράτους. Αθήνα:Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων ΓΣΕΒΕΕ.

Πετμεζίδου Μ. (2013), «Το ελληνικό κοινωνικό κράτος σε κρίσιμη καμπή; Οι πιθανότητες «εκσυγχρονισμού» υπό το πρίσμα των αντιμαχόμενων όψεων του ιστορικού της ΕΕ για την κοινωνική Ευρώπη», στο Τριανταφυλλίδου Α., Γρόπα Ρ., Κούκη Χ. (επιμ.), Ελληνική Κρίση και Ευρωπαϊκή Νεωτερικότητα, Αθήνα, Κριτική.

Τράπεζα της Ελλάδος, (2012). Κοινωνική Πολιτική και Κοινωνική Συνοχή στην Ελλάδα σε συνθήκες οικονομικής κρίσης. Αθήνα: Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών της Τράπεζας της Ελλάδος

Esping-Andersen, G., (2014).(επιμ.Πετμεζίδου, Μ.)Οι Τρεις Κόσμοι του Καπιταλισμού της Ευημερίας.Από τη χρυσή εποχή στην εποχή της κρίσης, 1η Έκδοση, Αθήνα:Τόπος.

Φερόνας, Α. (2004). Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός σε Ευρώπη και Ελλάδα:Έννοιες, αντιλήψεις, πολιτικές. Αντ.Ν.Σάκκουλα. Αθήνα – Κομοτηνή.

Φερόνας, Α.(2019).Κοινωνική Πολιτική και Κοινωνικό Κράτος.Κοινωνικός Αποκλεισμός και Κοινωνική Αλληλεγγύη στην Ελλάδα της κρίσης.Αθήνα:Διόνικος.

ΦΕΚ Α/65/2010, Νόμος 3845, Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη-μέλη της Ζώνης του ευρώ και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

ΦΕΚ Α/29/2015. Νόμος 4320, Ρυθμίσεις για τη λήψη άμεσων μέτρων για την αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης, την οργάνωση της Κυβέρνησης και των Κυβερνητικών οργάνων και λοιπές διατάξεις..

ΦΕΚ Β'/2089/2016. Απόφαση Αρ. Δ23/οι.30299, Καθορισμός των όρων και προϋποθέσεων εφαρμογής της πρώτης φάσης του προγράμματος Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης.

ΦΕΚ Β'/2281/2018. Απόφαση Αρ. Δ13/οικ. 33475/1935, Καθορισμός των όρων και των προϋποθέσεων εφαρμογής του προγράμματος Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης.

ΦΕΚ Β/4837/2018. Απόφαση Αριθμ. Δ13/οικ./54653/2700, Τροποποίηση της υπ'αριθμ. Γ.Δ.5οικ.2961/10/24.1.2017 (ΦΕΚ Β' 128) κοινής υπουργικής απόφασης “Καθορισμός των όρων και των προϋποθέσεων εφαρμογής του προγράμματος Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης”, όπως ισχύει.

ΦΕΚ Β/4837/2018. Απόφαση Αριθμ. Δ13/οικ./54653/2701, Τροποποίηση της υπ'αριθμ. Δ13/οικ./33475/ 1935/15.6.2018 (ΦΕΚ Β' 2281) “Καθορισμός των όρων και των προϋποθέσεων εφαρμογής του προγράμματος Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης”

ΦΕΚ Α/105/2018. Νόμος 4549 Διατάξεις για την ολοκλήρωση της Συμφωνίας Δημοσιονομικών Στόχων και Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων - Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2019-2022 και λοιπές διατάξεις.

ΦΕΚ Α/21/2020. Νόμος 4659 Επίδομα γέννησης και λοιπές διατάξεις

ΦΕΚ Α/94/2016. Νόμος 4389 Επείγουσες διατάξεις για την εφαρμογή της συμφωνίας δημοσιονομικών στόχων και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και άλλες διατάξεις.

ΦΕΚ Α/236/2016. Νόμος 4445 Εθνικός Μηχανισμός Συντονισμού, Παρακολούθησης και Αξιολόγησης των Πολιτικών Κοινωνικής Ένταξης και Κοινωνικής Συνοχής, ρυθμίσεις για την κοινωνική αλληλεγγύη και εφαρμοστικές διατάξεις του ν. 4387/2016 (Α' 85) και άλλες διατάξεις.

Ξενόγλωση

Anderson, Karen. (2015). *Social Policy in the European Union*. Διαθέσιμο στο https://books.google.gr/books?id=qQ2tCQAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=el&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

BIEN (n.d.), “About Basic Income”, *BIEN*. Διαθέσιμο σε: <https://basicincome.org/basic-income>

Council of the EC (1992a), *Council Recommendation of 24 June 1992 on common criteria concerning sufficient resources and social assistance in social protection systems*, Brussels: Council. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31992H0441&from=EN>

Council of the EC (1992b), *Council Recommendation of 27 July 1992 on the convergence of social protection objectives and policies*, Brussels: Council. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d0a04e5b-8167-414a-a9ad-f598298136ef>

Commission of the EC (2005), *Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – Working together, working better - A new framework for the open coordination of social protection and inclusion policies in the European Union*, Brussels: European Commission.

Commission of the EC (2006), *Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions - Concerning a consultation on action at EU level to promote the active inclusion of the people furthest from the labour market*, Brussels: European Commission.

Commission of the EC (2007), *Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions - Modernising social protection for greater social justice and economic cohesion: taking forward the active inclusion of people furthest from the labour market*, Brussels: European Commission.

Commission of the EC (2008), *Commission Recommendation of the 3 October 2008 on the active inclusion of people excluded from the labour market*, Brussels: Commission.

Diamond P. and Sage, D (2017). *Europe’s New Social Reality. The case against Universal Basic Income*. London: Policy Network. Ανακτήθηκε στις 12.03.2021 από

https://www.researchgate.net/publication/314401252_The_Case_Against_Universal_Basic_Income
[e](#)

European Commission, 2004. Joint report on social inclusion 2004, Luxembourg:European Commission.

ESPN (2015), *Minimum Income Schemes in Europe: a Study of National Policies*, Brussels: European Commission.

ESPN (2017), *The National Roll-out of the "Social Solidarity Income" Scheme in Greece*, Brussels: European Commission.

Hellenic parliament, (2014). Minimum Income Schemes in European Union and Greece. A comparative analysis. Parliamentary Budget Office.

Lalioti, V. (2016). Guaranteed Minimum Income ‘à la Grecque’: The chronicle of a long-awaited scheme. Athens:Panteion University

Moutos, T. & Scarth, W. (2003).Some Macroeconomic Consequences of Basic Income and Employment Subsidies. Athens: University of Economics and Business

Van Parijs and Vanderborght,(2017).Basic Income: A Radical Proposal for a Free Society and a Sane Economy. Διαθέσιμο στο https://books.google.gr/books/about/Basic_Income.html?id=HaZ7DgAAQBAJ&redir_esc=y

Wang, J., Van Vliet, O. & Goudswaard, K. (2018), “Minimum income protection and EU coordination”, *European Journal of Social Security*, 20(3): 253-271.

Frazer H. and Marlier E. (2009). “Minimum Income Schemes Across EU Member States”, Synthesis Report for EU Network of National Independent Experts on Social Inclusion, European Commission, Brussels.

Frazier, H. and Marlier, E. (2009). EU Network of National Independent Experts on Social Inclusion, Minimum Income Schemes Across EU Member States, Synthesis Report. Brussels: European Commission DG Employment, Social Affairs and Equal Opportunities, σελ. 11

European Commission, (2010). Communication from the Commission Europe 2020, A strategy for smart sustainable and inclusive growth, Brussels, 3.3.2010 COM (2010) 2020 final. Brussels: Publications Office, σελ. 5 30

Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Πολιτών, (2021) Επίσημο Μητρώο. Διαθέσιμο στο:
<http://ec.europa.eu/citizensinitiative/public/initiatives/obsolete/details/2013/000001?lg=el>

Parijs P. van and Vanderborght Y. (2017). Basic Income. A Radical Proposal for a Free Society and a Sane Economy, Cambridge (MA) and London: Harvard University Presspp. ISBN 970674052284, hardcover. DOI:[10.1111/roiw.12358](https://doi.org/10.1111/roiw.12358)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής
ΠΜΣ. Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική
Τίτλος Μεταπτυχιακής Εργασίας:
**«Η εφαρμογή του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος στην Ελλάδα.
Οι απόψεις δικαιούχων στον Δήμο Κορινθίων»**

Οι απαντήσεις είναι απολύτως εμπιστευτικές και ανώνυμες. Τα στατιστικά δεδομένα που θα προκύψουν προορίζονται για ακαδημαϊκή και μόνο χρήση και, συγκεκριμένα, για την ερευνητική τεκμηρίωση μεταπτυχιακής εργασίας.

Ερωτηματολόγιο

1) ΦΥΛΟ

Ανδρας Γυναίκα

2) ΗΛΙΚΙΑ

18-29 30-39 40-49 50-60 61+

3) ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Χωρίς εκπαίδευση Ι.Ε.Κ. Διδακτορικό

Υποχρεωτική εκπαίδευση Τ.Ε.Ι.

Δευτεροβάθμια εκπαίδευση Α.Ε.Ι.

4) ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Άγαμος Έγγαμος Διαζευγμένος Μονογονέας

5) Πόσα μέλη απαρτίζουν το νοικοκυριό;

.....

6) Πόσα ανήλικα μέλη περιλαμβάνει το νοικοκυριό;

.....

7) Ποιό είναι το ιδιοκτησιακό καθεστώς του νοικοκυριού;

Μίσθωση Ιδιοκτησία Παραχώρηση Αστεγία

8) Επιλέξτε τις ελλείψεις του νοικοκυριού σε βασικά αγαθά και υπηρεσίες από τα παρακάτω:

Πληρωμή παγίων λογαριασμών (ενοίκιο, δάνειο, λογαριασμοί, πιστωτικές κάρτες)

Κατοχή σταθερού ή κινητού τηλεφώνου

Πληρωμή μιας βδομάδας διακοπών

Κατοχή έγχρωμης τηλεόρασης

Διατροφή που περιλαμβάνει κάθε δεύτερη μέρα κοτόπουλο, κρέας ή ψάρι

Κατοχή πλυντηρίου ρούχων

Κατοχή αυτοκινήτου

Όλα τα παραπάνω

9) Πόσους μήνες λαμβάνετε το Ε.Ε.Ε.;

Έως 6 μήνες Παραπάνω από 6 μήνες

10) Των πόσο € είναι η οικονομική ενίσχυση που λαμβάνετε συνολικά ως νοικοκυριό;

Έως 100 101-200 201-300 301-400 401-500

501-600 601-700 701-800 801-900

11) Λαμβάνετε εισόδημα από άλλες κοινωνικές παροχές εκτός του Ε.Ε.Ε.;

ΝΑΙ ΟΧΙ

12) Λαμβάνετε άλλο εισόδημα εκτός από κοινωνικές παροχές και Ε.Ε.Ε.;

Όχι, είναι μηδενικό

Ναι, από 1001€ ως 2000€

Ναι, από 1€ ως 500€

Ναι, από 2001€ ως 5000€

Ναι, από 501€ ως 1000€

Ναι, άνω των 5000€

13) Σε τι βαθμό σας βοηθάει η οικονομική ενίσχυση να καλύψετε βασικές ανάγκες που πριν αδυνατούσατε;

Καθόλου Λίγο Πολύ Πάρα πολύ

14) Με τι βαθμό θα αξιολογούσατε το Ε.Ε.Ε. αναφορικά με τη συμβολή του στην καταπολέμηση της ακραίας φτώχειας;

0 1 2 3 4 5

- 15) Τι άλλες παροχές δικαιούστε λόγω Ε.Ε.Ε.;
- Δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη ανασφαλιστών
- Ένταξη σε δομές και υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας/υποστήριξης
- Εγγραφή στο μητρώο ανέργων Ο.Α.Ε.Δ.
- ΤΕΒΑ
- Κοινωνικό τιμολόγιο παρόχων ηλεκτρικής ενέργειας
- Κοινωνικό τιμολόγιο παρόχων ύδρευσης
- Κοινωνικό τιμολόγιο Δήμων και Δημοτικών Επιχειρήσεων
- Όλα τα παραπάνω
- 16) Συμφωνείτε με τα κριτήρια ένταξης στο πρόγραμμα;
- ΝΑΙ ΟΧΙ
- 17) Θεωρείτε ότι όλοι όσοι λαμβάνουν το επίδομα, το δικαιούνται πραγματικά;
- ΝΑΙ ΟΧΙ
- 18) Γνωρίζετε άτομα, τα οποία ζουν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας αλλά δε δικαιούνται το επίδομα επειδή δε πληρούν κάποιο από τα κριτήρια;
- ΝΑΙ ΟΧΙ
- 19) Υποβάλλατε μόνος σας την αίτηση στην πλατφόρμα του Ε.Ε.Ε.;
- ΝΑΙ ΟΧΙ
- 19^α) Αν ναι, πόσο εύκολη σας φάνηκε η διαδικασία συμπλήρωσης των στοιχείων σας;
- Καθόλου Λίγο Πολύ Πάρα πολύ
- 20) Ήρθατε αντιμέτωπος με φαινόμενα ρατσισμού κατά την εξυπηρέτησή σας;
- ΝΑΙ ΟΧΙ
- 21) Κατά πόσο ολοκληρωμένη και σωστή ήταν η ενημέρωση/καθοδήγηση που λάβατε από την αρμόδια υπηρεσία σχετικά με την αίτηση και τις παροχές Ε.Ε.Ε.;
- Καθόλου Λίγο Πολύ Πάρα πολύ
- 22) Εργάζεστε;
- ΝΑΙ ΟΧΙ
- 23) Εάν είστε σε θέση να εργαστείτε, θα προτιμούσατε να εργαστείτε και να καλύπτετε έτσι τις ανάγκες σας ή να λαμβάνετε το επίδομα;
- Εργασία Επίδομα
- 24) Έχετε παρακολουθήσει κάποιο επιμορφωτικό σεμινάριο ή εκπαιδευτικό πρόγραμμα με στόχο την ανεύρεση εργασίας, μέσω του Ε.Ε.Ε.;
- ΝΑΙ ΟΧΙ

25) Σε τι βαθμό θεωρείτε ότι το Ε.Ε.Ε. συμβάλλει στην ένταξη/επανάταξη των δικαιούχων στην αγορά εργασίας;

Καθόλου Λίγο Πολύ Πάρα Πολύ

26) Τι πιστεύετε ότι θα συμβεί στους επόμενους έξι μήνες σε ότι αφορά την οικονομική σας κατάσταση;

Θα βελτιωθεί Θα παραμείνει η ίδια Θα χειροτερεύσει

Ευχαριστώ πολύ για τον χρόνο σας!

